

1976
SAUSIS
Nr. 1

KARYS

KARYS

1976
Nr. 1 (1518)

Redaktorius
ZIGMAS RAULINAITIS

Administratorius
LEONAS BILERIS

Redaktoriaus pavaduotojas
JONAS RŪTENIS

Atskirus skyrius redaguoja:

S. KAUNELIENĖ
"TREMTIES TRIMITAS"

BALYS BRAZDŽIONIS
"Lietuviai Kariai Laisvajam
Pasaulyje"
BRONIUS BALČIŪNAS
"Karinės žinios"

Leidžia:
L. V. S. RAMOŲ N. Y. SKYRIUS

TURINYS

J. Juodis — Į laisvės kovą Kęstutis kviečia mus	viršelis
A. Budreckis — Salaspilio mūšis	1
A. Skopas — Nuo Mozūrų iki Sembos	9
Dr. P. Reklaitis — Kai Ludendorfas rezidavo Kaune	16
TREMTIES TRIMITAS	18
K. Milkovaitis — Šaulys išeivijoje	19
LIETUVIAI KARIAI LAISVAJAME PASAULYJE	33
KARINĖS ŽINIOS	34
KRONIKA	35

ATSTOVAI:

Baltimore — M. ŠIMKUS, Chicago — J. STANKONAS, Cleveland — F. EIDIMTAS, Los Angeles — O. ŽADVYDAS,
Australia — V. ŠALKONAS

PLATINTOJAI

JUNGTINĖSE AMERIKOS VALSTYBĖSE

BOSTON, MASS. — S. J. Minkus
CHICAGO, ILL. —
"Gifts International", "Parama"
DETROIT, MICH. — V. Perminas,
Čižauskas

OMAHA, NEBR. — J. Kantanavičius
WOODHAVEN, N.Y. — "Romuva"
WATERBURY, CONN. — "Spauda"

KANADOJE

TORONTO, ONT. — Augustinas Kuo-
las, P. Misevičius, V.A. Aišrotas

MONTREAL, QUE. — "Parish Lib-
rary"

ANGLIJOJE

"DAINORA" — 14 Priory Road, Kew
Surry

V. VOKIETIJOJE — Juozas Venys
6796 Schoenenbert-Kuebelberg 1,
Duererstr. 13 Postfach 242

AUSTRALIJOJE

S. Slavickas — 44 Slevin St., Gee-
long North, 3215, Vic. Australia

Prenumerata JAV-bėse ir užsienyje: metams — \$10.00, pusmečiui — \$5.00, atskiro nr. — \$1.00

'Pinigus siųsti šiuo adresu: KARYS 341 Highland Blvd., Brooklyn, N.Y. 11207, USA

KARYS, magazine for the veterans of Lithuanian descent and for Lithuanians in the wide world

Published monthly except July and August by "KARYS" — 341 Highland Blvd., Brooklyn, N. Y. 11207, USA

Subscription \$10.00 per year. Single copy \$1.00 — SE COND CLASS POSTAGE PAID AT BROOKLYN, N.Y.

Isteigtas Lietuvoje 1919—
Nepriklausomybės kovų—
metais

KARYS

Atgavintas Jungtinėse
Amerikos Valstybėse 1950
metais

PASAULIO LIETUVIŲ KARIŲ - VETERANŲ MĖNESINIS ŽURNALAS

Nr. 1 (1518)

SAUSIS — JANUARY

1976

Salaspilio mūšis

ALGIRDAS BUDRECKIS

Šalia Žalgirio ir Ulos mūšių, Salaspilio mūšis buvo vienas lemtingiausių momentų Lietuvos karinėje istorijoje. Lietuvių kardai dar kartą apsaugojo kraštą nuo gausingo ir gerai ginkluoto priešo antplūdžio. Šis mūšis įvyko latvių bažnytkaimyje Salaspilyje. Salaspilis, arba vokiškai Kirchholm, stovi 16 km. į rytus nuo Rygos.

I

1592 m. mirė Švedijos karalius Jonas III Vaza. Jo sosto panorėjo jo sūnus, Lietuvos ir Lenkijos valdovas, Zigmantas III Vaza. Dinastinis karas kilo, kai švedų sostą paglemžė Zigmanto Vazos dėdė, Soedermanlando kunigaikštis Karolis. Taipgi 1600 m. prasidėjo varžybos dėl Livonijos, kurią valdė Zigmantas, kaip didysis Lietuvos kunigaikštis. Pradžioje tame kare sėkmingai vadovavo Lietuvos didysis etmonas Kristupas I Perkūnas Radvilas ir Lietuvos lauko etmonas Jonas Karolis Katkevičius. Kai karalius Zigmantas vyriausiu karvedžiu Livonijoje paskyrė senovą lankų didįjį etmoną Joną Zamoiskį, Perkūnas Radvilas, įsižeidęs grįžo į Biržus. Netrukus Livoniją apleido ir lenkų etmonas su savo kareiviais.

Vienintėlis gynėjas Livonijoje liko Katkevičius, lietuvių kareivių pramintas "Katkum". 1602 m. jis buvo paskirtas Livonijos administratorium. Lietuvių lauko kariuomenė buvo maža ir negavus laiku atlyginimo, dažnai maištaudavo. Piniginės ar karinės pagalbos Katkevičius negavo nei iš karaliaus, nei iš seimo. 1604 m. Katkevičius rašė Zigmantui Vazai:

Pažadi mums, Jūsų Karališkoji Didenybė, Kalėdų šventėms pinigų. Bus per vėlu. Dar prieš tai išmir-

sime badu. Ir dabar kareiviai valgo savo arklius. Pasislėpiau nuo jų, kad nereiktų žiūrėti į žmonių ašaras ir jų širdgėlą... badas — visos netvarkos ptežastis. Jūsų Karališkoji Didenybė pamiršai mus visai. Kareiviai traukiasi būriais ir tik skundžiasi manimi, kad juos į tą skurdą įvėliau. Priešas ruošiasi, ir tikriausiai Livonija bus sunaikinta.

Karalius Zigmantas Vaza nekreipė dėmesio į Katkaus prašymus.

Negalėdamas sulaukti karaliaus paramos kariuomenei išlaikyti, Katkus ją palaikė savo lėšomis, tam išleidęs kone visus savo turtus. Lietuvių kariuomenė Livonijoje dievino savo vadą dar ir todėl, kad jis sugebėjo su nedidelėmis pajėgomis sumaniai kovoti ir laimėti.

Štai, tais pat 1604 m. Karolis IX Vaza, pasiskelbęs Švedų karaliumi, pasiuntė į rytinę Livoniją (Estiją) naujų karinių jėgų. Varšuvos seimui vis neparūpinant Katkui naujos kariuomenės, šis sutelkė vos 1,500 karių Latvijai ir Estijai ginti. Pasiskolinęs iš Rygos kasos pinigų kariuomenei apmokėti, nelaukdamas priešų puolimų, pats švedus pasitiko ties Weissenšteinu, kur 1604 m. rugsėjo 8 d. sumušė generolą Lindersoną, o rugsėjo 25 d. — Erichtoną. Iš generolo Erichtono 7,000 kareivių Katkus paklojo 3,000, laimėjo 6 patrankas ir 21 vėliavą. Lietuviai nustojo 80 nukautų ir 100 sužeistų.

Po tų laimėjimų Katkus padidino savo kariuomenę iki pusketvirto tūkstančio, bet jos nepakako Livonijos piliis įgulomis aprūpinti. Katkus laikėsi Tartu apylinkėse, kad švedai čia vėl neįsibrautų. Kai Katkui išseko paskutinės jo lėšos, 1605 m. rugpiūčio mėnesį, švedų karaliaus Karolio IX kariuomenė atplaukė prie Estijos ir Latvijos krantų...

LKVS "Ramovė" CENTRO VALDYBOS
BENDRARAŠTIS Nr. 118
Čikaga, 1975 m. gruodžio 10 d.

CV-ba sveikina visus kolegas ramovėnus, jų šeimas, giminingų organizacijų — Liet. Kūrėjų Savanorių S-gos, LDK Birutės Dr-jos, Liet. Šaulių S-gos narius bei vadovybių pareigūnus, linkėdama visiems giedrios, džiaugsmingos ir linksmos šventinės nuotaikos.

Tegu Naujieji, 1976-ji metai būna sėkmingi visiems asmeniniame gyvenime ir prasmingai produktingi organizacinėje veikloje.

Pasitinkant Naujuosius Metus, visi mintimis skriskime į pavergtą Tėvynę Lietuvą, pas laisvės išsiūlgusį ir jos trokštantį brolių, sesė bei artimuosius. Linkint jiems Tėvynėje, kaip iki šiol, taip ir toliau viltingai žvelgti į ateitį, laukiant mūsų pavergtai tautai prisikėlimo.

Tegu vieningai stipri valia, pasiryžimas bei laisvės kovos dvasia neišblėstančiai dega visų širdyse 1976-šiais, Naujaisiais Metais.

K. DABULEVIČIUS

E. VENGIANSKAS
Sekretorius

CV-bos Pirmininkas

II

Soedermanlando kunigaikštis Karolis Vaza jau nuo 1598 m. buvo *de facto* Švedijos valdovas. Jisai buvo stiprus, užsispyręs ir drąsus, veiksmuose nuoseklus ir nenulstantis, be jokio mielaširdingumo, be humoro, žiaurus ir autokratiškai griežtas, neperkalbamas protestantas. Kunigaikštis, faktinai jau karalius, Karolis buvo pirmasis iš varžovų, kuris suprato, kad karas tarp Švedijos ir Lenkijos bus neišvengiamas. Kadangi Švedijos laivynas valdė Pabaltijo pajūrį, jisai galėjo pasirinkti karo teatrą. Jis pasirinko Livoniją, kurią jau seniai norėjo užvaldyti ir kuri buvo skandalingai silpnai saugojama. Mat, lenkai ir lietuviai tik nenoromis rėmė savo išrinkto karaliaus dinastinius kivirčius ir nebuvo linkę leisti į naują karą. Todėl Karoliui atrodė, jog nebus sunku užkariauti Livoniją.

Karolis turėjo daug karui reikalingų išteklių ir priemonių. Greta galingo laivyno, jis turėjo gana didelę, gerai organizuotą ir sudrausmintą kariuomenę, kurią buvo paveldėjęs nuo gabių pirmtakūnų, kaip antai, nuo Gustavo Vazos ir Eriko, kuris padarė švedų karines jėgas rimtu kariavimo įrankiu. Iš pradžių švedų kariuomenė susidarė iš švedų bajorų feodalinio visuotinio išsirengimo, kurį papildė karaliaus apmokami savanoriai. Kadangi buvo labai brangu išlaikyti tokius savanorius, į kurių sąrašus taipgi įėjo nepatikimi svetimtaučių algininkai, Gustavas Vaza pradėjo organizuoti grynai švedišką pėstininkų korpą, vadinamą *fänikor*. *Fänika* turėjo iki 500 kareivių ir maždaug atitiko batalionui. Į *fänikor* buvo verbuojami savanoriai. Kadangi taikos metu daugelis pėstininkų vertėsi žemės ūkiu, jų karinis atlyginimas ir aprūpinimas brangiai nekainavo valstybei. *Fänikor* tapo Švedijos teritorinių pėstininkų pulkų branduolys. Nors iš pradžių jų aprūpinimas ir apmokymas buvo žemesnis

negu svetimtaučių algininkų dalinių, tačiau, jų skaičius nuolat augo. Tuo pačiu padidėjo ir jų vertė. Kadangi tiek Gustavas, tiek Erikas nesiliaudami stengėsi pakelti švedų pėstijos karinį paruošimą, jų kovingumas kilo. Nors Soedermanlando kunigaikštis Karolis ypatingo dėmesio į kariuomenę nekreipė, jis visvien padidino kariuomenės skaičių ir išlaikė karių aukštą lygį. Daliniai tas buvo pasiekta Vakarų bei Maskolijos subsidijų dėka.

Anksti XVII amžiuje Švedijos kariuomenės pamatas buvo jos puiki pėstija. Daliniai susidarė iš įvairiomis proporcijomis sudaryto mišraus muškietininkų ir pikininkų skaičiaus. Šitą dvilypumą iššaukė tų laikų ginklų ribotumas. Mat, muškietininkai, kurių pagrindinis uždavinys buvo iš tolo šaudyti, buvo beveik bejėgiai artimuose susirėmimuose. Užtat tarp muškietininkų buvo įstatyti pikininkai, kurie, kol sugebėdavo išlaikyti savo formuotę, priešus nugalėdavo. Pamėgdžiodami tų laikų Vakarų karybos doktriną, švedai rikiuodavo savo pėstininkus giliose solidžiose įstrižainėse arba kvadratuose, kurių pavyzdys buvo ispanų *tercios*. Ispanų *tercios* buvo karo pabaisa Italijoje, Niderlanduose, Prancūzijoje ir Afrikoje. *Tercios* formuotė suderino muškietininkus su pikininkais. Jie vienas kitą papildydavo ir apsaugodavo kovos lauke. Bet tokia tvarka turėjo ir rimtų silpnybių. Pavyzdžiui, tokia rikiuotė reikalavo proporcingai didelių jėgų vidury ir užpakalyje. Tokia įstrižainė, arba kvadratas buvo derinys saviškių mažo ugnies pajėgumo su dideliu priešų ugnies pažeidžiamumu. Nors tokia rikiuotė galėjo sulaikyti kavalerijos puolimus, jos manevravimas kovos lauke buvo gana lėtas. Tokia rikiuotė nedavė progos pasireikšti karvedžio iniciatyvai. Gal būt, tokia rikiuotė taip ilgai išsilaukė Vakarų Europoje dėl to, kad Vakarų Europos visos kariuomenės pa-

našiai tvarkėsi. Vadinasi, vakariečiai nepastebėjo tų formuočių silpnumą.

Vakarų kavalerija taipogi negalėjo išryškinti tokių kvadratų silpnumą, nes Vakaruose tuo metu raitoji karinė jėga išgyveno tam tikrą krizį. Krizis glūdėjo karakolės taktikos (ispaniškai: *cara-cole*) naudojime. Pagal ją, kavalerija rikiavosi eilėmis. Pirmoji eilė prijoja risčiomis prie priešo ir paleidžia salvę iš pistoletų. Po to, ta eilė persiskiria į abu šonus ir grįžta į savo formuotės užpakalį, kur vėl užtaiso pistoletus. Kiekviena raitųjų pistoletininkų eilė pakartoja tą pačią procedūrą. Karakolės taktika darė prielaidą, kad priešas ramiai stovės ir leisis priešo raiteliams būti apšaudomas iki įkyrėjimo! Kadangi švedų *reiteriai* įprato žiūrėti į pistoletą, kaip į pagrindinį ginklą, jie apleido kardo ir lenkto kardo mankštą. Tačiau, pėstininkai, nežiūrint tų laikų muškietų netobulumo, galėjo šaudyti toliau už juos. Kita vertus, jų puolimai atliekami risčiomis, neturėjo reikiamos smogiamos jėgos ir spartos, kad išblaškytų tankios rikiuotės kvadratus. Taipogi, tokia kavalerija nebuvo efektinga prieš ryžtingą raitiją, kuri buvo pripratusi pulti zovada ir smogti šaltu plienu.

Švedų artilerija buvo maždaug tokio pat lygio, kaip kitų Vakarų Europos kariuomenių. Tais laikais artilerijos patrankos šaudydavo tiktai į priekį, arba kareivių formuočių protarpiais.

III

Lenkų-Lietuvos Žečpospolitos šlėktos visuotinis išsirengimas teoriškai buvo šių dviejų valstybių pagrindinės kariuomenės. Tačiau visuotinis išsirengimas jau seniai neturėjo praktiškos reikšmės ar naudos. Savanorių daliniai, nors ne gausūs, buvo aukštos rūšies formacijos. Tokius dalinius papildė pėstininkų daliniai, kurie buvo sudaryti iš karališkų ekonomijų valstiečių, vad. vybrancų. Ukrainos kazokų pulkai taipgi sudarė abiejų valstybių karinius dalinius.

Lietuviai ir lenkai karo tarnybon verbavo ir tautiečius ir svetimtaučius. Tautoje verbuota kavalerija buvo trijų rūšių: 1. sunkiųjų husarų, 2. vidutinės kavalerijos, ir 3. lengvosios kavalerijos. Lenkų ir lietuvių husarai (*equiti hastati gravioris armorum*) skyrėsi nuo Vakarų Europos husarų tuo, kad jie buvo aristokratiški raitieji smogikai. Tų laikų lietuvių husarai buvo milžiniški vyrai ant didelių arklių. Jie dėvėjo kirasus (liemens šarvus) ir šalmus. Jų ginklai buvo ietys arba lanzos, kalavijai, lenkti kardai, lengvi kovos kirviai ir pistoletai. Jų ypatingi papuošalai buvo leopardo kailio apsiaustai, arba

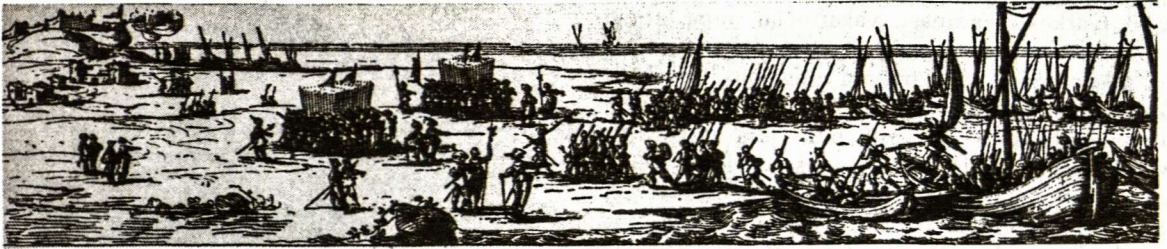

Lietuvos Didysis etmonas Jonas Karolis Katkevičius

perpetinės ir erelio plunksnų sparnai, kurie būdavo pritaisyti, arba prie kirasos nugaros šarvinių plokščių, arba prie balno užpakalio. Vidutinė kavalerija Lenkijoje vadinosi *pancerni* (lotyniškai *equites non hastati armorum mediae*), o Lietuvoje petihorcai (*equites hastati armorum mediae*). Tie petihorcai dėvėjo grandininius marškinius. Jų ginklai buvo lenkti kardai ir šautuvai, arba lengvos ietys, lenkti kardai ir lankai su strėlėmis. Ši vidutinė kavalerijos šaka buvo labai gausi ir dalyvavo tiek kautynėse, tiek žvalgyboje ir manevruose. Nors lengvoji kavalerija daugumoje buvo iš lenkų ir lietuvių (*equites levioris armorum*), jų gretose būdavi ir, vadinami, valachai, totoriai ir lengvųjų kazokų būrai. Lengvosios kavalerijos apginklavimas buvo įvairus: lenkti kardai, lengvos ietys, šautuvai, kilpinės, lankai ir durklai.

Svetimšaliuose verbuota kavalerija susidarė iš sunkiųjų arkebuzininkų ir lengvųjų raitelių. Jų ginklai buvo kardai, arkebuzos ir pistoletai. Bet jų skaičius buvo mažas ir jų prestižas buvo žemas.

Visi pėstininkai, ar tai algininkai (*pedites poloni, ungari* ir t.t.), ar tai vybrancai, turėjo muškietas, trumpus lenktus kardus ir kovos kirvius. Tad tie pėstininkai galėjo susiremti ginklais, arba šaudyti iš tolo. Tais laikais, tačiau, pėstija Žečpospolitoje buvo gana apleista ginklo

Kariuomenės išsikėlimas (Callot — "Les miseres et les malheure de la guerre")

rūšis. Ji nebuvo gausi ir veikė kaip raitųjų dalinių pagalbininkė.

Zigmanto Vazos gadyneje artilerija buvo atsilikusi nuo Vakarų artilerijos. Pabūklai nesuvaidino svarbaus vaidmens Salaspilio mūšyje, užtat galima juos praleisti be aptarimo.

Livonijoje lietuvių kariuomenę sudarė Jono Karolio Katkevičiaus ir jo brolio Aleksandro, taip pat Vincento Vainos, Teodoro Liackio, Jono Sapiehos, Giedraičio, Gosievskio ir kitų lietuvių ir gudų pulkai, apie 500 Kuršo ir Livonijos vokiečių, apie 500 Lietuvos totorių ir paskiri Lietuvos tarnybos lenkų bajorai. Jokiu būdu neturi pagrindo lenkų istorikų pasididžiavimas, jog Salaspilio mūšį laimėję lenkai. Lenkų tegalėjo būti vos keletas šimtų. Katkaus kareiviai buvo daugumoje žemaičiai ir aukštaičiai.

Tačiau svarbiausias veiksnys lietuviuose buvo pats karvedys Jonas Karolis Katkevičius. 1605 m. liepos 20 d. jis buvo paskirtas Lietuvos didžiuoju etmonu.

Katkas geriausią apibūdinimą mums paduoda jo biografas Arturas Slivinskis. Apie Katkų jisai šitaip rašo:

Jo pykčio prasiveržimai buvo lyg žaibai su perkūnais, ir vargas tam, ant kurio galvos jie krito... Kareiviai bijojo savo vado, kaip ugnies, bet pasitikėjo juo ir visad klausė, žavėdamiesi jo puikia statūra, turtinga apranga ir didybe. Katkevičius mėgo gražius arklius ir brangius šarvus, tad, kai raitas puikiu žirgu, su etmono buože rankoje, išjodavo prieš kariuomenę ir prabildavo, atrodė lyg pats dievas Marsas, o jo narsumas, pasiryžimas laimėti persiduodavo ir jo kariams... Didis vadas, dėl mažiausio nusikaltimo prasiveržiąs baisiu rūstumu, širdies gilumoje buvo jautrus ir gailėstingas suvargusiems kareiviams... visad davė geriausią pavyzdį, kaip kęsti nepatogumus šaltį ir alkį, kaip be poilsio dirbti, ir visad lygiomis su kareiviais kėlė karo sunkumus... Karo lauke nepermaldaujamąs, puldavo kaip uraganas, het kaip laimėtojas maloningas, belaisvius globojo, prižiūrėdavo, kad priešo lavonai būtų padoriai laidojami... Pavojaus akivaizdoje šis ugnies-parako vyras apsisprendavo žaibo greitumu, viena akimirka susivokdavo padėtyje

ir lyg įkvėptas čia pat sukurdavo kautynių planą... Kautynes visad laimėdavo savo pašėlusiu greičiu, o apsvaigintam priešui neduodavo atsipeikėti. Tai buvo puikus vyras, su kuriuo nedaugelis vadų mūsų praeityje galėtų susilyginti. Visad pasiruošęs didžiausiai aukai tėvynės labui, buvo geležinės valios, patvarus nelaimėje ir kuklus pasisekime. (žr. Artur Sliwinski, *Jan Karol Chodkiewicz*, 28 psl. ir toliau. Lietuviškas vertimas pas Vandą Sruogienę, Lietuvos istorija, 521 psl.)

Pasiskelbęs Švedijos karaliui ir pasiryžęs Livonijoje pasiekti lemiamą persvarą, Karolis IX sutelkė apie 14,000 kareivių ir 1605 m. rugpiūčio mėn. išplaukė Livonijon padėti savo generalams. Karolio IX kariuomenėje buvo nemaža įgudusių samdinių — vokiečių, prancūzų, škotų ir valonų.

1605 m. rugpiūčio mėn. grafas Mansfeldas išlaipino 4,000 vokiečių pėstininkų ties Ryga. Atstumtas nuo Daugavgrivio Mansfeldas puolė Rygą, kurią ginti rygiečiams padėjo 100 šaulių-pėstininkų ir 100 kitų Katkaus atsiųstų karių. Tuo pačiu metu Lindersonas išlipo su 5,000 suomių, valonų bei prancūzų pajėga prie Talino. Žygiuodamas iš šiaurės, Lindersonas norėjo išstumti priešą iš tos Livonijos dalies ir susijungti su Mansfeldu ties Ryga. Planas buvo sumanus, nes kritus Rygai, lietuvių pagrindinei tvirtovei, lietuviai ir lenkai turėtų apleisti visą kraštą.

Katkus turėjo 5,000 kareivių. Beveik trečdalis jo kariuomenės buvo išstatyta Rygos bei kitų atsparos punktų įgulse. Kariniams veiksmams jis teturėjo 2,400 kavalerijos ir 1,000 pėstininkų. Aišku, jo pajėgos buvo permenkos sustabdyti švedų antplūdį. Stovėdamas su savo lauko kariuomene Tartuose (Dorpatė), Katkus užgirdo apie švedų užgriuvimą. Didysis etmonas stačiai siuto iš nusiminimo. Pagaliau, karalius Zigmantas atsiuntė jam kiek pinigų ir tai buvo išganymas. Katkus apmokėjo ir nuramino savo maištaujančius kareivius ir pakėlė jų ūpą. Švedų apgulta Ryga šaukėsi Katkaus pagalbos. Jis pali-

ko savo gurguolę ir tuojau išžygiavo įsiterpti tarp Lindersono ir Mansfeldo. Kai jis sužinojo, būdamas Valmieroje, jog Ryga atlaikė pirmą švedų puolimą, tuoj pasiuntė kapitoną Tomą Dambrovą su keliais eskadronais sekti Mansfeldą, o pats sukrito pulti Lindersoną, kuris tuo metu žygiavo Felino link. Lindersonas pasitraukė iki Fikelio, kur giriose ir pelkėse įsirengė stovyklą, vengdamas kautynių su Katkaus raitininkais. Jis atsisakė stoti į atviras kautynes su lietuviais, nors maisto ir pašaro ieškąs 200 švedų dalinys buvo lietuvių, staiga, užpultas ir iškapotas. Pats Karolis IX išlipo ties Pernava su 5,000 švedų, anglų ir škotų kariuomene. Karaliui įsakius susitelkti prie Rygos, Lindersonas išspruko iš savo stovyklos ir miškų priedangoje nukako Pernavos link, kur susijungė su karaliaus pagrindine kariuomene.

Nors Katkus sekė Lindersoną, tačiau, negalėjo nieko padaryti dėl pasitaikiusių kliūčių. Katkui buvo pavojinga žygiuoti pajūriu, t.y., tuo pačiu keliu, kuriuo vyko jungtinės švedų jėgos. Mat, švedų laivynas saugojo krantus. Užtat, didysis etmonas pasuko rytuosna į Feliną, kur sustiprinęs tenykščią įgulą, tęsė savo kelionę į pietus, pasiekdamas Cėsį rugsėjo 18 d. Tenai jis gavo žinių, jog švedai ketina žygiuoti prieš jį. Norėdamas išvilioti švedus į lygumas, Katkus apsimetė bailumu ir savo stovyklą sutvirtino apkasais. Bet tai būta bereikalingo mosto, kadangi švedai tęsė savo žygį toliau, Rygos kryptimi. Iki tol visi Karolio veiksmai buvo sėkmingi ir be didesnių švedams nuostolių.

Rugsėjo 23 d. Karolis pasiekė Rygą ir susijungė su Mansfeldu. Vadovaudamas visai kariuomenei, karalius Karolis atnaujino Rygos apgulimą dideliu smarkumu. Jis net įsakė dalyvauti veiksmuose laivų įguloms. Švedai pastatė keletą baterijų ir pozicijose įrengė didžiuosius pabūklus. Du pabūklai buvo itin veiksmingi, gero kai apardė gynėjų fortifikacijas. Bet rygiečiai buvo ištikimi Žečpospolitai ir padėjo įgulai atmušti kelis puolimus. Visvien miestas buvo pavojuje kristi, nebent atsirastų išvadotojai.

Suprasdamas Rygos sunkią būklę, Katkus nusprendė atsigabenti savo gurguolę iš Dorpato ir žygiuoti į Uikskilę, kur prie jo prisidėtų Kuršo kunigaikštis Fridrikas Ketleris. Jis ryžosi stoti į mūšį, nors toks veiksmas buvo pavojingas ir net bravūriškas. Bet jisai neturėjo kitos išeities, norėdamas Rygą ir visą Livoniją išgelbėti.

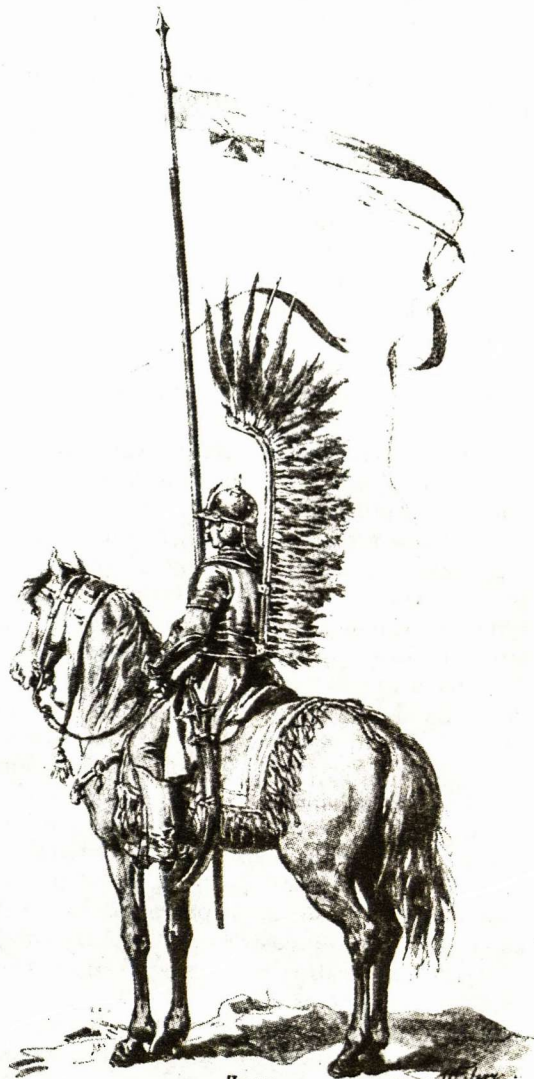
Apsisprendęs kautis, Katkus kartu su kariuomene, rugsėjo 23 ir 24 d.d., dalyvavo 40 valandų pamaldose. Po to, didysis etmonas įsakė

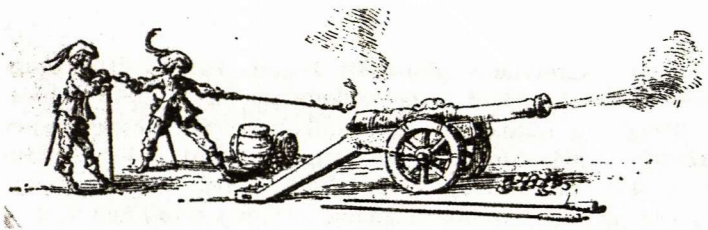
kareiviams pasiruošti žygiui. Palikusi Cėsį rugsėjo 25 d. rytą ir keliaudama prastais keliais, jo raitija ir pėstija nukeliavo 80 kilometrų per 36 valandas, ir ligi rugsėjo 26 d. vakaro, lietuviai įrengė savo stovyklą kelyje tarp Uikskilės ir Salaspilio, maždaug 14 km į rytus nuo Rygos.

V

Sužinojęs apie lietuvių atžygiavimą, Karolis IX atliko savo kariuomenės patikrinimą ir rugsėjo 26 d., vakare, sušaukė karo tarybą. Lietuvos didžiojo etmono atvykimas privertė švedus išeiti prieš jį, kitaip jie būtų pagauti tarp Kat-

Katkus husaras

Artillerija (Callot — “Les exercices militaires”)

kaus ir Rygos gynybos patrankų. Karolis IX norėjo lietuvius pulti su 8,000 kareivių, o su kitais kareiviais tęsti Rygos apgulimą. Bet Schumas ir Lindersonas buvo priešingi tokiam jėgų padalinimui. Generolas Lindersonas ypačiai stipriai argumentavo, pastebėdamas, kad Katkevičiaus kareiviai yra puikūs veteranai ir kad jie atkakliai kovosią. Jis pastebėjo karaliui: “Greičiau Dauguva atsituks nuo jūrų, negu lietuviai atsukums nugarą!”

Kiek delseš, karalius Karolis nutarė nutraukti Rygos apgulą ir išeiti prieš Katkų su visa kariuomene. Norėdamas pagauti priešą besiilsintį po sunkaus žygio, Karolis įsakė savo kareiviams pasiruošti žygiui 10 val. vak. Po karo tarybos pasitarimo, vakarienės metu, švedų sargybiniai atvedė pas karalių susidūrimo paimtą lietuvių ar lenką, husarą Krajevskį. To belaisvio karinga išvaizda padarė švedams didelį įspūdį. Grafas Mansfeldas pastebėjo: “Jei visi priešai toki kaip jis, tai jie nebijos susitikti su mumis”. Vienok karalius nebuvo paveiktas ir apšaukė priešus niekais.

1605 m. rugsėjo 26 d., 10 val. vak., 14,000 švedų kariuomenė išžygiavo iš stovyklos ir patraukė Salaspilio link.

Nakties žygio metu, staiga aptemo mėnulis. Kai kurie algininkai tas sutemas palaikė blogu ženklu. Tuojau po to ištiko smarki liūtis, kuri privertė kariuomenę sustoti. Norėdamas pakelti krintantį kareivių ūpą, karalius jiems pažadėjo dvigubą algą. Tačiau ir tada daugelis murmėjo, primindami savo karininkams, kad jie nebuvo įstoję į švedų tarnybą kovoti prieš lietuvius. Į tai Karolis atsakė, kad joks mūšis neįvyks, nes priešas jau pabėgęs.

Ir iš tikro, kai švedai pasiekė Salaspilio apylinkes, jokių priešų nebuvo matyti. Karalius jau buvo pasiruošęs duoti įsakymą, vyti priešą, kai veteranas Lindersonas jį perspėjo, kad Katkaus kareiviai gali būti pasislėpę mūšio rikiuotėje už kalvų. Tada karalius įsakė savo kariuomenei išsiričiuoti kautynėms.

Kalnėliai, ant kurių švedai stovėjo, buvo Dauguvos senojoje saloje (užtat pavadinimas Kirchsinsel), stovėję šiaurėje ir rytuose, prie išdžiū-

vusios Dauguvos šakos. Šiaurėje buvo pelkėtos pievos, per drėgnos ir klampios kavalerijai. Rytinė dalis buvo gana sausa ir sudarė platų slėnį, tinkamą manevravimui. Už slėnio vietovė palaipsniui kilo rytų kryptimi, link kalvos su mažomis kapinėmis. Pietuose, kovos lauką rietė Dauguva su stačiomis pakrantėmis. Vieškelis nuo Rygos iki Uikskilės ir Daugavpilio ėjo lygiagrečiai su Dauguva. Salaspilio kalnelio viršūnėje stovėjo atremontuota bažnyčia. Rygos link besidriekiantis slėnis, kurį šiaurėje gaubė tankumynai, pamažu siaurėjo į tarpukalnę, kurią kirto kelias. (Otton Laskowski, “Kircholm” *Encyklopedia wojskowa*, Varšuva).

Karolis IX išdėstė savo pajėgas taip: viduryje stovėjo 11,000 pėstininkų, išsiričiuotųjų kvadratais po tūkstantinę. Visi kvadratai rikiavosi išilgai dviem linijom. Šeši kvadratai sudarė frontą. Antroje linijoje stovėjo penki kvadratai. Kiekvieno kvadrato sąstata buvo muškietininkai išorinėse gretose ir pikininkai sugrupuoti viduryje tokiu būdu, kad savo ilgomis pikėmis saugotų muškietininkus. Kiekvieno kvadrato frontas turėjo 33 muškietų ugnies pajėgumą. Pėstininkų kairiam sparnui vadovavo Lindersonas, dešiniam sparnui Liuneburgo kunigaikštis. Pėstijos sparnuose buvo išstatyta 11 lauko patrankų, dviejose baterijose.

Švedų kariuomenės dešinysis sparnas, kuriam vadovavo grafas Mansfeldas, susidarė iš 8 raitininkų eskadronų, viso 960 raitelių. Kairysis sparnas buvo sudarytas iš generolo Brandto kavalerijos dešimties eskadronų, t.y., 1,200 raitelių. Jie rikiavosi viena linija. Formuotės gilumoje vykdant karakolės manevrą kairysis sparnas turėjo 96 pistoletus fronte, arba šaudymo linijoje, o dešinysis sparnas — 120 pistoletų. Likusioji kavalerija, t.y., švedų karališkoji gvardija ir Pabaltijo baronų savanoriai (960 raitelių), sudarė rezervą pėstijos užnugaryje. Rezervui vadovavo pats karalius.

Salaspilyje Karolis IX viso turėjo 11,000 pėstininkų, 3,120 raitininkų ir 11 pabūklų. Turėdamas kariuomenės kiekiu persvarą, Karolis, matyt, norėjo savo stipresniu kairiuoju sparnu nustumti priešą pietuosna prie Dauguvos, ten jį priremti ir sunaikinti.

Apie 8 val. ryto švedų kariuomenė stovėjo pasiruošusi kautis. Karalius Karolis jodinėjo kvadratų bei eskadronų priešakyje, skatindamas savus karius ir peikdamas priešus. Kai Liunebergo kunigaikštis, manydamas, jog karaliaus gyrimasis ir priešo koneveikimas yra nevietoje, pradėjo atkalbinėti savo valdovą, anas grubiai atkirto su įžeidimu ir pašaipą. Įbingęs Fridrikas Liunebergietis nušoko nuo žirgo ir pakeisdamas savo kaskę į paprasto pėstininko šalną, stoji kvadrato priekyje, pasiryždamas pėsčias vesti kovon dalinį.

Tuo tarpu Katkus, jau įspėtas apie atžygiavimą, tuojau liepė trimitais šaukti kareivius balnotis. Mišios buvo išklaustytos, ir kariuomenė pasiruošė kautynėms. Didysis etmonas pats nujojo į kalvos viršūnę ties Kurtenhofu, iš kur jisai stebėjo švedų kariuomenės judėjimus ir rikiuotę. Tada jis supažindino savo vadus su veiksmų planu. Jis jiems įsakė sutelkti kareivius į tankias gretas ir juos paslėpti. Neturėdamas rezervų, Katkus pamiškėje išstatė žmogiškas iškamšas, kad apgautų švedus. Atokiau išstatė raitelių būrelį, kuris kovos metu turėjo pulti ir pavaizduoti atskubančią pagalbą.

Slėnis, kuris skyrė abi kariuomenes, buvo gan erdvus ir lygus, ir, išskyrus buvusios upės intako pelkėtą žemę, tiko lietuvių raitelių veiksmams. Didysis etmonas pasitikėjo savo raitelių smogiamąja galia. Kadangi jo priešas negalėjo būti apriestas iš šiaurės ir įvartytas į Dauguvą, Katkus nusprendė užangažuoti švedų kautynių rikiuotės vidurį ir kairįjį sparną, ir smogti į jų dešinįjį sparną. Turėdamas galvoje švedų pėstininkų persvarą, jis ketino prilaikyti savo pėstininkus, o panaudoti kavaleriją, kuri pultų švedų kvadratus ir juos sukaustyti. Taipogi jo dešinysis sparnas turėjo sulaikyti švedų raitelių sparną šiaurėje. Pagrindinis puolimas turėjo įvykti kairėje, kur vietovės paviršius buvo ypač tam tinkamas ir kur etmonas buvo sutelkęs daugumą husarų su vidutine ir lengvąja kavalerija rezerve.

Tačiau, pirmutinis uždavinys buvo atsivilioti švedus iš užimtų kalvose pozicijų. Tai buvo atlikta apsimetant, kad lietuvių kariuomenė esanti labai maža ir pavaizduojant atsitraukimą.

Taigi, kiek prieš 8 val. ryto, Katkus išrikiavo savo karius ir juos išvedė į kautynių lauką.

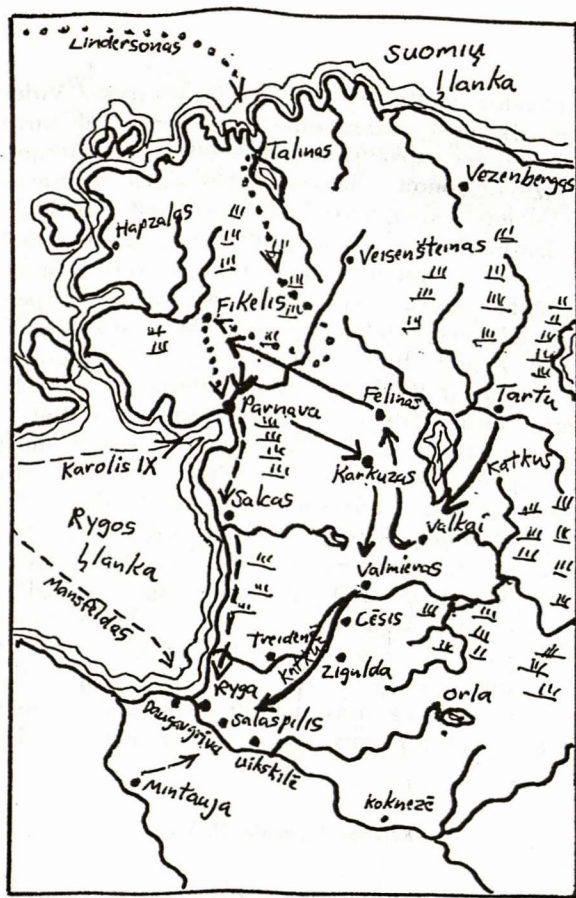
Dešiniajam sparnui vadovavo smarkusis Jonas Sapieha. Jis vedė 350 husarų, kuriuos, antrame skaidinyje, rėmė dar 300. Įprastoje trijų eilių rikiuotėje, šis dalinys turėjo 217 iečių ir lenktų kardų pirmoje eilėje, jų pakako užangažuoti Brandto eskadronus ir tuo atveju, jei Brandtui

į pagalbą ateitų ir karališkasis rezervas. Viduryje rikiavosi paties etmono husarai, tai buvo 300 plienu apkaustytos sunkiosios kavalerijos. Didžiojo etmono husarams vadovavo kapitonas Vincentas Vaina, kuris telkė 100 iečių ir lenktų kardų pirmoje eilėje prieš švedų pėstijos 200 muškietų ir pikių. Čia stovėjo ir keturi lauko pabūklai (Katkaus visa artilerija). Kairiajam sparnui vadovavo kapitonas Tomas Dambrava. Dambravos žinioje buvo 500 husarų, 410 vidutinės kavalerijos ir 300 lengvosios kavalerijos, viso 1,210 karių, kurie galėjo ne tik manevruoti, bet ir suduoti stiprų smūgį. Norėdamas nulemti mūšį tuo sparnu, Katkus tenai sutelkė jėgas, kurios buvo ne tik stipresnės taktikos atžvilgiu (403 ietys ir lenkti kardai prieš 96 pistoletus), bet taip pat ir gausumo atžvilgiu — 1,210 karių prieš Mansfeldo 960 vyrų. Dėl viso ko Katkus rezerve laikė kapitono Teodoro Liackio rinktinę (200 husarų) su visa 1,040 vyrų pėstija.

Katkus turėjo iš viso 2,360 raitininkų, 1,040 pėstininkų ir keturias patrankas. Jo visi daliniai rikiavosi glaudžiomis voromis, kad atrodytų dar

Karalius Zigmantas III Vaza

Salaspilio žygio bendra schema.

mažesni. Tai buvo apgavystė atsivilioti švedus pulti. Mat, nors Karolis IX peikė priešą, jis dabar sudvejojo ir nebuvo linkęs susidurti su Katkum.

Taip išrikiavęs savo kariuomenę, Lietuvos didysis etmonas prabilo į karius ir kalbėjo, kad visos Livonijos likimas kybojo ant būsimo mūsų pasėkmių. Jis aiškino kariams, kad negali būti kalbos apie betkokį pasitraukimą ir kad priešas turi būti sumuštas vietoje, nepaisant jo gausumo. Į tai vienas linksmas riteris iš gretų atsiliepė: "Na, gerai, suskaičiuosime juos po to, kai sukaposime!"

Duodamas savo paskutinius nurodymus, Katkus dalių vadams pranešė, kad jisai pats vadovaus rezervui ir davė įsakymą sukrusti. Iš pradžių Katkus paleido pavienius riterius, kurie raiti mojuodami kardais, anų laikų papročiu, kvietė priešą į dvikoves abiejų kariuomenių akivaizdoje. Didysis etmonas, tačiau, juos buvo instruktavęs pasitraukti kai tik išgirs sutartą ženklą.

(Bus daugiau)

1975 m. rugsėjo 25 d.
Chicago, Illinois

PREMIJŲ KOMISIJOS AKTAS

Lietuvių Karių Veteranų S-gos "Ramovės" Centro Valdybos buvo sudaryta komisija iš Jono Švedo, Juozo Vilučio ir KARIO žurnalo atstovo G.J. Stankūno. Komisijai buvo pavesta išrinkti KARIO žurnale 1972, 1973 ir 1974 metais išspausdintus geriausius straipsnius ir paskirti jų autoriams premijas.

Premijų komisija, apsvarsčiusi sakytu laikotarpiu išspausdintų straipsnių karinę, istorinę ir žurnalistinę vertę bei svarbą, o taip pat atsižvelgusi į KARIO redakcijos siūlymus, nutarė paskirti premijas žemiau išvardintų straipsnių autoriams:

1972 metais:

J. Paužuoliui — "Paskutinė Rinktinė KARIO 5 ir 6 nr.

Danutei Bruškytei — "Ar Lietuva galėjo ginklu pasipriešinti Sovietinei okupacijai", KARIO 3 ir 4 nr.

1973 metais:

Z. Raulinaičiui — "Prūsų kovos su lenkais X amž. bėgyje", KARIO 3 nr.

Viktorui Gidžiūnui, O.F.M. — "Vytauto kovos dėl valdžios ir jo pastangos tapti Lietuvos karalium", KARIO 7 ir 8 nr.

A.a. Stasiui Baipšiui — "Žemaičiai sujudo", KARIO 8, 9, 10 nr. ir 1974 m. 9 ir 10 nr.

1974 metais:

K.U. (inicialais pasirašiusiam) — "1934-ųjų metų sukilimas", KARIO 5 ir 6 nr.

O. Žadvydui — Lietuvos tragiškų metų audroje", KARIO 2 ir 3 nr.

Petrui Jurgėlai — "Tau, Jaunoji Lietuva", KARIO 6 ir 7 nr.

Šių straipsnių autoriams skiriamos lygios keturiasdešimt (40.00) dolerių premijos.

Premijų Komisijos Nariai:

Jonas Švedas

Juozas Vilutis

J. J. Stankūnas

NUO MOZŪRŲ IKI SEMBOS

A. SKOPAS

(Ištrauka iš karo meto dienoraščio)

Sausio 21 d., tai yra, lygiai po trijų mėnesių gyvenimo Mozūrijos užkampyje, išvykome į ilgą ir pavojingą kelionę. Kad žygis būtų lengvesnis ir spartesnis, kuprines sukrovėme į sunkvežimį. Jas turėjome gauti Kornau miestelyje, kur buvo ir lauko aerodromas.

Žygio metu, beveik visą laiką, virš mūsų galvų skraidė rusų bombonešių eskadrilės, palydimos naikintuvų. Turbūt mes jiems buvome per menkas objektas, ne nė kartą nepuolė. Bet vistiek, joms skrendant virš galvų, pasistengdavome pasislėpti. Bombonešiai savo krūvius vis numesdavo ant Ortelsburgo. Niekur nepasirodė joks vokiečių naikintuvas. Kur jie dingo? O gal vokiečiai jau jų ir nebeturėjo.

Šakalys, Paškevičius ir aš visą laiką žygiavome drauge. Daug teko eiti per miškais vedančius kelius, kur buvo daug daugiau sniego ir kelionė pasidarė vargingesnė ir sunkesnė. Miškai tai atrodė karališkai! Pušys, eglės ir kiti medžiai buvo stori apkrauti sniegu ir jų šakos linko po sunkia našta. Saulės spinduliai blykčiojo ir žaidė iš visų pusių. Nors, kaip minėjau, ir sunkus buvo žygiavimas gilaus sniego padengtu keliu, bet graži žiemos gamta atlygino visą vargą. Šaltis buvo stiprus, bet mes garavome nuo prakaito.

Viename kaime sustojome trumpam poilsiui. Čia truputį užkandome ir vėl žygiavome tolyn. Jau iki šios vietos jautėmės esą gerokai pavargę, bet juk prieš mus dar kita tiek kelio. Esame tik pusiaukelyje.

Apie vidurnaktį priėjome kažkokį kaimą ar miestelį, nes nakties metu sunku buvo išskaičiuoti vietovės pavadinimą ir čia paklausėme kur randasi Kornau aerodromas. Žmogus nurodė visai į priešingą pusę. O varge tu mano, vėl turėsime grįžti kelis kilometrus atgal, o buvome taip baisiai pavargę, kad vos vos judėjome. Norėjosi tik sėsti kur pakelėje ir ilsėtis. Tačiau žinojau, kad tai labai pavojinga. Su Grigaičiu, kuris irgi jautėsi labai pavargęs, pamažu šliaužėme iš paskos greičiau einančių draugų. Neži-

nau kaip išreikšti tą mūsų nuotaiką, bet mužu net nepasitarę kartu užtraukėme šiai padėčiai tinkamą dainelę: "Oi varge, varge, vargeli mano, kada aš jaunas tave išvargsiu..."

Ta mūsų daina ir varginga nuotaika ir kitus vyrus prajuokino. Neužilgo priėjome aerodromą ir Kornau kaimą.

Niekas čia mūsų nepasitiko ir jokios patalpos nakvynei negavome. Šaltis smelkėsi iki kaulų. Stovėdami lauke ir drebėdami nuo šalčio keikėme nacių ir jų griūvantį reichą. Gal už valandos ar daugiau, mūsų laimei pasimaišė vienas girtas vermachto kapitonas, kuris tuoj mus nuvedė į mokyklos patalpas ir liepė ilsėtis. Vėliau sužinojęs, kad mes esame lietuviai, tai kaip iš gausybės rago, papylė mums įvairiausių komplimentų: "Ach, meine liebe Litauer, meine liebe Litauer!" šaukė mums padėdamas susitvarkyti.

Nors ir labai išvargę buvome, bet ir naktį mums nedavė ramybės. Kai jiems prireikė mūsų, tai, velniai, susirado mus ir vis po 10-20 vyrų išsivesdavo įvairiems darbams. Aš buvau taip giliai įsirausęs kampe po suolais, kad nei vienas iš atvykusių manęs nepastebėdavo ir taip palikau ramiai ilsėtis iki ryto.

Mūsų kuprinės buvo jau atgabentos, tai sekančią rytą ieškojau vietos kur išsivirti Altkirchėje nusipirktą mėsą. Mūsų draugas kapitonas ir čia mums patarnavo: leido pasinaudoti jų virtuve, o žmonai pasakė, kad išvirtų puodą kavos. Kas jis buvo ir kodėl tokius sentimentus turėjo lietuviams — neišsiaiškinome, nes tam ir laiko nebuvo. O gal jis buvo vienas iš tų autochtonų-senprūsių, kurių, basitrunkydami po Rytrpūsium esame visur sutikę.

Dienos metu mus naudojo įvairiems darbams: pakrovėme į sunkvežimius įvairių aerodromo turtais, surinkome apylinkėse išblaškytas benzino statines ir patį aerodromą paruošėme susprogdinti. Mums taip bekrutant, atvyko ir 3-čios kuopos pasilikę vyrai, kurie dar daugiau mums baimės įvarė.

Tie papasakojo, kad Ortelsburgas jau rusų užimtas, Allenšteine vyksta gatvių kovos, o ir iš rytų rusų ordos smarkiai veržiasi pirmyn. Padėtis buvo nepavydėtina ir tos žinios mūsų menką nuotaiką dar daugiau numušė.

Visai pavakaryje pradėjo sprogdinti aerodromą. Nuo didelio oro spaudimo viso kaimo langai išlėkė laukan. Milžiniški sprogimai ir mus privertė stipriai laikytis ant kojų. Aerodromo sunaikinimui buvo panaudotas didelis kiekis bombų.

Kaime paskubomis visi evakuavosi. Dar dienos metu pilnas kaimas buvo prigrūstas mašinų, bet vakarop vos keletas beliko. Mus tai smarkiai erzino, nes juo toliau, juo buvo aiškiau, kad mums gali nelikti mašinų, tai ir vėl teks pėsčiomis keliauti. Nervai įtempti. Nuogastaujame, kad kokių velnių, mus nepalikytų prieš malonei.

Bet vis dėlto, pavakarėje, dar vis aidint siaubingiesiems aerodromo sprogimams, vienas leitenantas sušaukė visus vyrus ir paaiškino, kad pradėsime žygį. Turime prisistatyti mūsų nekenčiamam "Buliui", kuris seniai tą vardą gavo dėl savo storumo ir baubiančio balso. Jis buvo lyg ir ūkio skyriaus viršininkas. Jo žinioje buvo keli traktoriai su priekabomis, o daugiausia arkliais traukiami vežimai, prikrauti įvairiausio griezdo ir jo pagalbininkų daiktų. Visą tą pravardžiuojamą "Mirties Batalioną" sudarė ukrainiečiai, uniformuoti ir be uniformų. Ten matėsi ir moterų, ar jos buvo jų pačios, ar darbo vergės, sunku buvo sužinoti.

Visas tas karavanas jau stovėjo už kaimo ir dar kažin ko laukė. Priekyje tos voros stovėjo traktoriai su priekabomis baisiai perkrauti įvairiausios mantos. Mes tuoj pabandėme į tas priekabas sukrauti savo kuprines, bet atbėgęs velniškasis "Bulius" visas išmetė laukan. Buvome tiek įsiutę, kad net virėme iš pykčio. Nusiraminę ir savo pyktį paslėpę krūtinėse, nukūtinome į karavano galą. Aš esu tikras, kad tas "Mirties Batalionas" ir jo vadas "Bulius" pateko raudoniesiems į nagus.

Išžygiavome. Mesėjome tiesesniu keliu, o traktoriai ir vežimai vyko keliu, kuris dideliu lanku suko aplink kaimą. Pakelyje mus pasivijo traktoriai ir aš su pora kitų vyrų nepastebėti sulindome po brezentais ir nepastebėti nukeliavome tolyn.

Traktoriai dusliai kalendami, pamažu, labai pamažu, ropojo pirmyn. Nebežinau nei kur "Bulius" su savo "kariuomene" paliko, nežinau nei kur mūsų vyrai dabar randasi. Nedrįstame per

daug dairytis, kad mus pastebėję šoferiai neiškraustyti laukan. Šalta po brezentais, nes jie jokios šilumos neduoda, tik gal kiek apsaugo nuo žvarbaus žiemos vėjo.

Sutemo. Šaltis dar stipriau spaudžia. Daugiausia jaučiame šaltį paliečiant kojas, nes jos nejuda ir daugiausia atšąla. Juntame, kad kelias darosi nelygus. Kartais traktoriams tenka su dideliu vargu ropoti į kalną, o prieš vieną didesnį kalną jie visai atsisakė betraukti. Šoferiai keikiasi. Ir šiaip ir taip bando judinti, bet per didelis krūvis tik dusina motorus ir traktoriai su priekabomis šliaužia atgal pakalnėn. Dabar, supratę jų keblį padėtį ir mes be jokios baimės išlindome iš po brezentų ir pasirodėme jiems. Šoferiai, ypač mūsų mėgiamasis ilgasis Helmutas, net apsidžiaugė mus pamatęs. Tuojau jis mums įsako išmesti apie 20 maišų ruginių miltų. Tai labai palengvino krūvį, o kad įkoptimas būtų dar sklandesnis — įdavė mums į rankas iš kažkur ištraukęs du kastuvus ir liepė, jam pradėjus traukti, pilti po traktoriaus ratais iš pakelės smėlį, žvyrą, akmenis ar žemes. Gerai, kad pataikydavome pagauti smėlio ar akmenų, bet šiaip sušalusi žemė nepasidavė mūsų kastuvams. Taip metras po metro užtraukė Helmutas savo ir kitų traktorius į kalno viršūnę ir atsipūtė.

Dabar ir mes patogiau įsitaisėme priekaboje ir gerai susivynioję sekame kelią ir apylinkes. Nedaug ką galėjome matyti, nes naktis, nors ir nepertamsiausia, tesuteikė menką matumą. Jei ne traktoriaus duslus kalenimas (kiti du jau buvo kažkur toli į priekį nusidanginę), jokio kito garso, jokios gyvybės ženklų niekur nesimatė ir nesigirdėjo. Kur vokiečių kariuomenė, kur jų tankai — Tigrai? Jaučiamės, kad esame vieni niekeno žemėje. Kiekvienu metu galėjo iš bet kurios pusės pasirodyti priešas ir mūsų gyvenimas baigtas. Dieve, kaip norėjosi, kad tas traktorius bėgtų kuo greičiau, kad skriste skristų ir kuo greičiau mus iš to prakeiktos tuštumos išdangintų.

Jau auštant mūsų šoferiai nutarė viename kaime sustoti ir nors kiek pailsėti. Jie buvo be galo išvargę. Tik suėję į vieno namo virtuvę krito į kėdes ir jau kietai miegojo. Tuo tarpu mes negalėjome užmigti, nors visą naktį nebuvome miegoję. Čia radome ir daugiau mūsų vyrų prisiglaudusių. Kaime jokių kariuomenės dalių nesimatė. Vis dar tuštuma. Kur, po velnių, yra vokiečių kariuomenė? Civiliai ką tik gavo įsakymą susipakuoti ir išvykti į paskutinį, link Karaliaučiaus einantį traukinį. Kartu su kaimo

civiliais išvyko ir keletas mūsų vyrų. Tolesnio jų likimo nežinau. Aš ir pora vyrų nutarėme likti su savo Helmutu.

Kaimo moterys, skubiai kraudamos įvairiausių dalykėlius į lagaminus, verkšlendamos ir baimės pilnomis akimis dar mums sakė, kad imkite viską iš maisto išteklių kas tik jums patinka, nes jos pačios nedaug ką tegalėjo su savim pasiimti. Mums tas buvo labai patogu, nes ramiai galėjome prisikimšti savo kuprines įvairiausiomis konservuoto maisto dėžutėmis, o kaimo kepykloje pasiėmėme kuo daugiausiai dar šiltos, garuojančios ruginės duonos.

Galų gale, gerai nusnaudę, pabudo ir mūsų šoferiai. Gal geriau būtų pasakius, kad mes pasistengėme juos greičiau pabudinti. Tuoj juos pavalgydinome savo sudarytomis maisto atsargomis ir raginame greičiau išvykti. Jie puikiai suprato mūsų rūpestį, nes ta pati grėsmė ir jiems nedavė ramybės.

Dabar varėmės pirmyn jau daug sparčiau. Be to, dienos metu ir jausmas geresnis, nes gali plačiau apžvelgti abi kelio puses ir matyti kas darosi priekyje.

Apie pietus pasiekėm pirmą didesnę miestą — Rösell. Čia jau radome ir vokiečių kariuomenės dalinius. Gatvėmis lakstė tankų ir šarvuotų mašinų grupės. Vermachto vyrai būriais vyko į priemiesčiuose jau iškastus apkasus. Dingo ir mūsų neramumo ir baimės jausmas. Tegul dabar priešas pasirodo, tai su ginklu stoisiu prieš jį, ir jei bus lemta, mirsiu su ginklu rankoje.

Kiek vėliau ir kiti mūsų vyrai susirinko į miestą. Naktį jie praleidę kažkur kitame kaime. Besidalinant mums kelionės įspūdžiais, atbėgo ltn. Kolbock ir įsakė kuo skubiausiai susipakuoti ir pasiruošti išvykimui. Pasirodo, kad esąs vėl didelis pavojus nuo rusų armijos, kuri slinko link Elbingo.

Dabar išvykome jau tuščiomis priekabomis, nes visą vežtą mantą šoferiai paliko vermachto vyrams Rösellyje. Traktoriai dabar riedėjo gana greitai. Nuotauka gera. Mūsų būrelis jau didesnis. Bet kur kiti? Gal pusės mūsų vyrų nebėra ir niekada nebeteko sužinoti jų likimo. Neilgai teko džiaugtis ramia kelione. Maždaug už poros valandų patekome į tokius kelius, kur buvo labai daug besitraukiančios kariuomenės ir civilių. Visose kryžkelėse stovėjo karo policijos patruliai (Streiffen), kurie tvarkė judėjimą.

Tokiais keliais vykome tris dienas. Nakvodavome didesnių ūkių ar dvarų daržinėse ir tvartuose. Nors tuo metu ir smarkiai šalo, bet

įlindus giliai į šiaudus ar šieną net suprakaituodavome. Kartą nakvojome kartu su karvėmis. Ilgas tvartas, iš dviejų pusių pririštos karvės, o viduryje laisvas takas prikreiktas šiaudų. Ant tų šiaudų ir sugulėme apsikloję antklodėmis, o mūsų galvugaliuose kalnas karvių mėšlo. Kvepia, bet šilta, ir to mums ir tereikia. Pašalti tekdavo važiuojant, nes judėjome labai pamažu ir sušilti nebūdavi kaip. Masažuodavome, judindavome, trindavome apšalusias kūno galūnes.

Artėjome prie Karaliaučiaus. Juo arčiau miesto, tuo daugiau kariuomenės keliuose, laukuose ir visur, kur tik sustosi. Visi yra nukreipiami į šį Rytprūsių centrą, nes čia ruošiamasi ginti iki paskutiniųjų.

Atvykome į Pr. Eylau (Yluva). Platus kelias kerta miestą ir eina tiesiai į Karaliaučių. Staiga, čia pamatome savo kuopą, arba geriau pasakius, jos branduolį, kuri iš Isručio pėsčiomis jau iki čia buvo atsidanginusi. Valio vyrai! Šaukiame ir mojame jiems. Kartu vyko kuopos vadas kpt. Krammer, ltn. Matonis, kunigas Kirėilis ir daug kitų pažįstamų ir seniai bematytų vyrų. Kelio rogutėmis tempė sergančiuosius. Nežinau kas jiems buvo, nes nebuvo laiko paklausinti.

Trečią kelionės dieną prisiartinome prie Karaliaučiaus. Mes tik priemiesčius pasiekėme ir matėme, kad miestas beveik visiškai sugriautas. Tai anglų aviacijos padariniai. Prie miesto buvo visur išstatytos įvairių kalibrų patrankos, gilūs prieštankiniai grioviai ir apkasai, apkasai. Įvairių rūšių kariuomenės daliniai judėjo įvairiomis kryptimis. Apkasai pilni karių ir visi laukia kada pasirodys raudonasis siaubas, azijatiškasis žudikas, kuris jau pasibaisėtinų žiaurumų pridarė užimtose Rytprūsių dalyse.

Mūsų traktoriai vos privažiavę Karaliaučiaus priemiesčius apsigrėžė, ir miestą paliko šone. Per miestą nevykome, nes karo policija visus stabdė ir kreipė miesto gynybai. Mūsų vokiečiai, matyt, buvo anksčiau tai numatę ir vengė pasilikti mieste. Tuo jie išgelbėjo save ir mus. Pro Karaliaučių pralindome tarp miesto ir Aismarių.

Nežinau kelinta jau valanda buvo, kada mane draugai pažadino iš miego. Buvo tamsu ir mes stovėjome kažkokiam miške prie barakų. Pasirodo, kad tai buvo garsieji Gross-Blumenau kariuomenės sandėliai. Iš šių sandėlių buvo aprūpinama ginklais, amunicija ir maistu visa Rytprūsiuose veikiančioji armija.

Tuoj mus suvedė į vidų ir davė nakvynę. Iš lauko žiūrint neatrodė, kad tos patalpos ga-

lėtų būti tokios didelės, bet viduje buvo didžiuliai plotai ir visa tai daugiausia įrengta po žeme. Čia radome masę civilių pabėgėlių ir daug luftvafės karių ir karininkų. Mums nurodytame kampe pasitaisėme guolius ir po savaitės blaškymosi ir šalimo pagaliau atsigulėme patogioje ir šiltoje patalpoje. Atsileido nuo šalčio sustiręs kūnas ir užmigom ramiu ir saldžiu miegu.

Sausio 28 d. persikraustėme į sekantį bloką. Dienos metu atidžiau apžiūrėjau tą paslaptį mišką. Tikrai, kad čia sugrūsti milžiniški sandėliai. Karinės mantos gabenimas fronto link vyksta pilnu tempu. Vermachto mašinos stovėdavo eilėse, kol jas pakraudavo šaudmenų, maisto ir ginklų. Prie tų darbų tuoj įjungė ir mus. Pakraunant maistą, sugebėdavome keleta dėžučių konservuoto maisto ir į savo kišenes įmesti, žinoma, ir tai tik nakties metu, kada matomas mažesnis.

Tą pačią dieną atžygiavo ir kapitono Valio kuopa. Sutikome daug draugų ir pažįstamų, su kuriais jau seniai nesimatėme. Bagdžiūno jų tarpe neradau. Sužinojau, kad jis su Kavaliūnu buvo iškomandiruoti į Karaliaučiaus aerodromą.

Šitame "Miško mieste" išbuvoime tris dienas. Jau ir čia mūsų klausą pasiekdavo fronto kovos garsai. Net kulkosvaidžių kalenimas buvo galima girdėti. Reiškia, priešas jau turi būti kažkur netoli. Tarp pušų properšų matau padangėse lakstančius rusų naikintuvų būrius.

Anksčiau atvykę lietuvių daliniai jau išvyksta į Piluvą (Pillau). Mes vis dar tokio įsakymo negauname, nors ir kreipiamės ir į vieną ir į kitą karininką. Pradėjome nerimauti ir nervintis. Sugrįžtam į senuosius barakus, nes daugumai vyrų išvykus atsirado laisvos vietos. Į gretimus kambarius susikraustė būrys olandų, kurie savo linksmumu ir gera nuotaika užkrečia ir mūsų vyrus. Kodėl jie tokioje pakilioje nuotaikoje buvo, negalėjau suprasti. Sunkvežimiai be paliovos vis gabenო šaudmenis ir maistą fronto link. Kulkosvaidžiai vis garsiau ir garsiau kaleno kažkur pamiškėje, o gal jau ir pačiame miške. Sunku susigaudyti ir negali suprasti. Čia ne atviras laukas, kad galėtum matyti horizontą ir kas aplinkui darosi. Vyrų tarpe jau net aptariamas nelaisvės atvejis. Aš irgi buvau pasiruošęs paskutiniu momentu sunaikinti savo turimus dokumentus ir užrašus, kad nepatektų į rusų rankas.

Paskutinę naktį mums Bross-Blumenau barakuose begyvenant, baisiai gaudė artilerija. Išėdavau laukan į mišką, pasiklausydavau to kurtaus dundėjimo ir vėl nuleidęs galvą grįždavau pas draugus. Nors atsigulęs ir stengiausi užmig-

ti, bet jokių būdu negalėjau. Neramumas, lyg koks kirminas, draskė krūtinę. Rytuose buvę vyrai bandė mus raminti, nes esą, jie iš įvairių situacijų ir pavojų yra išsigelbėję, išsigelbėsime ir dabar. Gal jie ir teisūs, kas žino?

Išaušo apsiniaukęs sausio 31 dienos rytas. Daugumas vyrų per visą naktį nemiegoje ir buvo su paraudusiomis akimis. Ryte ateina pas mus Valteris su šypsena veide ir praneša, kad jau gautas įsakymas išvykti. O, tu, mielas Valteri, kaip tu mus pradžiuginai! Atėjęs leitenantas, kuris vadovaus mums žygyje, patarė nusiplauti kojas, gerai jas apvynioti autais, kad pūslių neritrintų ir būti pasiruošusiems. Buvome pasigaminę ir primityvias rogutes, kurios jau buvo paruoštos ir mūsų kuprinės sukrautos. Persižegnojau, ir su Dievo pagalba laukiau pradėti kelionę. Jautėme, kad prieš akis vėl stovi didelis ir pavojingas žygis. Mano draugai suklaupę meldėsi. Aš į juos pasižiūrėjęs susigraudinau ir pasiskubinau išeiti laukan prie rogučių.

Aš ir Palilionis jautėmės stipresni esą, tai mes pirmieji stojom prie rogučių traukimo, o Šakaliui su Paškevičium įdavėme pò lazdą stumti iš galo. Atėjęs karininkas mus patikrino ir išvedė iš to klaikaus "Miško miesto". Tik išėję iš miško pasiekėme kelią vedantį į Piluvą. Kelyje baisus susigrūdimas. Begalinė mašinų vora buvo užėmusi vieną kelio pusę, o kita puse slinko arklių traukiami kariniai vežimai, besitraukią kareiviai, civiliai pabėgėliai ir voros varomų rusų karo belaisvių. Baisi mašinų, vežimų ir žmonių maišatis. Visi skubėjo pabėgti nuo to siaubo, kuris kaip lava tekėjo tolyn į vakarus, užliedama vis naujus plotus.

Mes su rogutėmis toje maišatyje turėjome labai vikriai manevruoti ir kiekvieną laisvą tarpelį kuo skubiausiai užimti, kad galėtume greičiau į priekį veržtis. Šakaliui ir Paškevičiui retai kada teduodavome traukti, nes jie dažnai, užsižiojpoję, pasilikdavo toli. Visą kelią beveik mudu su Vytu ir tevilkome.

Pradžioje keliavome miškingomis vietovėmis, todėl, kad ant kelio buvo daug sniego. Jei jis būtų buvęs suplūktas, tai būtų gerai, bet dabar klamposi kaip per pūkus ir tas labai vargino kojas.

Maždaug už 7-8 km., pirmame kaime, padarėm trumpą poilsį. Šiek tiek pailsėję ir suvalgę po gabaliuką duonos, traukėme tolyn.

Vienoje vietoje pakelėje du kareiviai suvarę būrį arklių, pistoleto šūviais juos guldė žemyn. Ar tie gyvuliai jau buvo visai nusilpę, ar kitais sumetimais juos likvidavo, negalėjai ži-

noti. O gal ir jų nenorėjo priešui palikti.

Nužygiavus nuo Gross-Blumenau apie 10 k., pamatėme užpakalyje milžinišką gaisrą. Jis vis daugiau plėtėsi ir užėmė didesnius plotus. Galingi ugnies stulpai vis iš naujo kilo į padangę ir tos nakties vaizdą padarė klaiškų. Spėjome, kad tą mūsų "Miško miestą" naikina. Vėliau tos žinios pasitvirtino. Pasirodo, kad vos tik mums išvykus, į tuos miškus įsiveržė rusai ir prasidėjo kautynės. Vokiečiai, nenorėdami palikti didelių amunicijos, ginklų ir maisto sandėlių priešui, kiek spėdami naikino. Kodėl juos nesugabeno į Karaliaučių, juk ten buvo pasiruošta ilgesniam gynimuisi? Gal jau buvo užkirsti keliai, gal vadovybės pairimas? Kas dabar gali žinoti. Bet toks karinio turto sunaikinimas man atrodė absurdiškas ir nepateisinamas. Karaliaučius būtų galėjęs daug efektingiau gintis, turėdamas visas tas ginklų, šaudmenų ir maisto atsargas.

Mūsų ilgasis Helmutas vėliau pasivijo mus su savo traktorium ir viską papasakojo. Buvo prisirinkęs cigarų dėžių ir maisto dėžučių, nes visa tai sprogdinimų buvo plačiai išbarstyta po mišką. Jo ir traktorius jau buvo papuolęs į rusų kulkosvaidžių ugnį. Padalino jis ir mums savo dovanų.

Gaisro nušviestu keliu artėjome prie jūros. Vėjas darėsi kas kart stipresnis. Maždaug už 12-13 km. pasibaigė didžioji kamštis ir kelias pasidarė laisvesnis, mūsų žingsniai paspartėjo. Pasiekėme jau ir Fischhauseno miestą. Pačio miesto nekliudėme, bet parėjome plentų, vedančių į Piluvą. Juo daugiau artėjome prie jūros, tuo labiau smarkėjo vėjas. Galų gale, virto tikra audra. Ir mūsų nelaimėi tas stiprus vėjas pūtė tiesiai į mūsų veidus. Milines plėšė nuo kūno. Audros nešamas smulkus sniegas kajojo veidą, akis ir lindo visur už rūbų. Tokia padėtis tęsėsi iki pat Piluvos. Tik įėjus į miesto gatves radome užuovėją. Audra kaukė virš mūsų galvų. Veidai degė kaip nuo ugnies.

Ilgai klaidžiojome po miesto gatves, kol suradome vietą nakvynei. Kažkur miesto pakraštyje radome labai apleistus barakus ir čia sulindome. Radome ir lovas, bet be čiužinių, tik plikos lentos. Šalta buvo ir čia, nes vėjas veržėsi pro visus langus ir duris. Šaltis privertė gintis. Suradę kibirą sukūrėme ugnį ir pasikeisdami ją kūrenome. Kurui panaudojome sulaužytas lovas. Mudu su Palilioniu sugulėme į vieną lovą, nes visiems jų neužteko. Tą naktį prie mūsų prisiliejo vienas vermachto kareivis lietuvis. Norėjo kaip nors iš čia išsprukti. Davėme

Lėktuvų puolimų sugriautas Karaliaučius.

jam vieną luftvafės antpaltį ir kepurę. Nuo to laiko jis tapo mūsų nariu.

Sekančią dieną niekur nejudėjome. Gyvenome tame pačiame barake, o gretimame kambaryje buvo lavoninė. Čia mane draugai nejuokais išgąsdino. Sako, ateik, ką mes tau parodysime. Oėjau, matau užsiūtus maišus su kažkokiu tūriu juose. Jie mane paragino paliesti ir sužinoti kas juose yra. Nieko negalvodamas taip ir padariau. Apčiupinėjęs maišą, pajutau žmogaus kūną, tai lyg elektros smūgį gavęs atitraukiau ranką ir juos iškeikęs išėjau laukan. Čia buvo sugabenami ligoninėje mirę kareiviai, kuriuos suvynioję į maišus užsiūdavo, ir manau, kad juos Baltijos jūroje palaidodavo. Tame pačiame barakų kvartale buvo įrengta ir karo lauko ligoninė. Dažnai matydavau atgabenant sužeistų žmonių.

Vyrai sugrįžę iš pasivaikščiavimo papasakojo, kad palipus ant kopos viršūnės galima puikiai matyti jūrą. Aš irgi išėjau pasidairyti. Užlipęs ant kopos, pamačiau du vandenynus. Tiesiai prieš mane driekėsi ledu sukaustytos Aismarės, o de-

šinėje mėlynavo Baltija. Ji užė ir savo baltas putotas bangas daužė į krantą. Siaura vandens juostelė jungė abu vandenynus. Gražu, ypatingai vasarą būtų malunu pasigrožėti tokiu puikiu vaizdu. Baltijos jūroje matėsi stovinčių mažesnių ir didesnių laivų. Deja, jausmas, kaip mums pasiseks išsikapstyti iš visos tos velniavos, dirgino nervus ir gražus vaizdas išbluko prieš turimą rūpestį. Juk gali mums užkirsti visus kelius, t.y., paskutinį kelią per Aismarių Neringą. O kas tada? Didžiausias vargas prieš akis ir beviltiška kova.

Štai, visas mano mintis pertraukia oro pavojus. Sirenos klaičiai kaukdamos skelbia priešo lėktuvų pasirodymą. Rusų lėktuvai jau virš miesto ir jūros sukinėjasi ir apšaudo uostą ir kitokius taikinius. Ir grožėkis žmogau gamta, jei aplinkui tik giltinė aukų ieško. Todėl, praūžus lėktuvams vėl nudūlinau atgal pas draugus. Čia nors vėl pasineri į kasdieniškumą ir tas liūdesys nebetaip skaudžiai kamuoja.

Dar vieną naktį permiegojome tuose barakuose. Sekančios dienos rytą, tuoj po pusryčių, pasiruošėme išvykti. Mūsų palydovams vokiečiams įsakė visus daiktus palikti ir tik mus palydėti iki uosto. Jiem buvo uždrausta keltis per sąsiaurį.

Nuvykę į uostą, pamatėme milžinišką kareivių, civilių ir belaisvių masę. Aš manau, kad beveik kiekviena Europos tauta ten turėjo savo atstovus, nes girdėjosi įvairiausių kalbų. Sutikom

toje masėje ir lietuvių civilių, vyrų ir moterų nuo Rokiškio. Ypač daug buvo rusų, ukrainiečių. Tai Vlasovo armijos vyrai, kiti rusų karo belaisviai. Juos visus kėlė per sąsiaurį keltais. Vlasoviečiai tiesiog jėga veržėsi į keltus, norėdami kuo skubiausiai iš čia dingti. Supratome jų baimę, nes jiems patekus į raudonųjų rankas, tik kilpa ant kaklo, arba šūvis į pakaušį. Mus nuvedė į kitą uosto vietą, kur per sąsiaurį perkeldinėjo garlaivis. Tie patys garlaiviai gabeno civilius pabėgėlius į jūroje stovinčius transporto laivus. Mūsų palydovai vokiečiai: Valteris Jokeris ir Kirvis nubėgo kažkur į raštines, kad gautų leidimus persikelti. Atrodo, kad jiems pasisekė.

Persikėlęs per sąsiaurį ir atsistojęs ant Aismarių Neringos kranto, nusišypsojau ir lengviau atsidusau. Draugas tai pastebėjęs, perspėjo būti atsargiam ir per daug nesidžiaugti, nes dar ne galas, o tik beveik pradžia mūsų didžiosios kelionės.

Vėliau sužinojau, kad rusų tankai įsiveržę į Piluvos miestą ir pasiekę uostą rado irgi masę žmonių, belaukiančių persikėlimo per sąsiaurį, ar į laivus. Jie tiesiog ropojo į žmonių minią ir traiškė viską, ką tik galėjo pasiekti. Daugelis šoko į ledinį jūros vandenį ir čia sau rado mirtį. Tai buvo baisi diena paskutiniams. Tegul pragaras praryja prakeiktuosius rusus.

Taip pasibaigė vienas mūsų kelionės ruožtas nuo Mozūrų iki Sembos.

MIRĖ MAJORAS JONAS PYRAGIUS

A.a. Jonui Pyragiui amžinybėn išėjus, nuosirdžiai užjaučiame jo dukterį su šeima, ir jo bičiulius.

Mes, Adelaidės skyriaus ramovėnai kartu liūdime netekę savo mielo nario.

A.a. Jonas Pyragius gimė 1902 metais, sausio 1 d., Taudėnų kaime, Pališkių valsčiuje, Biržų apskrityje. Baigęs 6 klases Panevėžio gimnazijoje, 1919 metais sausio 9 dieną įstojo Lietuvos kariuomenės savanoriu ir dalyvavo kautynėse su Lietuvos priešais. Buvo pakeltas į viršilios laipsnį.

1920 m. kovo mėn. baigė Karo Mokyklos III laidą ir buvo pakeltas į leitenanto laipsnį.

1922 metais baigė Aukštuosius Karininkų Kursus, o 1924 m. baigė Karo Aviacijos Kursus ir 1926 m. tapo karo lakūnu. 1932 m. buvo pakeltas į majoro laipsnį ir paskirtas 5-tos naikintuvų eskadrilės vadu.

Vėliau dėl politinių priežasčių, iš kariuomenės buvo paleistas atsargon. 1936

m. įsteigė Lietuvos Civilinės Aviacijos Aero klubą ir buvo jo generaliniu sekretorium.

1937 m. lankėsi Amerikoje su sklandytoju Oškiniu ir aplankė lietuvių kolonijas. 1938 m. Lietuvių Olimpiadoje už sklandymą buvo apdovanotas aukso medaliu, pasiekė keletą sklandymo rekordų ir buvo Pabaltijo valstybių sklandymo čempionas. Redagavo "Lietuvos Sparnai" žurnalą ir išleido keleta knygelių sportui.

1940 m. pasitraukė Vokietijon ir 1949 m. su šeima atvyko Australijon, kur įsikūrė Adelaidėje, tačiau ten už kelių metų mirė jo žmona.

Nuo "Ramovės" įsikūrimo Adelaidėje, buvo nuolatinis jos narys. Visuomeniniam darbe reiškėsi gana šakotai. Daug iniciatyvos ir darbo įdėjo kuriant Lietuvių Namus. Aktyviai dalyvavo bendruomenės veikloje, sporto klube buvo garbės nariu, taipgi A.L. Sąjungoje buvo amžinasis ir garbės narys ir dirbo Lietuvos Atgimimo Sąjūdyje.

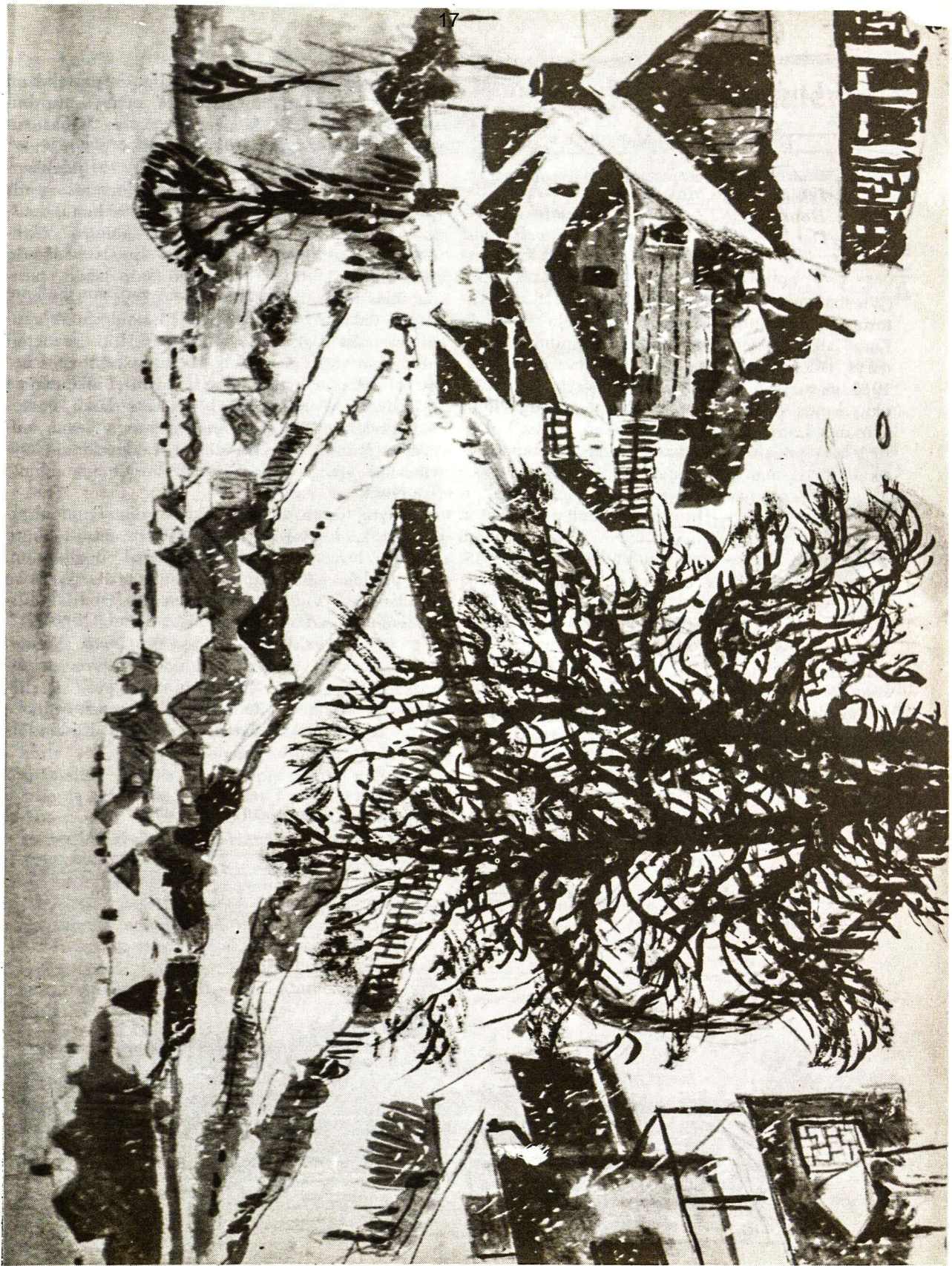
Daug rašė spaudoje ir paskutinių metų eilė buvo Lietuvių Namų Archyvo-Muziejaus vedėjas. Savo atsidavimu ir nenulstamu darbu muziejų-archyvą iškėlė greta didžiųjų muziejų, reputacijos atžvilgiu.

Velionis visuomet sielojosi dėl Tėvynės skaudaus likimo ir vis dar turėjo vilčių bent kartą pamatyti Lietuvą, tačiau, negailestinga mirtis pastojai jam kelią, o mums, ramovėnams, tai didelė nelaimė, nes tokių veiklių ramovėnų šiais metais netekome jau dviejų. Visai neseniai netekome a.a. ats. mjr. L. Garbaliausko.

Ilsekis ramybėje.

L.V.S. "Ramovė"
Adelaidės skyriaus Valdyba

M. Dobužinskis, Kauno Žaliakalnis
žiemą, rašalas.

Kai Ludendorfas rezidavo Kaune

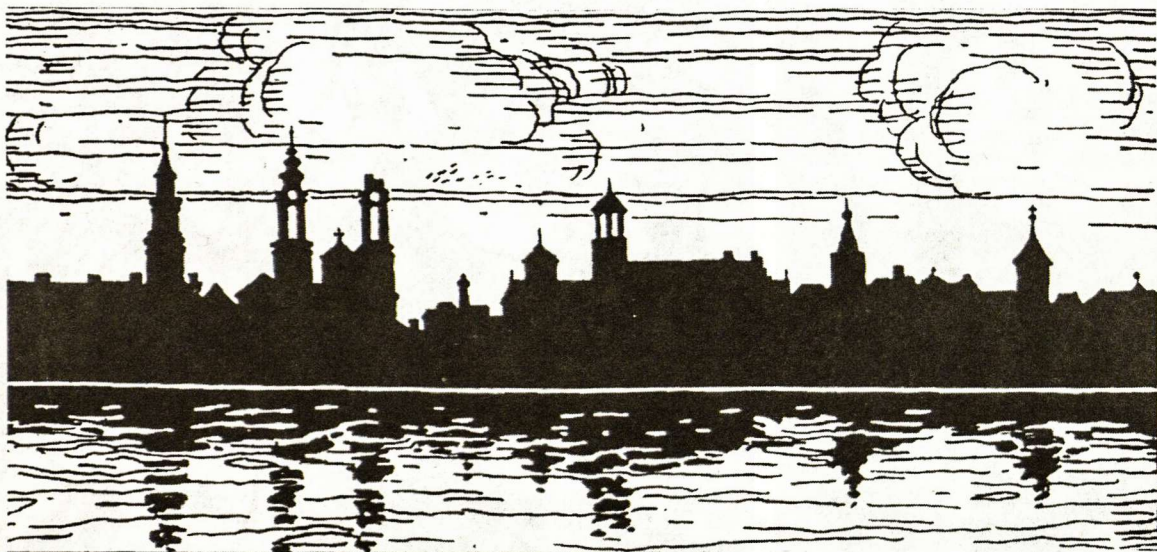
Dr. P. Reklaitis (Vokietija)

Vokietijos knygų rinkoje neperseniausiai pasirodė: *Hans FRENZ. Der unbekannte Ludendorff. Der Feldherr in seiner Umwelt und Epoche.* (Tas nežinomas Ludendorfas. Karo vadas savo aplinkoje ir epochoje). Mit 9 Abb. (Wiesbaden:) Limes Verlag (1972). 318 p. Autorius — paskutinis gyvenęs Pirmojo Didžiojo Karo laikų vokiečių generolo Ludendorfo štabo narys, išdėsto savo atsiminimus ir mintis iš 1915-1916 metų, kai Kaunas buvo padarytas vokiečių okupacinės valdžios centru. Knygoje daug vietos skiriama Ludendorfo pateisinimams, kuris, Vokietijai karą pralaimėjus, vokiečių kairiųjų buvo kritikuotas, teisman patrauktas. Anot autoriaus, maršalas Hindenburgas — Rytų fronto vadas — Oberbefehlshaber Ost — buvęs tik simbolinė figūra. Visą strateginį planavimą atlikdavęs Hindenburgo štabo viršininkas — gen. Ludendorfas, kurio strateginis tikslas buvęs pirmiausia nugalėti Rusiją ir tik po to siekti sprendimo Vakaruose. Tuos planus vykdam, jau 1914 m., Hindenburgo ir Ludendorfo vadovaujami, vokiečiai sumušė į Rytprūsius įsiveržusias rusų Samsonovo ir Rennenkampfo armijas, o 1915 m. žiemos mūšyje Mozūruose vėl apsupo rusus, padarydami jiems daug nuostolių. 1915 m. vokiečiai užėmė Lietuvą ir

Kuršzemę, rugsėjo mėn. pabaigoje pasiekdami Dauguvą. Sekantis mūšis prieš rusus būtų buvęs lemiamas, bet Reicho vyriausiasis štabas sustabdęs jo vykdymą ir įsakęs daug jėgų iš rytų perkelti į vakarus. To pasėkoje Hindenburgo armijos turėjo tik silpnomis jėgomis gintis poziciniame kare prie Dauguvos ir Vilniaus krašto rytuose. Priežastis, šios pagal autorių vokiečiams nenaudingos, strategijos buvusi kaizerio Wilhelmo II, t.y., vyriausiojo karo vado, pasidavimas Ludendorfo konkurento gen. von Falkenhayno įtakai, kuris, priešingai Ludendorfui, sprendimo siekė Vakaruose. Bet 1916.II.21 pradėtoji ofenzyva prieš prancūzus Verduno tvirtovėje nebuvo sėkminga. Taigi, gen. von Falkenhayną ir kaizerį Vilhelmą II-jį autorius laiko vokiečių pralaimėjimo kaltininkais, nes vėlesni kaizerio sprendimai, pakviečiant Ludendorfą į vyriausiąjį štabą (1916.VIII.29) ir t.t., jau buvę pavėluoti.

Rytų fronto viršininkai generolai Hindenburgas ir Ludendorfas, 1915-1916 m. abu įsikūrę Kaune, buvo pasmerkti kariniam neveiklumui. Jie pradėjo administruoti užimtą teritoriją pavadinami ją "Verwaltungsgebiet des Oberbefehlshabers-Ost" arba trumpai "Das Land Ober-Ost". Šio krašto valdžios rezidencija buvo Kaune. (Apie tai rašo ir pats Ludendorfas savo atsiminimuose: "Meine Kriegserinnerungen", Berlin, 1919, p. 137 t.t.). "Ober-Ost" okupacinės politikos kryptį, pagal Frenzą, nustatęs Ludendor-

Kauno siluetai iš "Das Litauen-Buch, eine Auslese aus der Zeitung der 10 Armee", 1918.

fas. Kaune 1915-1916 m. Ludendorfiu teko rūpintis ne vien tik karo, bet ir ūkio bei kultūros reikalais. Jo įsteigtame štabo spaudos skyriuje buvo redaguojami laikraščiai visom užimtos teritorijos kalbom: lietuvių, latvių, lenkų, gudų, vokiečių ir žydų. Ludendorfas laikėsis principo neproteguoti nei vienos tautybės, neleidęs to daryti net Kuršzemėje baltų-vokiečiams. Betgi, atrodo, kad šiek tiek protegavęs žydus: tuo metu Ludendorfas buvęs daugiau filosemitas (antisemitu pasidaręs tik gerokai po karo, savo antros žmonos įtakoje). Kaune, neturtingiems žydams maitinti, Ludendorfas buvo įsteigęs net valgyklą, vad. "Ludendorff-Küche". Į štabo spaudos skyrių Kaune, kuriam tuo metu vadovavęs autorius, jo paties, žinoma susidarus su Ludendorfu, buvo atsikviesta didesnis skaičius vokiečių žurnalistų bei rašytojų, pvz. gan žinomas Richard Dehmelis, taip pat dailininkų, pvz. šiemet 90 metų sulaukęs Schmidt-Rottluffas ir kt. Ludendorfas tokiu būdu jiems sudaręs patogias sąlygas karo prievolę atlikti užfrontėje. Tiesioginiu Ludendorfo įsakymu atkviesťajam rašytojui Eulenbergui buvo užsakytas parašyti leidinys "Skizzen aus Litauen, Wiessrussland und Kurland", kuris iliustruotas vokiečių-žydų dailininko H. Strucko litografijomis netrukus ir buvo išleistas (Berlin 1916). Apskritai, vokiečių okupacijos spaudos skyriuose 1915-1917 m. Kaune, Vilniuje bei Gardine darbavosi nemažai vokiečių-žydų literatų, pvz. tokie kaip Wallenberg, Monty Jacobs, Schirockauer, Gronemann, Arnold Zweig, kuris vėliau savo viename romane Ludendorfą apšmeižė. Galima sakyti, apie Kauną autorius atsiliepia teigiamai. Vokiečiai Kaune mieliai lankydavęsi vad. "Lietuvių muziejuje" ir susidraugavę su jo savininku Tadu Daugirdu, prie kurio autorius sustoja ilgiau (p. 168-172). Kai Kaunan atvyko kaizerienės brolis, Schleswig-Holsteino kunigaikštis, autorius gavo įsakymą jį pavadžioti po Kauno miestą: jam buvo parodytas barokinis Pažaislio vienuolynas, Napoleono namas, tvirtovės fortai, telegrafo stotis, buvo informuotas apie lietuvių tautodailę ir t.t. Kauno miesto teatre vaidindavę geriausi Vokietijos artistai, kuomet ložėje vaidinimo žiūrėjęs pats Hindenburgas, bet ne Ludendorfas, kuris visuomet dirbdavęs štabe. Kauno miesto teatras, autoriaus nuomone, nebūtų padaręs gėdos betkuriai Vokietijos rezidencijai. Atrodo, kad Frenťas okupacinio režimo veiklą ir gyvenimo sąlygas užfrontėje piešia jau labai ružavomis spalvomis, nematudamas tų didelių vargų, kuriuos Lietuvos gyventojai tuomet turėjo pakelti dėl žiaurių rekvizicijų ir griež-

Deutsches Theater Kowno

Sonntag, den 27. Februar 1916, abends 5½ Uhr:

Erstes Gastspiel

von Frau Agnes Sorma, Fr. Joh. Terwin und Fr. Weibrauch
vom Deutschen Theater, Berlin, und der Herren Holschauler
Spieler Otto Sommerstorff und Albert Patry vom Kgl.
Schauspielhaus, Berlin.

Minna von Barnhelm

Lustspiel in fünf Aufzügen von G. E. Lessing.
Spielleitung: W. Werth.

Personen:

Major von Tellheim, verabschiedet	Otto Sommerstorff
Minna von Barnhelm	Frau Agnes Sorma
Graf von Bruchsal, ihr Oheim	L. Apel
Franziska, ihr Mädchen	Fr. Johanna Terwin
Just, Bedienter des Majors	W. Werth
P. Werner, gewesen. Wachtm. d. Majors	Albert Patry
Der Wirt	A. Hackmann
Eine Dame in Trauer	Fr. Weibrauch
Ein Feldjäger	A. Kröger
Riccaut de la Marliniere	F. Frochlich
Ein Bedienter	E. Emmerich

Die Szene ist in dem Saale eines Wirtshauses und einem daraustoßenden Zimmer

Pause nach dem 3. Aufzug.

Anfang 5³⁰ Uhr. Gebühr für Kleiderablage 10 Pf. Ende 8½ Uhr.

Zu dieser Vorstellung haben nur Militärpersonen Zutritt.

Zweites Gastspiel Montag, 28. Februar 1916, abends 6 Uhr:

Die Zwillingsschwester.

Lustspiel in vier Aufzügen von Ludwig Fulda.

Druckerei des Oberbefehlshabers Ost.

Vokiečių teatro Kaune skelbimas — 1916 m. vasario 28 d.

to karo žandarmerijos elgesio. Knyga betgi mums praneša nemažai naujų detalių, kurios naudingai papildoma turimas žinias.

Savanoris Jurgis Kiaunė 1976 N. Metų proga sveikina: savanorius invalidus, ramovėnus, birutietes, šaulius, neo-lithuanus, gimines, draugus, lietuvius pavergtoje Tėvynėje ir visus geros valios lietuvius, išblaškytus po platųjį pasaulį ir linki sveikatos ir išvermės.

Broliai, tikėkime ir dirbkim. O ir vėl bus Laisva ir Nepriklausoma Lietuva!

Šia proga KARIUI skiriu kuklių dovanėlę.

TREMTIES TRIMITAS

Redaguoja —
S. Kaunelienė
531 W. Grand Blvd.
Detroit, Mich. 48216

MIELOS SESĖS, BRANGŪS BROLIAI,

Pradėjome 1976 — Amerikos dviejų šimtų metų sukaktuvinius metus. Mums, tačiau, jie svarbūs ne vien kaip šio krašto piliečiams, bet reikšmingi ir kaip LŠST nariams. 1976 m. balandžio 24-25 dienomis Toronte susirinks mūsų rinktieji atstovai, svarstys statuto pakeitimus, veiklos gaires ir išrinks naują ar perrinks senąją CV.

Sajungos dabartinis pirmininkas atsisako kandidatuoti, tad visi privalome rimtai apsvarstyti ką į tą postą rinksime. Kad lengviau būtų apsispręsti, pasvarstykime koks jis turėtų būti.

LŠST pirmininko pareigos nėra lengvos ir ne kiekvienas joms tinka. Jis yra reprezentantas vienos iš didžiausių mūsų organizacijų, tad turi būti labai sugyvenamas, pastabus, išsilavinęs, veiklus ir turėti pakankamai laisvo laiko ir išteklių, kad galėtų mus tinkamai atstovauti. Be to, jis turi būti visiškai bešališkas, todėl išrinktas Sajungos pirmininku, turėtų pasitraukti iš savo dalinio užimamų pareigų. LŠST p-kas turėtų gyventi arti didesniųjų lietuvių gyvenamų centrų, kad esant reikalui galėtų juos lengviau pasiekti.

Būdamas tokios didelės organizacijos p-ku jis būtų nuolatos visų dėmesio centre. Jo visi veiksmai, poelgiai, žodžiai bus įvairiai interpretuojami, dažnai kritikuojami. Ne kiekvienas tai galės ramiai priimti ir nereaguoti. Juk ir mūsų

liaudies pasaka apie tėvą, sūnų ir arklį mus moko, kad visiems niekad neįtiksi.

Gal būtų gera, jei žadantieji kandidatuoti, iš anksto p-kui praneštų ir CV savo aplinkraščiais su jais šaulius supažindintų. Tada suvažiavus, būtų atstovams lengviau apsispręsti už kurį savo balsą atiduoti.

Mano nuomone CV rinkimai turėtų būti slapsti, ne pusiau slapsti, kaip buvo paskutinių dviejų suvažiavimų metu.

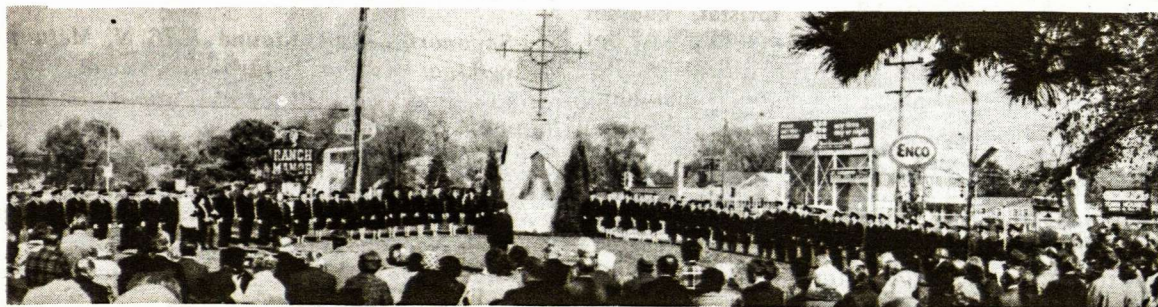
Slaptai turėtų būti išrinkti ir visi kiti CV pareigūnai, kurių pareigos taip pat yra labai svarbios. Be to, darbštūs ir geri CV pareigūnai daug gali ir privalo padėti Sajungos pirmininkui.

Pradėję šiais reikalais iš anksto rūpintis, rasime tinkamus kandidatus ir Sajunga nenukentės, bet jei lauksime paskutinės dienos ir suvažiavimo metu pradėsime galvoti už kurį balsuoti, pakensime Sajungai, nes Sajungą išugdyti užtruko kelis dešimtmečius, sužlugdyti gali pakakti ir vienerių metų.

Dalinių pirmininkai privalėtų savo gyvenvietėse paieškoti tinkamų kandidatų, gauti jų sutikimą ir pranešti Sajungos pirmininkui, kad jis galėtų juos kontaktuoti, su pirmininko pareigomis juos supažindinti.

Tad ruoškimės šiam suvažiavimui visu rimtumu, kad į CV nepatektų nei vienas netinkamas asmuo.

“Vytauto Didžiojo” Rinktinės šauliai ir šaulės, 1975 m. lapkričio 2 d., šv. Kazimiero kapinėse stovi garbės sargyboj prie steigėjų paminklo. Nuotr. C. Genučio

NEPRIKLAUSOMAI LIETUVAI!

*Susispiesskim krūvon
Lietuvos Sakalėliai!*

Lietuvos Šaulių Sąjungos
DLK Kęstučio, Racine, Wisc.
Kuopos pirmininkui
Petru Petrušaičiui

Mylimieji broliai ir sesės šauliai,

Iki šių metų (1975) Šaulių Sąjungos Tremtyje visų šaulių dalinių eilėse pirmavo "Vlado Pūtvio", Toronte - Kanadoje, anksčiausiai atsteigtoji kuopa; ją pasekė savo dvidešimtmečiu šauliškoje veikloje "Vytauto Didžiojo" Čikagos Rinktinė, o šiomet lapkričio 16 d. ir Jūs, kęstutiečiai, garbingai įsijungėte į šių, mūsų tarpe pirmaujančių, šauliškujų dalinių eiles.

Priimkite ypatingai šiltus sveikinimus ir linkėjimus, garbingieji šauliai, Jūsų dvidešimtmečio sukakties proga. Jūs savo šauliškais lietuviškais darbais, kaip koku lietuviškos šviesos švyturiu šviesdami, saugojote visus Racine, Wisconsin apylinkės lietuvius nuo paržūtingos ir mirtingos tamsos.

Ypatingus sveikinimus tegu priima šios kuopos steigėjai-iniciatoriai: š. Petras Petrušaitis ir š. Kazys Žilėnas. Kadangi jie tarpusavy pasitarę, dar prieš 20 metų, konkrečiais, steigimo darbais įsteigė pirmąją laikinąją "Šaulių klubo"

valdybą, kuri vėliau pasivadino "DLK Kęstučio" kuopa.

Pirmąją šio "šaulių klubo" valdybą 1955 m. spalio 23 d. yra sudarę šie šauliai: 1. Jonas Giedrikas, pirm.; 2. K. Žilėnas, vicepirm.; 3. P. Petrušaitis, sekr.; 4. Vl. Vilčinas, išd.; 5. Ed. Shillingas — organizatorius ir 6. Vl. Skirmuntas, narys.

"DLK Kęstučio" kuopa (per dvidešimt metų) pasireiškė lietuviškoje kultūrinėje veikloje ir patiesino jos įsteigimą; ji pasireiškė kovoje dėl lietuviybės išlaikymo, ji išaugo ir skaičiumi. O jeigu kurie žymiųjų steigėjų būtų ir mirę, jie gyvens nemarioje šauliškoje dvasioje, visų, visame pasaulyje, dėl Lietuvos laisvės kovojančių šaulių širdyse ir sąmonėje.

Valio, nemirštančios dvasios kilnūs šauliai, Kęstutėnai! Jūs pasirinkote savo kuopai šaunų globėją — D.L.K. Kęstutį. Juk jis 1361 m. būdamas kryžievių nelaisvėj — Marienburgo pily, išdrįso pasakyti:

"Aš būsiu ne Kęstutis, jeigu artimiausioj ateity nesuistiksiu su tavimi, magistre, kautynių lauke. Tuomet tau parodysiu, kad lietuvis moka nugaltėti, bet ne keršyti".

V. Mingėla
Spaudos Inf. vadovas

V. Tamošiūnas
Lietuvos Šaulių S-gos pirm.

Alf. Šukys
LŠST c.v. vykd. vicepirm.

ŠAULYS IŠEIVIJOJE

KAROLIS MILKOVAITIS

Iš mūsų kilmės krašto — Lietuvos geografinės padėties taško žiūrint, IŠEIVIJA esame pratę vadinti užjūrius, dažniausiai šiaurės Ameriką, Kanadą, Pietų Ameriką. O į tuos kraštus išemigravusius lietuvius — lietuviams išeiviams. Prieš kiek laiko, spaudoje ir LŠS-gos centro organų telkiniuose gana plačiai ir rimtai buvo diskutuojamas klausimas: ar šiame žemyne atgaivinta Lietuvos Šaulių Sąjunga randasi IŠEIVIJOJE ar TREMTYJE? Kiek man žinoma, aš pirmas tą klausimą spaudoje iškėliau. Bet neturiu paskiausių žinių, ar jis buvo išspręstas ar ne. Žinau, kad daugumos pasisakymai, o svarbiausia — mūsų teisininkų nuomonė buvo ir yra, kad mano siūlytas terminas, būtent, TREMTIS, vietoj IŠEIVIJA, yra teisingas. Tuo pasitenkinu ir tiek tad apie LŠS-gos šiuometinį status quo.

Kur šaulys individas šiuo metu randasi: tremty

ar išeivijoje, čia šiandien nenagrinėsiu. Kas norėtų būti skrupulingai techniškas, galėtų rasti argumentų ir turbūt įrodytų, kad tam tikrais atvejais šaulys individas randasi išeivijoje ir tam tikrais atvejais — tremtyje. Ir jis turbūt būtų teisus. Šios paskaitos rėmuose, pagal reikalą ir patogumą, naudosis abu terminu.

Temą "Šaulys Išeivijoje", galima pradėti iš ne vieno išeities taško ir vedamąją mintį nuvesti keliomis kryptimis. Bet pagrindinės minties siūlas greičiausiai vyniotųsi nuo šaulių ideologijos kamuolio. Galėjau atsiversti Pūtvio raštus, sudaryti paskaitą ir čia papasakoti Jums, ką kiekvienas galite ir patys namie pasiskaityti. Tai būtų lengva. Taip daroma ir spaudoje prirašomi ištisi puslapiai. Bet tai paprastai būna tos pačios, daugelį kartų girdėtos, mintys, tik įrėmintos į kitos spalvos rėmus.

Šių dienų šaulys gyvena ypatingose aplinkybėse.

Jo dvasinis pasaulis pasidarė sudėtingas, spartus ir pilnas klystkelių. Įvairios idėjos, ideologijos skelbiamos ir peršamos. Vienos jų geros, kitos žalingos, dar kitos — apgaulingos. Tokios gyvenimo sąlygos iš šaulio reikalauja akylaus budrumo, mokėjimo abjektyviai aplinką, reiškinius ir įvykius vertinti. Šių dienų šaulys privalo turėti supratimą ir žinoti, kurioms idėjomis pritarti, kurias atmesti. Jis privalo atskirti tiesą nuo netiesos, kad pats nesuklystų ir kitų nesuklaidintų. Jis privalo būti atsparus visokiai propagandai bei partinėms pagundoms, kurios siekia jį įjungti į savo interesų tinklą, tikslu jo patriotinį atsparumą atbukinti, jo šaulišką kovos jausmą užmigdyti ir, galiausiai, sunaikinti.

Žodžiu, girdime, kad šaulys privalo, privalo, privalo...

Bet šaulys, kaip ir kiekvienas mirtingasis, dažnai nepajėgia viso to, aplink jį kunkuliuojančio gyvenimo suprasti. Jam reikia apšvietos: paaiškinimų, pamokymų, kad galėtų orientuotis padėtyje. Ypač nelengva yra jaunesniesiems, gimusiems po Lietuvos nepriklausomybės netekimo ir nepažinusiems nė nepriklausomos Lietuvos, nė tuometinės Lietuvos Šaulių Sąjungos. O dar sunkiau yra gimusiems jau išėivijoje. Tad, nors Pūtvis ir jo mums palikta ideologija yra ir visada bus šaulių organizacijos dvasiniu pagrindu, šiandieninės aplinkybės reikalauja, kad šaulys, neišvedant jo iš tos ideologijos ribų, būtų retkarčiais pavadžiotas ir supažindintas su tuo pasauliu, kuriame jis gyvena, bet jo pilnai nepažįsta ir jame ne viską supranta. Kiek sugebėsiu, mėginsiu čia šiandien pabūti tuo šauliu vadovu.

Kadangi lietuvišką išėiviją, kaip mes ją suprantame, sudaro plačioji lietuvių masė, tai mėginsiu parodyti tą išėiviją tokią, kokia ji yra, ir žvilgtelėsiu, kaip šaulys joje pritampa, nepritampa ar turėtų pritaipiti, ar neturėtų pritaipiti.

Mūsų tautos sunki praeitis, pats gyvenimas bei šaulių ideologija reikalauja, kad šaulys būtų kovotojas. Šaulys kovoja prieš visa, kas yra negera, nekrikščioniška, nepatriotiška, nelietuviška. Šaulys kovoja prieš viską ir visus, kas žemina ir niekina lietuvių vardą bei teises ir kėsinasi į jo gimto krašto — Lietuvos laisvę.

Šaulys didžiuojasi, kad tokį, taip įsitikinusių ir užgrūdintą jį žino ir pažįsta ne vien tik draugai, bet ir jo priešai.

Kai 1940 metais raudonoji armija įsibrovė į Lietuvą, vienas pirmųjų NKVD uždavinių buvo likviduoti, su šaknimis išrauti Lietuvos Šaulių Sąjungos egzistenciją. O Sąjungos narius, kuriuos spėjo sugaudyti, vienus sukišo į kalėjimus, kitus likvidavo ar ištrėmė į Sibirą. Iš to nesunku išvesti įsitikinimą, kad Maskvos raudonieji Lietuvos šaulius laikė savo priešu numeriu pirmu.

Likvidavę Lietuvos Šaulių Sąjungą ir stachanoviškiu uolumu susidoroję su sugaudytais S-gos nariais, raudonieji juokėsi ir rankas trynė galvodami, kad Lietuvos Šaulių Sąjunga visiems laikams nušluota nuo

žemės paviršiaus. Bet gyvenimas yra pilnas ironijos ir dažnai skaniausiai juokiasi tas, kuris juokiasi pasakutinis, nes štai, Lietuvos Šaulių Sąjunga ir vėl gyva! Nėgana to, Lietuvos Šaulių Sąjunga Tremtyje, tartum pasityčiodama iš okupanto, savo statute įsakmiai nurodo, kad "LŠST stengiasi palaikyti kontaktą su organizacijomis, ypač tomis, kurios priešinasi komunizmui". O kitoje vietoje to paties statuto pabrėžiama, kad LŠST nariais negali būti komunistų partijos nariai, ar simpatizuoją komunizmui. Vadinasi, Lietuvos šauliai raudoniesiems atsimoka tuo pačiu, būtent, jie sovietinį komunizmą laiko savo priešu numeriu pirmu!

Kodėl lietuvių tauta nuo amžių priešinosi, kovojo prieš carinę Rusiją, o po 1918 m. revoliucijos — prieš komunistinę Rusiją? Atsakymo paieškokime tautos istorijoje.

Kaip žinoma, Vytautui Didžiajam valdant, Lietuva buvo didžiausia Europos valstybė, siekusi nuo Baltijos iki Juodųjų jūrų. Po Vytauto mirties Lietuvos valstybė nyko ir galiausiai išnyko, o išlikusi tauta išgyveno pačias juodžiausias savo istorijos dienas. Smailas durtuvus žiaurais rusų rankoje, lietuvių krauju parašė lietuvių tautos istoriją. Tos istorijos lapai išmarginti lietuvišku heroizmu ir žiauriomis, žūtubūtinėmis kovomis už lietuvišką spausdintą žodį, už lietuvių fizinę ir politinę laisvę. Peržvelgiant tik pasakutinius 180 metų, t.y., pradedant maždaug III-čiuoju padalinimu, tos istorijos puslapiuose skaitome apie štai kokius lietuvių išgyvenimus: 1831 ir 1863 metų sukilimai ir rusų kulkomis, šautuvų buožėmis, kazokų kardais ir nagaikomis pralietas sukilėlių lietuvių kraujas; Muravjovo teroro era ir Kražių skerdynės; nesuskaitomi tūkstančiai šaltojo Sibiro tremties kankinių, kurių kaulais nusėtos plačiosios Sibiro taigos. Pasibaigus carų golgotai, po trumpo švystelėjimo ir atsidūsėjimo, užgriuvo Stalino despotiško sadizmo era. Sekė Lukiškės, Červenė, Rainių miškelis, Pravieniškės, Baisusis Birželis; Chruščėvo, Brežnevo, Kosygino klastos ir lietuvių tautos genocido laikotarpis; šimtmečiai baudžiamos ir vergijos, vandenynai ašarų, išlietų nekaltų lietuvių moterų ir vaikų; sunaikinta ir išniekinta tautos laisvė ir valstybės nepriklausomybė, išprievartautos žmonių teisės ir sąžinės, išniekintas tikėjimas, sugriautas tautos ūkis ir t.t. Ir rusų, to amžino lietuvių tautos priešo dėka, tauta šiandien randasi pačioje žemiausioje savo egzistencijos padėtyje: mes, už Lietuvos ribų gyvenanti tautos dalis — išblaškyti po visą pasaulį; kita dalis — Sovietijos koncentracijos stovyklose ir Sibiro vergijoje; tautos kamienas kenčia rusiškojo komunizmo nelaisvėje. O šventoji Lietuvos žemė mindžiojama didžiausio Dievo ir lietuvių priešo — raudonojo enkavedisto. Štai kodėl lietuvių tauta per amžius buvo — ir yra — pasyvaus, bet mirtino karo stovyje su rusų carais ir komunistais. Argi atsirastų bent vienas lietuvis, dargi šaulys, kuris galėtų rusui už visa tai atleisti? Argi galėtų atsirasti bent vienas lietuvis, dargi šaulys, kuris rastų švelninančių aplinkybių byloje lietuvių tautos prieš komunistinę Rusiją?

Kariuomenės šventę Toronte, lapkr. 22 d., atidaro "VI. Pūtvio" š. kp. pirm. St. Jokubaitis. Išsirikiavę kūrėjų-savanorių, šaulių ir skautų vėliavos. Nuotr. S. Dabkaus

Argi galėtų? — Žinoma, kad ne!

Sakoma, nekaltas kraujas keršto šaukias. Carų, sovietų pralietas nekaltas lietuvių kraujas turėtų neapykanta, kerštu, kaip karšta žarija, degti kiekvieno lietuvių krūtinėje. Toks jausmas ir įsitikinimas turėtų būti kiekvieno lietuvių išeivio rytmetinė ir vakarinė malda. Bet, deja, taip nėra!

Praslinkus vos 35 metams nuo laisvės netekimo, mes atsiradome akistatoje su faktu, kad kovotojų už Tėvynės laisvę kasdien vis mažėja. Nustatyta, kad į rengiamas tautines — patriotines šventes, minėjimus, tesusirenka tik apie 1/20 dalis visų tautiečių. Ir, kaip sakyta, tas skaičius mažėja. Tautinės — patriotinės organizacijos, kaip Lietuvos Šaulių Sąjunga Tremtyje, turi maldauti lietuvių, kad įstotų jon nariu. Kokia iš to darytina išvada? Ji, man atrodo, kiekvienam galvojančiam yra aiški: įsigalėjo ir vyrauja tautinės sąžinės nuosmukis, patriotinis neįsitraukimas, pasidavimas okupanto agentų propagandai. Laisvės troškimas ir laisvės kovos dvasia mūsų šalyje pasibaisėtinu tempu nyksta. Tėvynės laisvinimo darbui skirtinas laikas sunaudojamas asmeniniams malonumams. O nuo to atliekamas laikas sunaudojamas šeimyniniams reikalams. Taip pavergtai Tėvynei laiko ir neliko. Žodžiu, nebėra to pirmųkščio, tremties pradžioje švystelėjusio, dinamizmo.

Bet tai dar ne visa bėda. Laikas, pasirodo, yra geras gydytojas, nes mūsų šalyje keisti reiškiniai. Nemaža tautiečių jau užmiršo ar baigia užmiršti nuo komunizmo patirtas ir išgyventas skriaudas.

O priespaudą, besitęsiančią okupuotoje Tėvynėje, ne tik pradeda toleruoti, bet kai kurie net galvoja, kad su sovietiniu Tėvynės okupantu reikia ieškoti kokio nors modus vivendi, užmiršti praeitį ir laisvės kovą nutraukti.

Ne taip mes anuomet galvojome. Tada, sunkiomis širdimis apleisdami Tėvynės žemę, mes visi, kaip vienas: šaulys, nešaulys, miestietis, kaimietis, valdininkas, ūkininkas, darbininkas — visi jautėme, kad į brangią mūsų Lietuvos žemę atslenka didžiausia šio pasaulio nelaimė — komunistinės, lietuvių kraujo ištroškios, ordos. Tada mes visi, kaip vienas, žinojome, kad Tėvynės link atlinkęs sąžinės neturįs komunizmas yra pati klastingiausia žmonijos pabaisa. Tada mes visi vieningai sutarėme ir jautėme, kad turime laikinai pasitraukti ir tylomis kiekvienas širdyje prisiekėme visomis savo jėgomis kovoti, net aukotis už Tėvynę Lietuvą, kad tik vėl jai iškovojus laisvę. Bet šiandien — šiandien daugelis mūsų jau nežinome ar bėgome, ar tik pasivaikščioti išėję paklydome. Antai, spaudoje keliami klausimai: "Kodėl bėgome?", "Nuo ko bėgome?" Negana to, girdėti, jog yra tautiečių, net inteligentų, kurie ne tik netiki į Tėvynės prisikėlimą, bet jau nustatė ir terminavo laisvės kovos galą šiame krašte. Girdi, palauk dar penkerius metus ir pamatysi, kas čia dėsīs. Tokius pareiškimus darą tautiečiai man primena tam tikrą Lietuvos gyventojų mažumos dalį, kuri 1940 metais sovietų tankams įriedėjus į Lietuvos žemę ne tvėrė džiaugsmu ir kumštis išklė visa gerklė šaukė

okupantą garbinančius šūkius.

Šiandien, kada viena valstybė po kitos nusigrįžta nuo tiesos ir pripažįsta bei įteisina Lietuvos okupaciją; šiandien, kada Kalantos, Stonio, Andriuškevičiaus ir kitų kančios ir kraujas, paaukotas ant Tėvynės laisvės aukuro širdį skausmu veria, atsiranda lietuvių, kurie kalba apie palaikymą ryšio su kraštu, kalba apie koegzistenciją su okupantu. Šiandien jau daugeliui tremtinių-išeivių yra visai vistiek, ar tautietis taps komunistu ar ne, svarbu tik, kad jis save vadintų lietuviu. Antikomunistinis nusistatymas pradedama laikyti politine nedorybe, net fanatizmu, siauraprotiškumu. O neretas tautietis, net inteligentas, atvirai įrodinėja, kad sovietiškas komunizmas pasikeitė į gerą, sužmoniškėjo. Ir tokie tautiečiai į lietuvių-sovietų reikalą žiūri kaip į prinokusį nuolaidoms. Bet tas nuolaidas turį daryti lietuviai. Ir šioje vietoje reikia kategoriškai pabrėžti, kad ne kokie seni, užkietėję bimbinkai taip galvoja, o naujieji išeiviai-tremtiniai.

Ar žinote, kad yra taip galvojančių šaulių, šaulių dalinių valdybų narių, gal net dalinių pirmininkų? Man žinoma, kad tokių yra!

Švelniai savo nustebimą ir pasipiktinimą išreiškiant, reikia pasakyti, kad tokie lietuviai, o tuo labiau šauliai, yra ne pasidavę, bet pasidavę okupanto melo propagandai. Melas yra stiprus ir plačiai naudojamas propagandos ginklas sovietinėje sistemoje. Stalinas yra pasakęs, kad melas, daug kartų kartotas, pradedamas tikėti ir galiausiai — priimamas už tiesą. Tokio melo propagandos suklaidinti lietuviai, netiesioginiai pripažįsta okupantui Tėvynę Lietuvą ir pateisina jo smurtą, pateisina jo prieš lietuvių tautą vedamą genocidą. Tokie lietuviai paniekina ir pamina po kojų visa tai, už ką generacijos mūsų protėvių kovojo ir už tai mirė. Tokie lietuviai išniekina mūsų savanorių ir brolių šaulių praliėtą kraują didvyriškai kovojusių už tautos laisvę Nepriklausomybės kare. Tokie lietuviai eina prieš visus tautinės moralės principus, o tokie šauliai — prieš visus šauliškos ideologijos dėsnius, prieš šventus šauliškuosius uždavinius, nes šaulių statutas nurodo, kad LŠST pačiu pirmuoju, visų svarbiausiu uždaviniu laiko: **stengtis atkurti Lietuvos valstybės nepriklausomybę**. Tie šauliai, kurie tokią išdavikišką nuomonę nešiojasi savo širdyse, **te nebūna šauliais**, nes joks geras šaulys su tokia jų pažiūra negali ir neprivalo sutikti.

Tokių faktų akivaizdoje klausime save: ar esame mes tų senųjų, narsiųjų lietuvių palikuonys, apie kuriuos poetas šitaip eiluoja:

*Kovų ugnij tauta gimdė galiūnus,
Verpetuose kovų juos grūdino valia,
Ryžtu, drąsa sutramdė atėjūnus,
Europą stebino savo jėgos galia.*

Arba, vėl kitas poetas, tikrumoje — poetė, apie nepertolimos praeities lietuvių žygius su štai kokių pasididžiavimu eiluoja:

*Neklausinėjo savanoriai:
Kiek daug tų priešų? Kuo vardu?*

*Parnešė laisvę jie, kaip korį,
Kvepiantį saule ir medum.*

Kas atsitiko su lietuviu išeiviu? Tiesiog neįtikėtina, kad tokie dalykai galėtų reikštis Brazinskų, Kalantos, Kudirkos eroje. Nukryžiuotos Tėvynės širdis perverta okupanto durtuvo kraujuoja. Užgesusi laisvės šviesa neviltimi ir kapų niūrumu nuteikė anapus pasilikusių mūsų tėvų, sesių, brolių jausmus. O mes čia rengiamės kapituluoti prieš tuos, kurie tą nelaimę į mūsų kraštą atnešė. Tiesiog negirdėta! Kur dingo tas lietuvių tipas, kuriam antrosios nepriklausomybės rytą jokių aiškinimų, jokių įtikinėjimų nereikėjo. Jis spontaniškai ir su tokia nuostabia drąsa išžygiavo Tėvynei laisvės parnešti. Galingai per tautą iš tūkstančių jaunų krūtinų tada nuaidėjo kovos ir laisvės šauksmas. Iš visų Lietuvos vietovių būrių būriais, pėsti, raiti, važiuoti, užtvindė kelius būsimieji Tėvynės gynėjai — savanoriai. Šie tautos karžygiai, daugumas tik nuo arko, amato ar iš mokyklos suolo, dažniausiai ginklo rankose niekad neturėję, karžygiška drąsa ir beribiu pasiaukojimu, aršiose kovose su tūkstanteriopai skaitlingesniu priešu kovojo ir iškovojo Lietuvai laisvę ir nepriklausomybę. Ugnis ir savanorių, karių bei šaulių kraujas į Lietuvos žemę įrašė visų lietuvių norą gyventi savame, laisvame krašte. O Lietuvos partizanų ilgametė kova, kraštą nubarsčiusi bevardžiais kapais, istorijoj neturinčia pavyzdžio auka dar kartą įrodė ir patvirtino tautos pasiryžimą gyventi, gyventi laisvėje, per mirtį, jei reikia.

Kur dingo toji lietuvių rūšis? Negi mes tiek atbukome per tą keliasdešimt tremties metų, kad mūsų neveikia net tokie Simo Kudirkos žodžiai, pasakyti sovietų aukščiausiame teisme: "1950tuose metuose tūkstančiai senų ir jaunų lietuvių buvo grūdami į koncentracijos stovyklas **be nusikaltimo**. Nors Stalino mirtis išgelbėjo mano tautą nuo greito ir visiško sunaikinimo, bet padėtis tik tiek pasikeitė, kad dabar mes naikinami lėtesniu tempu".

Bejausmis turi būti lietuvis, kuriam tokios žinios nesukeltų spmaudo ir pagiežos okupantui. Pavergta lietuvių tauta tikisi ir laukia iš mūsų ne prisitaikymo, ne kompromiso, bet kovos, aršios, besąlyginės kovos už Lietuvos laisvę. Kad tokia viltimi okupuotos Lietuvos sesės ir broliai gyvena, patvirtino Simas Kudirka sovietiniame teisme, sakydamas: "Per 10 metų mūsų miško broliai — partizanai kovojo tikėdami, kad Vakaruose jų žūtubūtinė kova yra žinoma ir remiama". Tame pačiame teisme Simas šaukė: "Mes nenorime mirti! Prašau duokite mano gimtajam kraštui laisvę".

Tai neišgalvoti žodžiai. Tai balsas iš anapus. Tai žodžiai, kuriuos pats Simas Kudirka šiandien gali atvirai ir nesivaržydamas patvirtinti.

Laisvoje Lietuvoje visiems gerai buvo žinomi į Laisvės Varpą įrašyti žodžiai: "O skambink per amžius vaikams Lietuvos, tas laisvės nevertas, kas negina jos".

(Bus daugiau)

ŠAULIŠKOJ PASTOGĖJ

Dr. Kosto Jurgėlos veikalui per LŠST p-ką iki šiol aukojo:

Garbės mecenatas "Stasio Butkaus" kp. garbės š., senosios kartos visuomenininkas, Juozas Tamošiūnas — 1,000 dol.

Mecenatai: "Simo Kudirkos" šaulių kuopa New Yorke — 200 dol.

Po 100 dol. — dr. Vaclovas Paprockas iš New Yorke, "Stasio Butkaus" kp. Detroite ir "Stasio Butkaus" kp. šauliai: F. Blauzdys, Br. Burba, Petroniai L. ir D., J. ir A. Poderiai ir Č. ir O. Šadeikai, P. ir B. Tamošiūnai iš Čikagos.

Garbės prenumeratoriai: po 25 dol. — "Stasio Butkaus" kp. šauliai J. ir O. Briedžiai, A. ir J. Griniai, L. Grunovas, P. Libikas, J. Markus, E. Milkauskas, K. ir R. Ražauskai ir A. ir S. Vasiuliai. Uršulė Leleikienė iš Redford, Michigan ir Kanados šaulių rinktinės šaulės per A. Ališauskienę.

Prenumeratoriai: po 15 dol. — "Stasio Butkaus" kp. E. Jodinskienė, A. ir A. Petrauskai, šaulių bičiuliai J. Mikaila, P. Pagojus ir šaulys J. Yla.

"Vlado Pūtvio" kp. ir kp. šauliai: P. Gulbinskas, K. Naudužas, J. Prišas, St. Jokubaitis, A. Arčikonis, B. Savickas ir A. Barkertas.

Kanados šaulės iš savo suvažiavimo-gegužinės gauto pelno paskyrė 45 dol. auką "Kariui" paremti, per sesę Ališauskienę.

Tai gražus Kanados sesių gestas, nes tik sava spauda gali tinkamai tarnauti šauliškiems reikalams.

1976 metų pradžioje dalinių metiniuose susirinkimuose renkami atstovai į 1976 m. balandžio 24-25 dienomis Toronte įvykstantį, Sąjungos atstovų suvažiavimą. Valdyba siunčia tris atstovus ir nuo pilnų 20-ties narių renkamas vienas atstovas. Atstovų skaičius nustatomas pagal CV sumokėtą solidarumo mokestį už 1975 metus. Valdybų nariai ir išrinktieji atstovai suvažiavimo registracijos komisijai įteikia įgaliojimus.

Suvažiavimą suorganizuoti pavesta CV nariui, "Vl. Pūtvio" kp. p-kui Stasiui Jokubaičiui.

"Simo Kudirkos" šaulių kuopa išreiškė padėką sesei rašytojai Elenai Jucitėi už duotą teisę išlaisti jos veikalą "Pėdos Mirties Zonoj" antrą laidą. Veikalo išleidimu anglų kalba rūpinasi pati autorė.

1975 m. lapkričio 8 d. CV posėdy istorikas Jonas Švoba pasiūlė ir valdy-

Scena iš "Plutelė ir Pelės". Vaidina (iš k.: L. Nakrošienė, E. Juknienė, M. Abromaitis ir P. Šturmas. Nuotr. S. Dabkaus

ba vienbalsiai nutarė, sudaryti Šaulių Sąjungos knygoms leisti fondą.

Toronto šaulių teatras "Aitvaras" Detroite

Kiekvienais metais lapkričio pradžioje Detroite jūrų šaulių "Švyturio" kp. Lietuvos Namuose ruošia vakarą. Geros vaišės ir šokiai visad sutraukdavo salėn nemaža svečių. Šių metų vakaras skyrėsi nuo įprastinių vakarų pinigineis premijomis už gražiausiai sušoktus valsą, polką ir taip toliau, ir savo menine programa, kurią atliko Toronto šaulių "Aitvaras". Jie suvaidino iš anglų kalbos verstą komediją "Generacijos Medis". Komedija lengvo turinio, charakteringa šių dienų "dolerio aristokratijai". Režisavo ir grimavo — Aldona Dargytė, suflerė — Danutė Jokubaitytė, scenos dekoracijų ir butaforijos tvarkytoja — Lili Nakrošienė, administratorius — "Vl. Pūtvio" kp. p-kas St. Jokubaitis. Vaidino: Miką Didžiulį — Stepas Ramanauskas, Anastaziją Didžiulienę — Lili Nakrošienė, dukrą Matildą — Vyta Balčiūnaitė, tarnaitę Elžbietą — Dana Jokubaitytė, Karpį, vietinio laikraščio korespondentą — Vidimantas Šilinskas, mokslininką Brazį — Vytautas Staškevičius.

Miko ir Anastazijos Didžiulių bei jų dukros Matildos gyvenimas, jų žemėj prasiveržus aliejui, kitaip tariant, juodajam auksui, visai pasikeitė. Persikėlus į šaunią rezidenciją, Didžiulienė ne tik pati tapo didele dama, bet ir savo

vyrą Miką vertė tapti ponu, nors šis ir nebuvo įpratęs kasdien išblizgintais batais avėti, nei kaklaraištį rištis. Dėl to jis buvo žmonos nuolat ujamas ir labai nelaimingas ir bandė jai aiškinti, kad kai kopūsto galva per didelė išauga — ji plyšta. Anastazijai negalėjo įtikinti nei tarnai nei tarnaitės. Tik dukra Matilda greit įprato būti panele. Pagaliau ji panoro turėti savo šeimos geneologijos medį. Geneologas Brazys, dalyvaujant reporteriui Karpiui ir senų laikų bičiulei Elenai, nupasakojo Didžiulių praeitį. Išgirdusi jog Didžiuliai buvę mėsininkai, o vienas buvęs net kiaulę pavogęs ir už tai buvęs nuteistas pakarti, ponija labai susijaudino ir kad apie tai niekas nesužinotų, turėjo ir geneologui ir reporteriui apmokėti, o tarnaitę ir draugę apdovanoti. Pati pagijo iš poniškumo ligos ir savo Miko nebevertė ponu būti.

Žiūrovai nuoširdžiai plojo. Kadangi dalis aktorių buvo jauni, pirmuosius sceninius žingsnius žengia, o Detroite lietuviai lietuviškų vaidinimų nematę jau keli metai, tai džiaugėsi, kad ir neaukšto teatrinio dramos lygio aktorių mėgėjų susilaukė.

Po vaidinimo gretimoje salėje sekė vaišės, o didžiojo salėj norintieji galėjo šokti. Vaišės paruošė: Stasė Vyčienė, Pranciška Televičienė, Vladė Šiurkienė ir Česė Skrabulienė bei daug kitų uolių talkininkių.

Paminėtinas, viską pramatęs parengimų vadovas, š. Juozas Kinčius.

“Žalgirio” š. kp. Klevelande šaulės dirba tautinius Kalėdų eglutėms papuošalus — šiaudinukus. Iš k. į deš.: (sėdi) E. Šarkauskienė, O. Naumanienė, St. Radzevičiūtė, G. Karsokienė, A. Pinkuvienė, M. Tiju-nelienė, viešnia, M. Iešmantienė, O. Čiuprinskienė, (stovi) E. Žemaitienė, U. Grincienė, vadovė O. Mi-kulskienė, L. Čaplickienė ir G. Klimaitė. Nuotr. J. Garlos

Linksmavakaryje dalyvavo visą dieną posėdžiavusi CV. Su jais svečius supažindino “Švyturio” kp. p-kas Alf. Šukys. Dalyvavo LŠST p-kas Vincas Tamosiūnas, garbės n. “Vytauto Didžiojo” rinktinės p-kas Vl. Išganaitis, rinktinės Moterų vadovė St. Cecevičienė, Cicero j.š. “Klaipėda” kp. p-kas K. Milkovaitis, St. Bernotavičius, Pranas Beinoras, Petras Padvaiskas, St. Jokubaitis su ponia, Romas Macionis, Jonas Švoba, Marijonas Šnapštys, Rinkevičius ir “Tremties Trimito” redaktorė St. Kaunelienė. Vakare dalyvavo daugiau kaip 150 žiūrovų.

V. Mingėla

“Žalgirio” Šaulių Kuopos Klevelande Žygiai

Neseniai praeitin nuriedėjo Lietuvos Šaulių Sąjungos paskelbti jos kūrėjo ir ideologo Vlodo Pūtvio metai, o šiemet LŠST CV išleido Aleksandro Marcinkevičiaus-Mantauto surinktus ir suredaguotus, talkininkaujant sūnui dr. Vaidiučiui Mantautui, Vlodo Pūtvio raštus vienoj didžiulėj knygoj. Tai tauriausi idealai, kaip brilijantai įkalti į lietuvišką granitą, amžiams spindėti lietuviui, kus jis bebūtų, skatinti siekti tų tauriausių tautos ir asmens garbės ide-

alų, saugoti ir ginti savo gimtąją žemę ir tautą nuo nuolat besikėsusių priešų.

“Žalgirio” kuopos valdyba rado gyvą reikalą šių Šaulių Sąjungos “evangeliją” gyvai pristatyti šauliams ir svečiams. Tad suruošė jaukią “Rudens Šventę”, kurios pagrindinis tikslas ir buvo atgaivinti šaulių širdyse Vlodo Pūtvio idealų dvasią. Raštus pristatė ir labai vaizdžiai apibūdino ne tik Vlodo Pūtvio, bet ir visos jo šeimos prakilnumą, patriotinius nusiteikimus, tautinį darbą bei pasišventimą Lietuvai ir Šaulių Sąjungai, publicistas, redaktorius Aleksas Laikūnas. Jis buvo prie Pūtvių dvaro buvusios mokyklos vedėjas ir keturis metus išgyveno Pūtvių dvare, jų šeimoje. Buvo taip pat, Stasio Pūtvio talkininkas ir Šaukėnų šaulių būrio vadas bei pučiamų instrumentų orkestro vadovas. Buvo įdomu išgirsti apie Vlodo ir Stasio Pūtvių veiklą ir jų šeimas tokių įdomių faktų, kurie niekieno nėra aprašyti. Tai labai pagyvino pačių raštų ir Vlodo Pūtvio idėjų perdavimą. Mielam paskaitininkui A. Laikūnui kp. p-kas karštai padėkojo, o šauliai ir svečiai austringai pareiškė savo padėkos jausmus.

Laimingu sutapimu į “Žalgirio” kuopą yra įsijungęs buvęs Kauno šaulių pa-

vyzdinės “Vlodo Pūtvio” kuopos vadas majoras Lionginas Leknickas su žmona, chemike Apolonija Inčiūraite. Gerbiama generalinio štabo juriskonsultui, teisininkui, bolševikų kalėjimo kankiniui ir Kauno Panemunės partizanų vadui neseniai suėjo 70 metų amžiaus. Ta proga šauliai jį pagerbė. LŠST Moterų vadovė, asistuojant kp. p-kui, prisegė sukaktvininkui Šaulių Sąjungos rozetę, gražiame trispalvės vainike, o sesė Lilijona Čaplickienė jo žmoną sesę Apoloniją papuošė korsažu. Kuopos pirminkui atliekant karinę tarnybą 5-tame pėstininkų pulke, mjr. Leknickas, to pulko adjutantas, buvo jo tiesioginis viršininkas.

Sugiedojus “Ilgiausių Metų” mielasis sukaktvininkas, jau nebestiprios sveikatos, bet labai puikios atminties, papasakojo, kaip jis įsijungė į šaulių vadovo pareigas. Perimti vadovauti “Vl. Pūtvio” kuopą, kuriai priklausė keli ministrai ir pats valstybės prezidentas, jį pakvietė pats Šaulių Sąjungos vadas plk. Pr. Saladžius. Bet L. Leknickas labiau norėjęs tobulintis teisės srityje, Gen štabe, todėl iš savo pareigų nenorėjo pasitraukti. Tuomet jį pasikvietė kariuomenės vadas gen. Raštikis — pažadėjo palikti einamose pareigose ir pa-

kelti į plk. leitenanto laipsnį. Gen Raštikis savo žodį ištesėjo. Kariuomenės įsakymuose pakėlimas buvo paskelbtas, tik pats pakėlimo aktas dėl bolševikų okupacijos nebeįvyko. Šaulių kuopai vadovavo greta pareigų Gen. štabe. Už nuopelnus apdovanotas 4-to laipsnio Gedimino ordinu ir Šaulių Žvaigžde bei medaliais.

Bolševikams paėmus į kalėjimą, svarbiausias priekaištas buvo, kodėl jis, kaip Gen. štabo aukštas karininkas, pasiėmė vadovauti šauliams? Buvo verčiamas išduoti Šaulių Sąjungos vadus, Gen. štabo karininkus ir aukštus valdžios pareigūnus. Jis pareiškė, kad pakeliamas į karininko laipsnį prisiekiau jokių paslapčių niekam neišduoti, todėl jokia jėga menęs nepaveiksite duotą priesaiką sulaužyti. Jam įsakė pasirašyti bolševikų paruoštą bylos aktą, bet nedavo perskaityti. Pasirašyti taip pat griežtai atsi-

sakė. Tuomet prasidėjo kankinimai, mušimas, spardymai; kai viena pora pavargdavo, ateidavo kita ir kankindavo iki jis sąmonės netekdavo. Tada nuvilkdavo į vienutę ir porą dienų leisdavo atsigausti, po to vėl kartojosi tas pats, iki Kauno kalėjimą partizanai užėmė ir jį išlaisvino.

Svyruodamas Šančių gatve namo, pamatė būrį ginkluotų vyrų — tai buvo lietuviai partizanai. Jų priešakyje buvęs leitenantas atpažino savo vadą ir šoko prašyti vadovauti partizanų būriui, ginti nuo bolševikų Panemunę. Aišku, vėl kario garbė ir priesaika. Paėmė automatą ir sukomandavo: "Kariai, klausyti mano komandos. Paskui mane žengte marš". Prišoko žmonelė, griebė už rankos šaukdama: "Lionginai, eik namo, aš tau pagimdžiau gražią dukrytę". Tačiau kariui pirmoj eilėj — pareiga. Iš-

sinėrė iš kruvino švarko ir, vienmarškinis, prie žaizdų prikepusiais marškiniiais, nužygiavo priešo sutikti. Šiurpūs išgyvenimai ir pristatyti vaizdai šaulius sukaupe ir nuolat girdėjosi pasibaisėjimo atodūsiai. O sesės ne vieną sąsūrėlę nubraukė. Juk ne vienas iš šaulių, vydami bolševikus iš Lietuvos, stotėme į pavojų savo gyvybes. Šauliams buvo naudinga išklausti tuos šurpius tauraus kario, šaulio išgyvenimus. Ypač šiuo metu, gyvenant prabangoj, reikia dažniau priminti mūsų priešų tautai padarytas skriaudas.

Maloniai dvasinei atgaivai šaulio Igno Muliolio dukraitė, Onos Mikulskienės kanklių studijos pažengusi studentė, Elena Muliolytė kanklėmis solo atliko komp. A. Mikulskio poemą "Ant ežerėlio rymoju" ir Koncertiną D-dur.

Sekančioje programos dalyje buvo šaudymo sporto sezono užbaigimo aktas

"Žalgirio" š. kp. Klevelande šaudymo pirmenybėse laimėję trofėjus. Iš k.: Petras Lelys — III vietą, Albinas Karsokas — I v., Elena Šarkauskienė — geriausia šaudytoja iš moterų šaulių ir šaudymo sporto vadovas Ignas Muliolis — II vietą ir pereinamąjį trofėjų, per šaudymo sezoną sušaudęs daugiausia taškų. Trofėjus įteikia kuopos pirm. Alfonsas Mikulskis. Nuotr. J. Garlos

ir laimėtojams trofėjų įteikimas. Akta surašė ir prizinio šaudymo trofėjus paskyrė kp. valdybos sudaryta komisija iš kpt. Kazio Budrio, ltn. Prano Mainelio ir kp. p-ko muz. A. Mikulskio. Pirmą vietą šaudymo pirmenybėse laimėjo ir trofėjų gavo kp. išdininkas Albinas Karsokas, antrą — šaudymo sporto vadovas Ignas Muliolis, trečią — Petras Lelys ir šaulių moterų taikliausioji šaulė Elena Šarkauskienė. Pereinamąjį trofėjų laimėjo šio sezono metu daugiausia taškų surinkęs šaudymo vadovas Ignas Muliolis. Trofėjus įteikė kp. p-kas su Moterų sekcijos vadove. Gėles prisegė sesė Lilijona Čaplickienė, o diplomą įteikė šaudymo vadovas.

Kuopos karinio parengimo ir paradų vadovas kpt. K. Budrys šaulių vardu pasveikino kp. p-ką vardinių proga ir įteikė gražų portfelį ir geriausius linkėjimus.

Programai pasibaigus, šventės pokilio šeiminkai: Elena Šarkauskienė, kp. sekretorius Gedas Žemaitis, su parengimų vadovu Domu Vaičiūnu, pakvietė šaulius ir svečius, Lietuvių Klubo "Gintaro svetainės" šeiminkės p. Kuzmanienės paruoštom, skaniom vaišėm. Taip, skambant lietuviškom dainoms, šauliai su svečiais maloniai šnekučiavosi, traukė šaulių ir karių dainas ir sukosi valsų bangose iki vėlaus vakaro. Skirstydami klausė kp. vadovų, kada vėl turėsime tokią prasmingą šventę ir progą maloniai pabendrauti savųjų tarpe ir pasikviesti svečių?

Kuopos vadovybė nuoširdžiai dėkoja sesėms ir broliams šauliams taip nuoširdžiai talkinusioms ir talkinusiems šios pasisekusios kp. "Rudens šventės" ruošime, sesei Lilijonai — už gausybę pačios užaugintų gėlių, kuriose skendo stalai ir puošėsi sesių ir brolių šaulių krūtinės.

g. ž.

"Vytauto Didžiojo" Rinktinės šauliai Vėlinių Dienos iškilmėse

Mano kaimynas Leo yra apsiskaitęs airis. Su juo dažnai pasikalbam įvairiausiomis temomis. Kartą jis sako: "Skaičiau knygą apie jūsų tautos istoriją. Priėjau išvados, kad abi tautos turi daug panašumo, abi šimtmečiais buvo pavergtos ir kovojo už savo laisvę".

Leo, — sakau, — taip ir ne taip. Jūs airiai turėjot vieną priešą — Angliją. Mes lietuviai buvom ir esam priešų apsupti iš visų pusių. Jūs airiai atkovojo dalį savo žemės, bet prakišot savo kalbą. Mes lietuviai kritom, kėlėmės ir vėl kritom, bet mūsų kalba, mūsų kultūra gyva. Mes tikime, kad laikui bėgant mūsų priešai suklups ir

"Vytauto Didžiojo" rinktinės garbės šaulys Juozas Petrauskas.

NESUMOKĖJĘ "KARIO" PRENUMERATĄ UŽ 1976 METUS PRAŠOME NEDELSTI

"Vytauto Didžiojo" rinktinės garbės šaulys Jonas Valauskas.

Lietuva vėl bus laisva. Ir čia, Amerikoje, yra įsteigta lyg maža Lietuvėlė. Savais pinigais nupirkta žemės plotas, gražiai sutvarkytas, kad niekam nekliūtų, aptvertas gražia tvora. Ši mažoji Lietuvėlė buvo skirta mūsų tautos mirusiems, kur būtų galima sava kalba melstis, laidoti artimuosius nuo amžių prigijusiomis tradicijomis. Ši maža salėlė buvo pavadinta šv. Kazimiero kapinės. Ir atėjo ne rusas bolševikas, ne vokiečių naci, ne nususeję šlėkta, bet tikras airis. Jis išvaikė vadovybę, rastus pinigus susidėjo į kišenę, ruošėsi pakeisti vardą, uždrausti lietuvišką raštą antkapiuose. Bet lietuvis tokias išdaigas nelengvai priima. Organizuotai užtraukė kadaisė vysk. A. Baranausko sukurtą dainelę:

*Kad tu, airi, nesulauktum —
Nebus kaip tu nori,
Bus kaip Dievas duos, ne tavo
Priesakai nedori.*

Ši tema su mano kaimynu buvo baigta.

Lapkričio antrąją, Vėlinių dieną, esant labai gražiam orui, į švento Kazimiero kapines suplaukė masės lietuvių savo artimųjų kapų aplankyti, už juos pasimelsti. Visų apeigų pažiba buvo didelis būrys uniformuotų, drausmingų "Vytauto Didžiojo" Rinktinės šaulių. Buvo pasimelsta, prie steigėjų paminklo uždegta žvakė ir padėtas vainikas.

Nors kapinės nėra pasilinksminimų vieta, bet kaip gera vaikščiojant po kormis jausti žemę, kuri priklauso lietuviams, kur matai puošnius lietuviškus antkapius ir lietuvių kalba įrašus. Todėl apsimoka budėti, kad vėl koks neklauzada neįsisuktų į mūsų tarpą.

Jonas Yla

Lietuvos valdovo "Vytauto Didžiojo" Rinktinės naujienos

Apie "Vytauto Didžiojo" šaulių rinktinę buvo ir bus ko kalbėti. Vasarą daugelio organizacijų veikla susilpnėja, nes jų nariai atostogauja, tačiau šauliams atostogų nėra. Įvairūs paradai, minėjimai, išvažiavimai — beveik kas savaitę. Pagaliau jau spaudoj daug kartų minėtas reikalas — savi "Šaulių Namai". Nors į namą jau sudėta virš septyniasdešimties tūkstančių grynas pinigais ir daugybė savanoriško darbo valandų ir artėja Namų iškilmingo atidarymo diena, tačiau rūpesčių dar labai daug. Pastatas tikrai bus erdvus, švarus ir puošnus. Kiekviena detalė rūpestingai su specialistais išstudijuota, į kiekvieną kampelį, atsižvelgiant į išteklius, buvo žiūrima, kad būtų patvaru ir gražu. Garbės vadė St. Cecevičienė rūpestingai organi-

zuoja kapitalą virtuvės inventoriumi supirkti. Juškevičius daro apskritus stalus, elektrikas Peleckas tempia vielas. Aptarti visus darbu ir aukomis prie Namų prisidėjusius, bent šiuo kartu neįmanoma.

Kalbant apie garbės šaulę sesę Cecevičienę, tenka pasakyti, kad kartu su ja į garbės narius pakelti ir trys rinktinėi nusipelnę vyrai: Jonas Valauskas, Juozas Petrauskas ir Pranas Tomkus. Jų šauliškas skydas dabar papuoštas ažuolo lapais, kad kitiems primintų, jog rinktinė šioms vyrams yra didžiai dėkinga už jų eilės metų darbą ir aukas.

Jono Valausko neteko susitikti. Jis žinomas savo darbais ir aukomis rinktinėi. Jau 1925 m. Lietuvoj jis buvo šaulių būrio vadu. Tarnaudamas kariuomenėj, už nuopelnus, drausmingumą ir sąžiningą pareigų atlikimą buvo pakeltas į aukštą karišką laipsnį. Nuo 1962 metų yra "Vytauto Didžiojo" rinktinės pavyzdingas šaulys. Apdovanotas visais šaulių garbės ordinais. Šiuo metu gyvena St. Petersburg, Floridoje.

Antrasis apdovanotasis ažuolo lapais yra rinktinės sekretorius Juozas Petrauskas. Jau 1927 metais įstojo į Ariogalos šaulių būrį ir nuo tada jau prasi-dėjo jo labai šakota šauliška veikla. Jis puikus scenos darbuotojas, sportinio šaudymo specialistas ir instruktorius. Lietuvoje suorganizavo keletą sporto švenčių. Buvo vienas iš organizatorių ir iki okupacijos vadovavo Ariogalos šaulių teatrui. Jau Lietuvoj buvo apdovanotas Šaulių Žvaigždės medaliu. Rinktinėi priklauso nuo 1958 m. ir už nuopelnus apdovanotas Šaulių Žvaigždės ordinu.

Jo visa šeima šauliai. Jo žmonelė puiki aktorė. Jų sūnūs praeitą vasarą, už geriausią šaudymą, laimėjo aukščiausią premiją. Ir garbės šaulys Juozas ir jo sūnūs yra puikūs lakūnai ir turi nuosavą lėktuvą.

Daug dirbančio įvairiose pareigose trečiojo garbės šaulio Prano Tomkaus nepavyko pagauti ir gauti jo nuotrauką, tad su tuo "Tremties Trimito" skaitytojus supažindinsiu kitą kartą.

Taigi, šaulių darbų ratas sukasi. Rinktinė auga ir stiprėja. Lapkričio 30 d. susirinkime buvo priimta 16 naujų narių. Deja, mirties angelas smarkiai siaučia šaulių tarpe. Nuo rugsėjo pradžios net keturi, labai pareigingi nariai išskeliamo į amžinybę: rugsėjo 10 d. mirė Marcelė Garalavičienė, spalio 18 d. dantų gydytoja Rožė Tijūnienė, lapkričio 6 d. Jonas M. Alušas ir lapkričio 26 d. Jonas A. Motejūnas.

Jonas Yla

Kariuomenės šventės minėjime Hamiltone, 1975 m. lapkričio 22 d., LB p-kė L. Skripkutė įteikia LŠST p-kui Vincui Tamošiūnui leidinį "Lietuviai Hamiltone" Stebi "DLK Algirdo" kp. p-kas P. Kanopa ir prel. dr. J. Tadarauškas. Nuotr. M. Borsienės

Kariuomenės šventė Hamiltone
"DLK Algirdo" šaulių kuopa Hamiltone, š.m. lapkričio 22 ir 23 dienomis, minėjo Lietuvos kariuomenės atkūrimo 57-tąsias metines. Minėjimas pradėtas šeštadienį, lapkričio 22 d. 7 val. vakare, Jaunimo Centro salėje. Minėjimo programą sklandžiai pravedė šaulių kp. p-kas Povilas Kanopa.

Susirinkusieji atsistojimu pagerbė įnešamas karių-veteranų ir šaulių kp. vėliavas. Po to, tylos minutė buvo pagerbti už Lietuvos laisvę žuvę kariai ir šauliai. Dienai pritaikyta invokaciją perskaitė prel. dr. J. Tadarauškas. Po Kanados himno, trumpą įžanginį žodį tarė kp. p-kas P. Kanopa ir pakvietė Kanados šaulių Rinktinės moterų vadovę A. Petraitenę ir Hamiltono šaulių kuopos moterų vadovę St. Petkevičienę prisegti Lietuvos kariuomenės savanoriams gėles. Gėlės prisegtos: Jonui Mačiulaičiui, Broniui Milašui, J. Mačiui, Inkratui, P. Pliskevičiui ir svečiui Šaulių S-gos pirm. Vincui Tamošiūnui ir savanorių žmonoms: A. Mačiulaitienei, E. Milašienei ir Mačienei.

Kuopos pirmininkas supažindino su salėje iškabintais paveikslais ir jų mecenatais. Dabar salėje kabo Lietuvos valstybės herbas Vytis, karaliaus Mindaugo, Lietuvos valdovų — Vytauto Didžiojo, Algirdo ir Gedimino, vysk. M.

Valančiaus, Jaunimo Centro įsteigėjo prel. dr. J. Tadarauško, dr. Vinco Kudirkos ir visų trijų Lietuvos prezidentų: Antano Smetonos, Aleksandro Stulginskio ir dr. Kazio Griniaus portretai. Portretus piešė dail. Algis Trumpickas ir Šetkus (A. Stulginskio). Jų mecenatai alfabeto tvarka: Ateitininkų kuopa, Bendruomenės Apylinkės valdyba, Dramos teatras "Aukuras", šaulys Marcijonas Juodis, Medžiotojų ir Žuklautojų klubas "Giedraitis", Ramovėnų skyrius, "DLK Algirdo" šaulių kuopa, Šeštadieninė mokykla, šaulys Antanas Šukaitis ir bankelis "Talka".

Sveikino Bendruomenės p-kė L. Skripkutė ir ramovėnų vardu — K. Baronas.

LŠST p-kas Vincas Tamošiūnas priminė, kad mūsų nepriklausomybės kovotojų žygius laimino žilagalvės močiutės ir kovose talkino laisvės ištroškusios sesutės. Tautos tregedijos išitikti tremties kelyje nepalūžome. Štai, Hamiltone yra po 25-rius metus kultūros baruose išdirbusios: "Gyvataro" vadovė, tautinių šokių mokytoja Genovaitė Dumčiūtė-Breichmanienė ir Dramos teatro "Aukuras" vadovė, režisorė ir aktorė Elena Dauguvietytė-Kudabienė. Jos abi, lietuviškojo šokio ir žodžio puoselėtojos, "DLK Algirdo" kp. vadovybei pristatčius, apdovanotas Šaulių Žvaigždės ordinais. Šaulys Alfonsas Patamsis ap-

dovanotas Šaulių Žvaigždės medaliu. Nutarimą ir pažymėjimus pasirašė LŠST p-kas Vincas Tamošiūnas ir buv. Krašto Apsaugos ministeris gen. K. Musteikis. Apdovanotiesiems ordinus ir apdovanotajam medalį prisegė Šaulių Sąjungos Tremtyje p-kas Vincas Tamošiūnas, asistuojant Kanados rinktinės Moterų vadovei Adolfinai Petraitienei ir kp. p-kui Povilui Kanopai.

Paskaitą skaitė Hamiltono Vysk. M. Valančiaus šeštadieninės mokyklos mokytojas K. Mileris. Paskaita buvo įdomi, neišsta.

Sugiedojus Tautos himną, išnešus vėliavas, po trumpos pertraukos, vyko meninė dalis. Hamiltono Dramos teatro režisorė — aktorė Elena Dauguvietytė-Kudabienė paruošė montažą "Šimtmečių Lietuva". Dalyvavo Toronto Stepono Kairio vardo muzikinio vieneto kanklininkės ir "Aukuro" aktoriai: Kazys Burgarda, Elena Dauguvietytė-Kudabienė, Marija Kalvaitienė, Vytautas Staškevičius ir Lina Verbickaitė. Pynė sudaryta iš V. Krėvės, J. Marcinkevičiaus, A. Škėmos, J. Griniaus ir V. Putino draminių kūrinų ištraukų. Matėme vaidilą, vaidilutes, Živilę, Margį ir kunigaikštienę, kuri, atjausdama Margio kalinamųjų priešų motinas ir mylimąsias, paleido juos į laisvę, matėme Mindaugą ir Barborą Radvilaitę.

Baigus montažą, sesė Kanopienė įteikė režisorei gėles, o Povilas Kanopa padėjo prel. dr. J. Tadaraskui, S-gos p-kui V. Tamošiūnui, Bendruomenės p-kei L. Skripkutei, dail. A. Trumpickui, visiems programos atlikėjams, portretų mecenatams ir šauliams M. Juodžiui, Ant. Šukaičiui ir Vl. Šauliui.

Po to vyko vaišės ir šokiai, grojant S. Vaičiaus orkestrui. Vaišės paruošė St. Kanopienė, A. Patamsienė, A. Bungaldienė, St. Šukaitienė, M. Burusienė, E. Daugilienė, O. Zabaraskienė. Joms priklausė visų padėka už skanią vakarienę. Taip pat, Agurkienei, A. Deksnienei, E. Milašienei ir G. Žemaitienei už kepsnius.

Sekmadienį, lapkričio 23 d. 11 val. Aušros Vartų parapijos šventovėje prel. dr. J. Tadaraskas atlaikė iškilmingas pamaldas už žuvusius dėl Lietuvos laisvės. Dalyvavo ramovėnų, ateitininkų ir šaulių kp. vėliavos. Hamiltone yra ir daugiau organizacijų, bet savo vėliavas parodo tik retkarčiais.

Po iškilmingų pamaldų prie kryžiaus LŠST p-kas V. Tamošiūnas, LB p-kė L. Skripkutė ir kp. p-kas P. Kanopa, dalyvaujant visuomenei, padėjo žuvusiems dėl Lietuvos laisvės prisiminti puošnų vainiką.

Kariuomenės šventės minėjimas abi dienas praėjo labai gražiai ir pakilioje nuotaikoje.

Ad.

Lietuvos Kariuomenės Šventė Toronte

Minėjimą surengė "Vlado Pūtvio" šaulių kp., pavedus L.B. apylinkės valdybai, lapkričio 22 d. Toronte Lietuvių Namuose. Minėjimą atidarė kp. p-kas St. Jokubaitis. Ieštos savanorių, šaulių ir skautų vėliavos. Kun. A. Žilinskas sukalbėjo invokaciją. Sveikinimo žodį tarė estų ir latvių karių veteranų atstovai.

Minėjimui pritaikytą kalbą pasakė Lietuvos gen. konsulas dr. J. Žmuidzinas. Skaitė ištrauką iš savo knygos "Runcė ir Dandierinas". Gaila, salės gale sėdintieji kalbos gerai negirdėjo ir nerimavo. Apylinkės valdybos p-kas Vyt. Bireta padėjo už minėjimo surengimą. Sugiedotas Tautos himnas ir išneštos vėliavos.

Sekė meninė dalis. "Vlado Pūtvio" kp. dramų teatras "Aitvaras" suvaidino "Plutelė ir Pelės". Publika skaniai prisijuokė. Komedija vaizduoja Lietuvos kaimo kasdieninį gyvenimą. Našlės Andulienės ūkyje vyksta piršlybos, net dvejios. Tarnaitė Zita norėtų šeiminkės sūnaus Miko. Gi dukra Liulė žiūri į berną Plutelę. Andulienei labiau patiktų žentū turėti turtingą kaimyną Gumbrij. Dviejų veiksmų komediją pagyvina kiti įvykiai: tarnaitė Zita loterijoje laimi dešimt tūkstančių, o Andulienės užpeky laikytus pinigus suėda pelės. Ne lauktas laimėjimas sumaišo piršlybų planus. Zita išteka už seno pažįstamo laiskanešio. Gi Liulė ir Plutelė sumeta skudurus ir vyksta gyventi į dovanotą ūkį Žagarynę.

Rašytojas S. Kapnys vykusiai pavaizdavo kaimo žmones. Jis pasijuokia iš kaimo žmonių silpnųjų: luominio susiskirstymo, turto norėjimo ir kt. Komedijos kalba paprasta ir labai vaizdinga, nors protarpiais ir vulgari. Komediją turėtų pamatyti ir jaunimas ir senimas: jaunimas pamatys kaimo gyvenimo iškarpėlę ir išgirs kasdieninę kalbą, senimas, ypač kaimo augęs, prisimins jaunas dienas.

Zitą vaidino R. Draugelytė, sūnų Miką — P. Šturmas, Andulienę — E. Juknienė, Plutelę — M. Abramaitis, laiskanešį — Alb. Artčikonis, Liulę — L. Nakrošienė ir kaimyną Gumbriją — Stp. Ramanauskas. Pirmas bandymas pasigėrėtinas. Sėkmės! Tiek pirmą kartą su šia grupe vaidinę, tiek senieji trupės aktoriai savo roles atliko puikiai.

Komediją režisavo Ald. Dargytė-Byszkievich. Jai pavyko sukurti labai

vaizdų Lietuvos kaimo buities kampelių. Dekoracijos K. Imbrasaitės, grimas V. Balčiūnaitės. Sufleriai — D. Jokubaitytė ir M. Nakrošius, apšvietimas Vidmantas Šilinko.

Publika komediją šiltai įvertino. Aitvariečiams įteikta gražių gėlių puokštė.

St. Jokubaitis ir J. Strazdas, Toronto LV p-kas, padėjo ir palinkėjo sėkmės. Minėjimo pranešėja buvo Vida Javaitė. Atsilankė apie 300 žmonių.

St. D.

"Kar. A. Juozapavičiaus" kp.

penkerių metų veiklos minėjimas

Š.m. gruodžio 6 d. "Kar. A. Juozapavičiaus" šaulių kp. Klevelande, Lietuvių Namuose atšventė penkerių metų sukaktį. Kuopa įsteigta 1970 m. gruodžio 6 d., kar. A. Mikoliūno iniciatyva. Steigiamajame susirinkime dalyvavo 17 asmenų. Buvo išrinkta pirmoji valdyba: dr. K. Pautienis — p-kas, teis. J. Krygeris ir sk. V. Jokubaitis.

Minėjimą atidarydamas pirm. dr. K. Pautienis pabrėžė — šauliai-ės tremtyje privalo būti lietuviybės, tautinio atsparumo puoselėtojai ir pavergtos tautos ambasadoriai bei dirbti pavergtos tėvynės vadavimo darbą. ALTo ir VLIKo neužtenka, kiekvienas lietuvis, o ypač šauliai-ės, turi jiems talkinti, nuolatos amerikiečiams aiškinti apie Lietuvoj komunistų vykdomą lietuvių tautos genocidą ir kad mes čia atvykome ne geresnio, sotesnio gyvenimo ieškoti, bet esame komunizmo aukos.

Po vėliavų įnežimo, Lietuvos himno ir žuvusių pagerbimo, sekė sveikinimai žodžiu ir raštu. Amerikos sen. R. Taft sveikinimą perskaitė skautė Regina Motiejūnaitė. Žodžiu sveikino: Sąjungos vardu — vykd. vicepirm. Alf. Šukys, "Vytauto Didžiojo" Rinktinės Čikagoj vardu — p-kas Vl. Išganaitis, "Vlado Pūtvio" kp. Toronte vardu — LŠST CV narys St. Jokubaitis, "Klaipėdos" jūrų šaulių kp. Ciceroy vardu — p-kas K. Milkovaitis, "Povilo Lukšio" kp. St. Catharines Kanadoj p-kas A. Šetikas, "Dirvos", Klevelando ir "Vilties" d-jos vardu dr. Butkus. Raštu sveikino: "Daumanto" šaulių kp. p-kas K. Karuža iš Los Angeles, Kalifornijoje, "R. Kalantos" kp. St. Petersburg, Florida, pirm. A. Mateika, Klevelando Krikščionių demokratų pirm. Klioriys, Klevelando karių "Ramovės" pirm. A. Jonaitis ir valdyba, muzikė B. Smetonienė, DLK Birutės d-ja, Lietuvių Konservatorių klubo vardu Z. Peckus, Lietuvių Atgimimo Sąjūdžio vardu — M. Blynas, "Baltijos" jūrų šaulių kp. p-kas P. Jonikas iš Missisauga, Kanada, ir kp. steigėjas ats. karininkas A. Mikoliūnas.

Po sveikinimų "Vytauto Didžiojo" Rinktinės p-kas Vladas Išganaitis savo gražia, jausminga, uginga ir patraukiančia kalba iškelė lietuviškumo, šauliškumo ir vienybės klausimų įgyvendinimą. Jis nurodė, kad "Juozapavičiaus" šaulių kuopa buvo audrų sukręsta, bet tvirtai atsilaikė ir dabar auga skaičiumi ir stiprėja šauliška dvasia ir savo veiklą stiprina.

Sekė apdovanojimai. Už nuopelnus Lietuvai ir Šaulių Sąjungai teisininkas Juozas Krygeris, kp. garbės teismo p-kas, apdovanotas Šaulių Žvaigždės ordinu. Kp. išdininkė L. Kazienė ir Al. Smelstorianė apdovanotos šaulių medaliais. Ordiną ir medalius prisegė vykd. vicepirm. Alf. Šukys. Sekė trumpa pertrauka ir iškilus pianisto Antano Smetonos koncertas.

Kp. pirmininkas dr. K. Pautienis, supažindindamas svečius su pianistu, pastebėjo, kad jis labai gerai baigęs piano studijas magistro laipsniu Amerikoje, gilinosi muzikos srityje Europoje ir ten sėkmingai koncertavo ir muzikos

kritikų buvo labai gerai įvertintas. Jis, jo motina muz. B. Smetonienė ir brolis pianistas, kylanti muzikos žvaigždė Vytautas, yra "Kar. Juozapavičiaus" kp. šauliai.

Pianistas A. Smetona rinktinės publikos pilnai salei virtuosiškai paskambino: D. Scarlotti tris sonatas, M. Čiurlionio temą ir keturis preliudus, Maurice Ravel piece fortepionui, L. von Beethoveno sonatą Cis-Moll opus 27, Mėnesienos sonatą, Adagio Sostenuto, Allegretto ir Presto Agitato. Po trumpos pertraukos paskambino: Frederic Shopeno sonatą B Moll Op. 35, Gedulingo maršo sonatą.

Koncertą amerikiečių ir lietuvių publika išklausė su dideliu dėmesiu, nes tokio aukšto lygio koncertų retai tenka išgirsti.

Kp. p-kas dr. K. Pautienis padėkojo pianistui A. Smetonai už žavų koncertą, Vl. Išganaičiui už paskaitą, visiems svečiams, o ypač iš kitų vietovių: Čikagos, Cicero, Toronto, St. Catharines ir Detroito atvykusiems 32

uniformuotiems šauliams ir šaulėms, kurie atsivežė ir savo kuopų vėliavas ir tuo būdu šventei suteikė išskilmingumo ir pakvietė visus prie vaišių, kurias paruošė moterys šaulės. Iš toli atvykę svečiai buvo pakviesti į Gintaro kavinę specialiai paruoštai vakarienei. Bufetą paruošė ir svečius vaišino šeimininkė Al. Mekešienė ir Ag. Jonaitienė. Baro gėrimus tvarkė šauliai: K. Bužis, Al. Čėсна ir Smelstorius. Visiems susirinkus, išskilmingai buvo prapliautas sukaktuvinis tortas, kurį paaukojo A.M. Smelstoriai. Vaišių stalui aukojo: Al. Mekešienė, Velykienė, Jarašūnienė, M. Ag. Jonaitienė ir O. Pautienienė.

Gruodžio 7 d. šauliai su vėliavomis dalyvavo šv. Jurgio bažnyčioje, kur klebonas B. Ivanauskas atnašavo šv. Mišias už mirusius ir žuvusius šaulius ir partizanus.

Po pamaldų visi šauliai parapijos salėje buvo pavaišinti priešpiečiais, kuriuos paaukojo Keziai. Saldumynus paaukojo ir darbu prisidėjo V. Langienė, M. Palcienė ir St. Gaiztutienė.

Amerikos Lietuvių Tarybos 35 suvažiavimo metu, 1975 m. lapkričio 22 d., Čikagoje buvo pagerbti ir LŠST Sąjungos Žvaigždės ordinais apdovanoti kongresmanas Edward Derwinski (d.) ir žurnalistas William Anderson (k.). Viduryje sėdi konsulė Juzė Daužvardienė. Stovi "Vytauto Didžiojo" rinktinės p-kas Vl. Išganaitis ir ALTos p-kas dr. K. Bobelis. Nuotr. V. Noreikos

Šaulių Namų talkininkai, iš k. į d.: Brinas, Peleckas, Kontrimas, Sasnauskas, Vitkus. Nuotr. C. Genučio

Tą pačią dieną, šaulės kava ir pyragaičiais pavaišino visus parapijiečius.

K. P.

Lituanistika — stiprus ginklas ateičiai “Vlado Pūtvio” šaulių kuopa Toronte

Pereitais metais “Vl. Pūtvio” kp. Toronte atšventė savo veiklos dvidešimtmetį. Per tą laikotarpį įneštas nemažas šauliškos, visuomeninės ir kultūrinės darbuotės indėlis lietuvybei išlaikyti. Už keturių metų kuopos švęs 25-kių metų sukaktį, tad nutarė jubiliejų atžymėti stambesniu užmoju — “Vl. Pūtvio” šauliai ir šaulės pasiryžo sukelti lėšų lituanistinei stipendijai. Tuo būdu jie nori suteikti lietuviui studentui ar studentei sąlygas parašyti darbą iš lituanistikos, bakalauro, magistro ar daktaro laipsniui gauti Kent universitete.

Ta stipendija siektų 6,000 dol. sumą ir ją reiktų sukelti 2-3 metų laikotarpyje. Stipendininką atrinktų lietuvių profesorių komisija ir atrinktas pasirašytų sutartį su Kent universitetu.

Stipendijos tikslas — turėti paruoštą lietuvių mokslininką, kuris galėtų kompetentingai kalbėti tarptautiniame forume lietuviams svarbiais moksliniais, politiniais, kultūriniais ir kitais klausimais. Kad tokių atstovų mums ateityje labai reikės, manome niekas neabejoja. Lituanistika būtų mūsų stiprusis kultūrinis ginklas ateity. Kadangi užmojis nėra specifiniai šauliškas, o lietuviškas, tad ir kreipiamės į kitas šaulių kuopas, lietuviškas organizacijas ir pavienius tautiečius ir prašome paramos minėtai stipendijai. Aukus siųsti adresu:

Lituanistinė Stipendija
1573 Bloor Str. West
Toronto, Ont. Canada
M6A 1A6

Arba, aukas galima įnešti Paramos banke į sąskaitą nr. 4997. “Vl. Pūtvio” kp., atidarydama sąskaitą, stipendijai paaukoko 200 dol.

“Vl. Pūtvio” kp. visada jautė lietuviškos visuomenės vienokią ar kitokią paramą, todėl tiki, kad ir ši kartą lietuvių jų užmojų parems. Jai sumanymas pasiseks įvykdyti, bus didelis lietuviškas laimėjimas.

Gyva “J. Daumanto” kuopos veikla

Los Angeles “Juozo Daumanto” šaulių kuopa, vadovaujama pirm. K. Karužos, yra viena veikliausių lietuviškų organizacijų šioj kolonijoje. Keliolika šaulių ir kelios šaulės įsigijo uniformas, kuromis pasipuošę dalyvauja minėjimuose ir lietuviškuose susitelkimuose.

1975 m. lapkričio 12 d., sekmadienį, 12 val. susirinkime, kuriam pirmininkavo Just. Naujokas, sekretoriavo J. Uksas, šaulių medaliu buvo apdovanota veikli šaulė Sofija Vizgirdienė. Ponia Sofija lietuviškiems reikalams, ypač lietuviškai radijo valandėlei, yra surinkusi kelis tūkstančius dolerių. Nuo jos neišsisuka nei šykštuoliai, nes ji moka taip gražiai paprašyti ir su šypsniu padėkoti. Apie ją papasakojo pirm. K. Karuža, medalį susirinkusiems plojant prisegė plk. T. Sereika.

Bepigu šauliams daryti susirinkimus, kai turi “savą” svetainę, kurios sienos Pūtvio, Kudirkos, Smetonos, Valančiaus portretais papuoštos, kur stalai lietuviška spauda apkrauti. Ypač, kad svetainė vos keli žingsniai nuo lietuviškos šv. Kazimiero bažnyčios, p-ko K. Karužos ir ponios Jatvygos viloje “Trakai”. Be to, moterų vadovė Orlovienė visad paruošia užkandėlius ir kavutę

Šauliai taip pat svarsto galimybę, jei susipratę lietuvių paremtų, įsigyti nuosavą sodybą. Jau anksčiau kuopa įstojo narių į Lietuvių Fondą ir žada savo įnašą didinti. Surinko gana dideles sumas Tautos Fondui ir kitiems lietuviškiems reikalams. New Yorko šaulius sekdami, jie ruošiasi išleisti kp. šaulio dr. Gr. Valančiaus knygą apie vysk. M. Valančių.

Daumantiečių veiklai geros sąlygos: simpatinga ir populiari valdyba (Gily, Uksas, Janušauskas, Stančikas, Orlovienė, Kaškelienė), kuopa labai gausi nariais, veiklios šaulės moterys, “sava” svetainė, uniformos ir LŠST artima visų pažįturų lietuviams. Šaulių kp. valdyba kviečia visus susipratusių lietuvių-es stoti į šaulių gretas ir dirbti Lietuvos vadavimo darbą.

Lapkričio 8 d. 7:30 val. vakare, šv. Kazimiero parapijos salėje įvyko šaulių bankietas-koncertas. Publikos buvo daug, programa gera. Pirm. Karuža sklandžiai vadovavo. Populiari Los Angeles dainininkė Janina Čekanauskienė gražiai padainavo Gailevičiaus “Rudens Tango”, Hans Lang “Vien tik smuikas” ir Dino Oliveri “Ak, sugrįžk”. Akomponavo lygiai populiari ir mėgiama pianistė Raimonda Apeikytė. Solistas Henrikas Paškevičius, dėl techniškių kliūčių, numatytą pramoginių šlagerių negalėjo padainuoti.

Scenon buvo iššaukti ir gėlėmis apdovanoti tik iš Lietuvos atvykęs Juozas Lipas ir stud. Livija Lipaitė. Kalifornijoje jau keleri metai gyvena Marija Lipienė ir už Ed. Matis ištekėjusi kita dukra. Penkerių metų nepails-tamos pastangos apvainikuotos Lipų šeimos laimėjimu ir dabar jie visi drau-

ge pradės kurtis laisvame saulėtos Kalifornijos krašte. Prieš išleidami, okupantai juos iščiupinėjo, iškratė iki paskutinės siūlės, atėmė santaupas, rubiną, ir leido tik po 50 dol. išsikeisti.

Buvo pasveikinta ir iš tolimo Bostono atvykusi viešnia š. Angelė Vakauzienė. Baliaus pelnas paskirstytas — 250 dol. Jaunimo kongresui, likusieji — lietuviškai spaudai paremti. Delegetas į Jaunimo kongresą, stud. Linas Kojelis padėkojo šauliams ir losangeliečiams už gausią paramą kongresui.

Kuopos p-kas ir šio banketo vadovas perskaitė ilgą sąrašą pavardžių, kurie parėmė loteriją (dail. J. Andrašūnas padovanojo net 100 dol. vertės aliejinį paveikslą), valgiais, gėrimais, pyragais ir darbu prie parengimo prisidėjo. Be jau minėtųjų, padėkos nusipelnė: Sof. Puičnienė, M. Banionienė, moterų vadovė O. Orlovienė, parengimų vadovė D. Kaškelienė, Regina Jurkūnienė, M. Uksai, K. Kučinskienė, O. Makerienė, Br. Venckai, L. Stadalnikienė, Bonaitienė, Janušauskai, Tumėnienė, Mitkienė, Paškauskienė, Sturonienė, Barauskai, Reivydas, Naujokas, Galdikas, Račius, Baltrėnas, Strupis, A. Pinkus, Kazilionis ir dar viena kita korespondento nenugirstos, o kai kurių kelis kartus kartotos pavardės.

Jau vien 40-ties pavardžių rinktinė akivaizdžiai parodo "Daumanto" šaulių kp. veiklos platumą ir kad šauliai ne tik reikalingi, bet be jų visas lietuviškasis gyvenimas būtų žymiai blankesnis.

J. U.

Dvidešimt metų "DLK Kęstučio" kuopai Racine, Wisconsin

1975 m. lapkričio 16 d. "DLK Kęstučio" šaulių kuopa paminėjo savo veiklos dvidešimtmetį.

Wisconsino šaulių klubas buvo įsteigtas 1955 m. spalio 23 d., kaip trečiaasis šaulių vienetas tremtyje. Steigiamajame susirinkime dalyvavo laikinosios centro valdybos vicepirmininkas š. Alf. Valatkaitis. Į klubą įsirašė 15 asmenų. Šiuo metu kuopos eilėse tebėra tik septyni nariai steigėjai. Vykdamant centro valdybos patvarkymą, kad šaulių klubai pasivadintų šaulių kuopomis, Wisconsino klubas pasivadino kuopa ir pasirinko "DLK Kęstučio" vardą.

Minėjimas pradėtas pamaldomis šv. Kazimiero bažnyčioje, Racine, Wis. Jose su vėliavomis dalyvavo kęstutiečiai, "Vytauto Didžiojo" š. rinktinė, "Gen. T. Daukanto" ir "Klaipėdos" jūrų šaulių kuopos. Tenka pasidžiaugti, kad gausios būrys šaulių iš Čikagos dalyvavo pamaldose, iškilmingame posėdyje ir pietuose.

1975 m. lapkričio 8 d. "J. Daumanto" š. kp. baliaus-koncerto metu: kp. p-kas K. Karuža, pianistė R. Apeikytė ir solistė J. Čekanauskienė.

Klaipėdiečiai, vadovaujami pirmininko š. K. Milkovaičio, atvyko autobusu. Virš 20 uniformuotų šaulių palydą atsivežė "V.D." rinktinės pirmininkas š. Vl. Išganaitis. Daukantiečiai su š. M. Maksvyčiu priešakyje irgi nedaug teatsilikė nuo jų.

Kuopa į savo šventę kvietė tik centro valdybos ir kaimyninių kuopų atstovus. Mums šventė, o sakysime, Kanados ar Floridos šauliams tik vargas, norint joje dalyvauti. Iš patyrimo žinome, kad net ir raštiškų sveikinimų dažnai nėra laiko perskaityti švenčių programose.

Po pamaldų, iš toliau atvykę svečiai buvo pakviesti į Stasės Paukštelienės, a.a. kuopos garbės šaulio Igno našlės namus, pusryčiams.

1 val. 30 min. iškilmingą posėdį atidarė kp. pirm. š. P. Petrušaitis ir į garbės prezidiumą pakvietė: kun. J. Budzeiką, MIC, "V.D." š. rinktinės pirm. š. Vl. Išganaitį, "Klaipėdos" j.š. kp. pirm. š. K. Milkovaitį, "Gen. T. Daukanto" j.š. kp. pirm. š. M. Maksvytį, "V.D." š. rinktinės moterų vadovę š. S. Cėcevičienę, sav.-kūrėją š. Ad. Vadeišą, kp. garbės šaulį K. Žilėną, Kenosha-Racine LB pirm. L. Plūrą, Racine ALTos sk. pirm. š. V. Kažemėkaitį ir Racine Lietuvių Moterų klubo pirm. š. F. Plūrienę.

Įnešus vėliavas, JAV himną sugiedojo š. Ida Tamulėnienė, o maldą perskaitė kun. J. Budzeika, MIC.

Kuopos pirmininkas, pasveikinęs minėjimo dalyvius, trumpai supažindino su

kuopos veikla. Svečiant pirmąsias metines buvo pašventinta kuopos vėliava. Jos įsigijimo mecenatais buvo š. K. Žilėnas, š. J. Virbickas ir š. Iz. Tiltionienė.

Buvo paminėtos 5, 10 ir 15 metų veiklos sukaktys.

1961 m. rugsėjo 12 d. įsakyme Nr. 5A, LŠST CV pirm. Al. Mantautas pavedė kuopos nariams — J. Giedrikui, P. Petrušaičiui ir V. Kažemėkaičiui praveisti Korespondencinį Atstovų Suvažiavimą. Tai buvo kuopai nelengvas darbas, užsitęsęs beveik pusmetį, tačiau jis buvo neveltui, nes po to suvažiavimo S-gos veikla žymiai sustiprėjo ir pati S-ga ėmė plėstis ir dabar vis dar plečiasi, steigdama šaulių vienetus lietuviškose kolonijose.

Kuopa turi gerus santykius ir artimai bendradarbiauja su kitomis lietuviškomis organizacijomis. 14 kuopos narių yra mirę. Jie nepamirštami. Aplankomi ir papuošiami jų kapai. Ant š. K. Stulgio ir š. J. Umbraso kapų kuopos lėšomis pastatyti paminklai su Vyčio Kryžiumi.

Kuopa turi 44 narius. Du iš jų, š. Kazys Žilėnas ir š. Gubertas Alekna išrinkti kuopos garbės šauliais.

Po pranešimo susikaupimo minute buvo pagerbti mirusieji kuopos nariai ir perskaitytas jų sąrašas.

Toliau Jonas Milišauskas, ilgametis Wisconsino lietuvių dienos komiteto pirmininkas, buvo apdovanotas Šaulių Žvaigždės ordinu ir š. Zenonas Lukauskas — Šaulių Žvaigždės medaliu. Žy-

menis prisegė S-gos garbės narys V' Išganaitis.

Minėjimo proga buvo prisiminta Lietuvos Ginkluotų Pajėgų atstatymo šventė. Š. V. Kažemėkaitis kalbėjo apie Lietuvos kariuomenę ir jos reikšmę valstybei bei tautai.

Sveikinimus pradėjo Racine Lietuvių Moterų klubo atstovė š. Ida Tamulėnienė. Sveikinimo žodžius tarė visi garbės prezidiumo nariai. Raštu sveikino centro valdyba ir kuopos garbės šaulys G. Alekna.

Meninę programą atliko moterų kvartetas, vadovaujamas Juozo Grimskio. Moterų kvartetą sudarė: Ona Kažemėkaitienė, Bronė Kuliavienė, Stasė Petrušaitienė ir Ida Tamulėnienė. Kvartetas išpildė minėjimui pritaikytą programą, kuri klausytojams petiko, nes ilgi plojimai lydėjo kiekvieną dainą. Akoponavo Viktorė Kleinotaitė.

Po minėjimo įvyko pietūs, kuriuose dalyvavo virš 120 asmenų. Gaila, kad rengėjai ne visus minėjimo dalyvius galėjo pietum aprūpinti, nes trūko vietų sėstis.

Vaišių metu Šaulių Žvaigždės medalis buvo įteiktas š. Felicijai Plūtrienei, kuri dėl tarnybinių priežasčių iškilmingame posėdyje negalėjo dalyvauti. Plk. Jonas Kazėnas, buv. LŠS-gos Švietimo viršininkas pasveikino ir prisegė žymenį.

Pats minėjimas praėjo gerai, labai punktualiai, ir sutvirtino kęstutiečių gretas.

Jurgis Milas

Lietuviška eglutė Klevelando centrinėje bibliotekoje

“Žalgirio” šaulių kp. Moterų sekcijos vadovės, tarpininkaujant visuomenininkei Ingridai Bublionei, pavyko gauti Centrinėje miesto bibliotekoje, biznio ir pramonės pastate, apatinėje foje, didelę, gražią eglę papuošti mūsų tautiniais papuošalais “šiaudinukais”.

Per šešias vakarones iki 20-ties sesių, instruktuojamą mokytojos Onos Žilinskienės ir Lilijonos Čaplickienės, padarė virš šimto nuostabaus grožio žvaigždžių, kopytėlių, liktarnėlių ir kitokių, neišvardinamų liaudies meno išdirbinių. Kiekvieną kitokį, vis gražesnį, vis įdomesnį.

Antradienį, gruodžio 10 d. liekna, 10-ties pėdų eglė buvo papuošta. Vieta labai dėkinga, nes įeinantieji į biblioteką visi pamato, sustoja pasigrožėti ir pasidomėti kieno tokiais nematytais papuošalais papuošta. Tuojau paaiškėja iš užrašo ir greta eglutės padėtų VLIKO išleistų puikių leidinėlių, kuriuos daugelis pasiima ir iš jų sužino apie Lietuvą, ko iki šiol nežinojo. Atskubėjo ir Cle-

veland Press tautybių skyriaus redaktorė Eleanor Prech su savo foto reporteriu. Ji sesių išklausinėjo: kas yra Šaulių Sajunga, apie jos istoriją, tikslus ir veiklą. Domėjosi lietuvių kalėdiniais papročiais, tradicijomis ir svarbiausia eglučiu papuošalais — šiaudinukais. Paklausė ar ir dabar, moderniais laikais, Lietuvoje eglutes tokiais papuošalais puošia? Ji net nuo kėdės pašoko, kai sesės pasakė, kad okupantai Lietuvoje Kalėdas švęsti draudžia ir už eglių naudojimą bei puošimą baudžia. Jai paaiškino ir kodėl dabar mūsų eglutė nemirguliuoja žvakučių liepsnelėmis, kad dabar mūsų eglutė kenčia gedulą ir Lietuvos vaikučius. Tas jai padarė gilų įspūdį o praeinantieji seses apdovanojo gražiausiais komplimentais: elegantiška, gražiausia ką iki šiol turėjome, nepaprasta ir daugeliu kitų.

Kadangi visi sesių padaryti papuošalai nebuvo sunaudoti, nes vengė per didelio apkrovimo, tai sesė J. Budrienė pasirūpino gauti eglutę savo gyvenamoje apylinkėje — Strongsville miesto bibliotekoje, kurią žalgiarietės papuoš artimiausiu laiku.

Kuopos Moterų sekcijos vadovė Ona Mikulskienė širdingai dėkoja už nuoširdžius patarimus gen. konsulei Juzei Daužvardienei, talkininkėms: Ingridai Bublionei, Onai Žilinskienei ir fotografui Jonui Garlai. O mielosioms sesėms šaulėms už pasiaukojimą, krupštų darbą ir nuoširdų bendravimą. Broliams šauliams už nuoširdžią talką. Tikiu, kad šis mūsų meniškasis darbas ir kartu su juo sujungta mūsų Tėvynės kančių pareiškimo galimybė, tikrai bus verta mūsų pastangų.

Gruodžio 15 d. Cleveland Press įsidėjo Eleanor Prech straipsnį “Lietuviški ornamentai puošia bibliotekos eglutę” ir didelę Bill Nehez nuotrauką, kur matyti papuošta eglė ir ją puošusios: tautiniais rūbais Jadvyga Budrienė ir uniformuotos: moterų vadovė Ona Mikulskienė, Lilijona Čaplickienė, Elena Šarkauskienė, Ona Čiuprinskienė, Nora Braziulienė, Antanina Pinkuvienė ir Ursulė Girncienė. Reporterė paaiškina apie šiaudinukus ir kad eglė stovės bibliotekoje iki sausio 1 dienos.

Įdomu, kad bibliotekos lankytojai susidomėję egle ir jos puošniais ornamentais pradėjo teirautis pas sesę Oną Mikulskienę kur galėtų tokių ornamentų nusipirkti, nes norėtų savo mamai, ar savo lietuviui vyrui padaryti staigmeną ir džiaugsmą, nors vieną šiaudinuką ant eglutės namuose pakabinti. Sesė Mikulskienė visiems padovanojo po šiaudinuką. Ar tai negražus savo tautos atstovavimas?

A.a. šaulė Ona Vaškevičienė

Gruodžio 1 d. Detroito Metropolitan ligoninėje mirė 90 metų šaulė švyturietė Ona Vaškevičienė. Buvo gimusi 1885 m. rugpiūčio 5 d. Lietuvoje. Į Ameriką atvažiavo 1924 metais. Visą laiką gyveno Detroito. Čia mirė abu jos vyrai.

Ona Vaškevičienė savo lėšomis išmokslino ir į misijonierius išleido vieną kunigą ir jam misijonieriaujant padėjo statyti bažnyčią. Su savo antruoju vyru LKF jaunimo stovyklai Dainavai paaugojo 10,000 dol., Dievo Apvaizdos naujos bažnyčios vargonų įtaisymui davė 11,000 dol. Buvo ne vien “Švyturio” kp. narė, bet ją rėmė aukomis.

Velionė buvo pašarvota Jolandos Bauzėnės kopylčioje. Gruodžio 4 d. po rožinio trumpą žodį tarė ir giminėms užuojautą pareiškė “Švyturio” kp. p-kas Alfa Šukis ir LKF jaunimo stovyklos Dainava vardu dr. Adolfas Damušis. Buvo įnešta ir atsisveikinimo metu stovėjo “Švyturio” kp. šaulių vėliava, ateitininkai ir šauliai stovėjo garbės sargyboj. Gausios mišių aukos ir gėlių puokštės puošė jos karstą. Buvo sugiedota Marija, Marija.

Gruodžio 5 d. šv. Antano bažnyčioje už jos sielą šv. Mišias atšaukė klebonas K. Simaitis, Dievo Apvaizdos parapijos klebonas kun. Viktoras Kriščiūnevičius ir šv. Kazimiero parapijos klebonas Windsore kun. Dominikas Lengvinas. Pamokslą pasakė ir velionės darbus paminėjo kun. K. Simaitis. Ji buvo šv. Antano parapijos narė ir savo aukomis padėjo parapiją išlaikyti. Savo lėšomis įrengė bažnyčioje garsintuvus ir prisidėjo prie kitų remonto darbų. Buvo uoli katalikė ir amžinajam gyvenimui ruošėsi iš anksto. Iš Lietuvos parsivežė bičių vaško žvakių ir prašė jas uždegti prie jos karsto. Po mišių nulydėta į šv. Kryžiaus kapines, kur po maldų palikta amžinam poilsiui.

Ilsėkis ramybėje, sese šaulė!

Antanas Grinius

“L.Š.S-gos veikla 1940 m. ir likvidavimas” tilpės 1975 m. KARIO 1-10 Nr., Nr., bus tęsiamas 1976 m. pradedant Vasario nr.

Red.

Vincas Avižius, vienas iš keturių brolių, Lietuvos savanorių, yra likęs gyvas ir leidžia senatvės dienas Čikagoje. Jo trys broliai buvo bolševikų nužudyti. V. Avižius yra apdovanotas net dviem Vyčio Kryžiaus ordinais, kovojant prieš Lietuvos priešus Nepriklausomybės kovų metais, įvairiuose frontuose.

Dr. Petras Žuromskis, JAV komandierius, laivyno akademijoje, Annapolyje, Md. dėstytojas, neseniai lankėsi Čikagoje ir dalyvavo specialiaame medicinos seminare Northwestern Un-te. Kons. Daužvardienės rūpesčiu jis dalyvavo ir Pramonės Muziejuje Pasaulinės Kalėdų eglutės lietuvių programoje.

Bronius Naudžiūnas, buvęs karys, neseniai atvyko iš okupuotos Lietuvos į Torontą, Kanadoje, pas savo brolių. "Toronto Sun" gruodžio 17 d. laidoje, apie jo kančios kelią į Sibirą ir atgal į laisvę, įdėjo platų aprašymą.

Zenonas Stočkus mirė Los Angeles mieste, sulaukęs 89 m. amžiaus. Laisvės kovų metais jis parūpino ginklų iš bermontininkų Lietuvos savanoriams.

Jonas Naras mirė Philadelphijoje. Lapkr. 22 d. jo pelenai buvo palaidoti -padėti Čikagoje Lietuvių Tautinėse kapinėse, kur dalyvavo atvykęs iš Toronto jo sūnus. Mjr. Naras buvo 3 artilerijos pulko grupės vadu.

Gen. Kazys Musteikis, sunkiai išgyvendamas savo vienintelės dukros netekimą, prieš Kalėdas buvo sunkiai susirgęs. Dabar jis jau yra parvykęs iš ligoninės. Gen. K. Musteikiui linkime sveikatos ir ilgiausių metų.

Admirolas F.E. Bakutis, kilęs iš Broktono, tapo paskirtas penktos laivyno bazės vadu, kuri stovi Havajų salose. Įvyko gražios pareigų perėmimo iškilmės, kuriom vadovavo Pacifiko laivyno virš. H. Baumbur. Vienintelis lietuvis admiralas JAV pajėgose, pergyveno daug nelaimių, ypač II pas. kare, kai japonų naikintuvas pašovė jo lėktuvą Berneo salų apylinkėse ir jis 7 dienas išbuvo vandeny ant plūdės, besimaitindamas tik jūros žuvimi. Būdamas aviacijos lakūnu, kovose jis nušovė 12 japonų lėktuvų.

Vilija Nasvytytė, kilusi iš Cleveland, Ohio, įstojo ir JAV aviacijos dalinį studijuoti ryšių ir elektronikos mokslų. Ji studijavo Lake Erie un-te.

Antanas Ivas-Ivaškevičius, Klaipėdos krašto sukilimo dalyvis, SLA narys, mirė lapkričio 3 d., Bostone, sulaukęs 89 m. amžiaus. Dirbo Klaipėdos gelbėjimo komitete ir sukilėlių štabe, o JAV buvo Baltic State banko pirmininku.

Ats. plk. lt. Aleksandras Šimkus, buvęs Vyr. Štabo Spaudos ir Švietimo skyriaus darbuotojas ir "Mūsų Žinyno"

LIETUVIAI KARIAI! laisvajame pasaulyje

bei "Kario" redaktorius, mirė okupuotoje Lietuvoje 1975 m. spalio 21 d. Jis buvo sav.-kūrėjas, Vyčio Kryžiaus kavaliarius. Buvo palaidotas Šiauliuose. Liko jo brolis, M. Šimkus, JAV.

Juozas Kapočius, Lietuvos laisvės kovų sav.-kūrėjas, gyv. Sidnėjuje, atšventė savo 75-tąjį gimtadienį.

Mjr. Juozas Venckus, 16 metų vadovavo 8593 LS kuopai. Sulaukęs pensininko amžiaus išėjo į poilsį, todėl su kuopa atsiveikino spalio 29 d. Kuopos vardu dovaną įteikė A. Endriukaitis. Mjr. Venckus LS tarnyboje išbuvo 30 m. Kun. Lubinas jam padėjo už lietuvišką veiklą.

Tarnavę Svetimšalių Legione lietuviai yra B.V.V. prašomi registruotis šiuo adresu: Dr. Vytis-Vrublevičius, 2102A Dundas W. Toronto 3, Ontario, Canada.

KUR TOS PIRKIOS?

NADAS RASTENIS

*Kur tos pirkios kur gyveno
Tautos milžinai?
Kur tie sodų medžių vaisiai,
Pievų žolynai?*

*Kur tas ežeras ir upė,
Kur aš žuvavau,
Kur tos dirvos kur ariau aš,
Kai jaunas buvau?*

*Stalinistai tiek pridarę
Lietuvai skriaudų —
Žemės derlius sunaikinę —
Dairosi grūdų...*

(Paimta iš ponų Rastenių šventinių sveikinimų jų bičiuliams)

B. Vytis Vrublevičius apdovanotas Prancūzijos Garbės Legiono ordino aukščiausiu laipsniu, kurį jam įteikė Prancūzijos ambasadorius Kanadoje.

— Vengrų armija apginkluota rusų gamybos 40 mm prieštankinėmis raketomis PRG-7 tipo. Tikroji ugnis iki 300 metrų, pramuša 8 colių (20 cm) šarvą.

— Anglai skelbia, esą, patikrintomis žiniomis, rusai viršija amerikiečius povandeniniais laivais tris kartus, penkis kartus kreiseriais, be to, rusai didele sparta stato lėktuvnešius. Visi laivai ginkluoti raketomis — taktinėmis ir dalis — strateginėmis. Kiniečiai turį 51 povandeninį, iš kurių vienas varomas atominė energija. Numatoma kiniečius netolimoje ateityje turėsiant laivyną didesnę už amerikiečių, gal net ir už rusų. Rusų povandeninių priskaičiuojama 131 varomų atominė energija, 266 varomi Diezel'io varikliais. Povandeniniai rusų laivai "Delta" tipo 8,000 tonų, ginkluoti 16 branduolinės energijos užtaisų raketomis, tolianaša 4,200 jūrmilylių (nuo Norvegijos pakrančių gali pasiekti visą U.S.A.).

Amerikiečių laivynas nuo 1968 m. 1000 laivų, šiandien sumažėjo iki 514; atominė energija varomų laivų tarnyboje esą 102 ir 28 statomi. Amerikiečiai turi šešis kreiserius prieš rusų 34; naikintojų ir lydimų laivų virš 190, prieš rusų 102; lėktuvnešių amerikiečiai priskaito 14 tarnyboje ir penkis rezerve; trys lėktuvnešiai varomi atominė energija. Rusų pirmas lėktuvnešis Kijev 40,000 tonų, yra Juodojoje jūroje prie Nikolajevo ir ten pat statomas kitas tolygus lėktuvnešis Minsk.

— 1975 metais amerikiečiai pradės naujų planetų tyrimą, panaudodami naujos struktūros išmetimo raketą Titan 3E, kuri po Saturn V yra galingiausia. Apie 160 pėdų ilgio, Titan 3E susidės iš trijų dalių: — pirmoji pradiniam kilimui (anksčiau naudota įvairių satelitų išmetimui), likusios dvi — Centaur, varomos skysto vandenilio ir deguonio kombinacija. Sudėtinė Titan ir Centaur raketa, buvo išbandyta 1974 m. vasario ir rugsėjo mėnesiais, kai pirmą kartą išmetė Helios erdvėlaivį saulės stebėjimui. 770 svarų Helios priartės prie sau-

lės iki 28 milijonų mylių (sekantis Helios numatomas išmesti link saulės dar mažesniai atstumui, kai bus apspręsta po gautų davinių iš pirmojo). Raketa Titan 3E bus panaudota 1975 metais išmesti 3,8 tonų bepilotinį erdvėlaivį Viking link Marso, kuris skriedamas Marso orbitoje nuleis kapsulę ant Marso paviršiaus (ankstyvesnis erdvėlaivis Mariner 9 orbitoje aplink Marsą yra 1.1 tonos svorio).

Sekančiu tikslu bus planetos Jupiteris ir Saturnas. 1972 ir 1973 metais išmesti erdvėlaivius Pioneer 10 ir 11, po 570 svarų, buvo panaudota raketa Titan 3E (Pioneer 11 pasiekė Jupiterį š.m. gruodžio mėn. pradžioje ir pasuks link Saturno). 1977 m. raketa Titan 3E bus panaudota išmesti su Mariner erdvėlaivius po 1,650 svarų link Jupiterio ir Saturno. Jie turės televizijos kameras ir siųs žemėn planetų vaizdus. Raketa Titan bus naudojama 1980 m. išmesti satelitą kometos Encke sekimui.

— Amerikiečių dieninė spaudoj, š.m. liepos mėn. viduryje, tilpo sekančios nuotrųos — birželio mėn. 20 d. gynybos sekretorius J. Šlesingeris pareiškė buvus reikalą panaudoti taktinius branduolinės energijos ginklus šiaurės Korėjos invazijos atveju į pietų Korėją. Savaitę vėliau prezidentas Fordas, tuo klausimu, pareiškė — branduolinės energijos taktinių ginklų pasirinkimas, būtų lanksti priemonė tautos interesams.

Pažymėtina, kad dar šių metų pradžioje, dalis SAC buvo perginkluota naujais mažo galingumo branduolinės energijos ginklais, kuriuos naudotų "mažo" konflikto atveju.

— Rytiniam Ladogos ežero krante, rusai turi įrengę nežinomų trumpų bangų stotį, kuri nukreipta link Dakotos, kur yra amerikiečių strateginių raketų bazės. Bangų stiprumas toks didelis, kad jų sklidimo kryptyje visi rusai iškelti (vakariniam Ladogos ežero krante). Tačiau toje kryptyje esančiuose suomių miestuose — Kuopio, Joanesun, Ilomatsi, Koitsanlathi ir Prikkala, staiga, labai padidėjo suomių susirgimai vėžiu ir širdies sutrikimais.

Amerikietis mokslininkas dr. Milton Zaret, trumpų bangų žinovas, minėtas vietas tyrė ir trumpų bangų mokslininkų suvažiavime šį klausimą iškėlė, kaip pavojingą žmonijai, pastebėdamas, kad tos bangos iššaukia kataraktą, ardo nervų sistemą, turi blogos įtakos kraujo sudėčiai, neigiamai veikia lytinius organus.

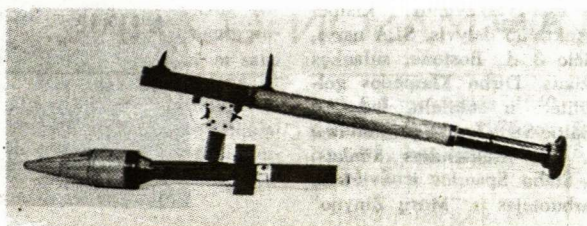
— Varšuvos pakto karinė doktrina bazuojasi II Pas. karo vokiečių šarvuotųjų taktika, išryškinant smūgį ir trumpą karą. NATO ginklavimas remiasi prieštankiniais ginklais, pėstininkais su galinga ugnimi ir užsitiesiančiu karu. Šiuometinės karinės strategijos uždavinys yra ne pramatyti, bet sudaryti stiprų užnugarį politiniams ir karo vadams, vykdančiam socialpolitinius pakeitimus.

— 1975 metais rusai pralenkė amerikiečius naftos gamyboje — 9,160,000 prieš amerikiečių 8,830,000 statinių per dieną. Daugiausiai alyvos rusai gauna vakarinėje Sibiro dalyje.

— Suomiai nupirko iš švedų 12 Draken lėktuvų — naikintuvų, kurie yra modifikuoti J35F.

— Padedant Indijai, Argentina yra pakeliui į branduolinės energijos ginklų gamybą. Pirmas atominis reaktorius pradėjo veikti 1974 m. sausio mėn. (pirmas visoje pietinėje Amerikoje). Du kiti statomi, numatoma baigti 1979 ir 1981 m. (iš atominių reaktorių gaunamas plutonijumas, naudojamas bombų gamybai).

Rusų prieštankinė raketa RPG — 2.

LDK BIRUTĖS DRAUGIJOS AUKSINIS JUBILIEJUS

Čikagos birutininkių centrinis skyrius lapkričio 9 d. iškilmingai atšventė draugijos auksinį jubiliejų — 50 metų sukaktį nuo draugijos įsisteigimo nepriklausomoje Lietuvoje.

Šventė pradėta 11 val. pamaldomis už mirusias ir žuvusias birutininkes Tėvų Jėzuitų koplyčioje. Šv. Mišias atšavo kun. J. Borevičius, SJ, pasakydamas tai progai pritaikytą pamokslą. Jis priminė birutininkių atliktus darbus nepriklausomoje Lietuvoje ir išseivijoje, skatino ryžtingai ir vieningai siekti Lietuvai laisvės, puoselėti savo gražią lietuvių kalbą, papročius ir tradicijas ir perduoti jaunajai kartai, kad ji toliau tęstų Lietuvos laisvės kovą.

Per pamaldas giedojo solistė Dana Stankaitytė, vargonais grojant muz. M. Motekaičiui. Daugumas birutininkių buvo pasipuošusios tautiniais rūbais, o tai pridavė šventei dar daugiau iškilmingumo. Pamaldoms pasibaigus buvo sugiedotas Lietuvos himnas.

Toliau iškilmės vyko prie Žuvusiems dėl Lietuvos Laisvės paminklo. Iškilmėms sklandžiai vadovavo inž. K. Oželis. Aukurą uždegė birutininkių garbės narė M. Tumienė, asistuojant c. sk. pirm. garbės nerei M. Babickienei ir vicepirm. V. Kulikauskienei. Gėlių vainiką prie paminklo padėjo vicepirm. M. Stasiūnienė, asistuojant L. Dainauskienei ir New Yorko skyriaus pirm. M. Klivečkieni. Kalbą prie paminklo pasakė M. Tumienė, trumpais bruožais apibūdindama birutininkių nueitą kelią, nuo draugijos įsisteigimo Kaune 1925 iki šių — 1975 metų ir kviesdama birutininkes nepavargti ir toliau dirbti Lietuvos laisvinimo darbą. Vėliavą iki pusės stiebo

nuleidus, buvo sugiedota giesmė "Marija, Marija" ir Lietuvos himnas. Tuo iškilmės prie Laisvės Kovų paminklo buvo baigtos. Kartu su birutininkėmis pamaldose ir iškilmėse prie paminklo dalyvavo ramovėnai ir Čikagos visuomenė.

Tą pačią dieną, 6 val. v., Lietuvių Tautinių namų salėje įvyko iškilmingas posėdis. Posėdį atidarė c. sk. vald. pirm. M. Babickienė, išskeldama tos dienos reikšmę, ir pakvietė tarti žodį vysk. V. Brizgį. Vysk. V. Brizgys šiltais žodžiais priminė birutininkių atliktus darbus, kviesdamas jas auklėti jaunimą lietuviškoje dvasioje, tuo būdu paruošti sau įpėdines. Sukalbėjo tai dienai pritaikytą maldą.

Programai praversti, pirm. M. Babickienė pakvietė savo dukraitę stud. L. Narytę, kuri tas pareigas gražiai atliko.

Pagrindinę kalbą pasakė ilgametė vald. pirm. ir garbės narė S. Oželienė. Ji savo kalbą pradėjo jautriais B. Brazdžionio poezijos žodžiais. Papasakojo, kaip įsikūrė draugija nepriklausomoje Lietuvoje, Kaune. Devynios gydytojų žmonos buvo iniciatorės. Pradžioje veiklos gairės buvo — šelpti ir slaugyti karčius ir invalidus, ką jos uoliai vykdė. Vėliau, gen. Nagelevičiaus iniciatyva, šalpos komiteto veikimo dirva buvo pra-

plėsta į pedagogikos, kultūros ir visuomeninę sritį, ir 1925 m. kovo 25 d. buvo įsteigta Karininkų Šeimų Moterų draugija, kurios pagrinde buvo pareigos šeimai, tautai ir valstybei. Buvo puoselėjamos lietuviškos tradicijos šeimose, propaguojami tautiniai rūbai. Prelegentė išvardijo žymių draugijos veikėjų pavardes ir jų nuveiktus darbus. Priminė taip pat draugijos išgyventas sunkias dienas, narių pasiaukojimą ir draugijos atsikūrimą Čikagoje, 1951 m. Čikagoje išleistas draugijos metraštis "Dvidežimtmetis, 1951-1971", kurio išleidimui daugiausia pasidarbavo M. Babickienė.

Prelegentė savo mintis perdavė sklandžiai ir vaizdingai, gyvai atkurdamą visą birutininkių draugijos istoriją. Padėkai V. Kulikauskienei prisegė jai gėlę.

Pirm. M. Babickienė su argailestaviu pranešė, kad dėl dr. V. Srugienės ligos, jos paskaita, kuri buvo numatyta programoj, neįvyks.

Gen. konsulė J. Daužvardienė savo sveikinimo žodyje pareiškė, kad auksinis birutininkių jubiliejus yra auksiniais darbais nusėtas. Prisiminė neprikl. Lietuvos laikotarpį, kai birutininkės savo puošniais tautiniais rūbais švietė visose iškilmėse, o savo darbais ir jautria širdimi šluostė karių našlaičių ašaras ir gydė karo invalidų žaizdas. Ir čia jos atsinešė tikrosios Lietuvos dalį. Konsulės pirmoji išmokta daina buvo Birutės daina, kurią dainavo visa Lietuva. Linkėjo išauginti jaunųjų Biručių kartą, kuri eitų birutininkių keliu.

LVS Ramovės c.v. pirm. plk. K. Dabulevičius, sveikindamas, pabrėžė nuopelnus iniciatorių pirmūnių: S. Oželienės, M. Tumienės ir M. Babickienės, kurios draugiją atkūrė išseivijoje. Atsikūrusi draugija ištisės pagalbos ranką

LDK Birutės draugijos Čikagos c. sk. valdyba ir revizijos komisija auksinio jubiliejaus proga, lapkričio 9 d., Liet. Tautiniuose namuose. Iš k.: M. Ališauskienė, pirm. M. Babickienė, V. Kulikauskiene, I. Kulikauskaitė, V. Genienė, B. Gustaitienė, J. Šimkienė ir L. Stasiūnienė. Nuotr. V. Noreikos

Iškilmės prie Žuvusiems dėl Lietuvos Laisvės paminklo lapkričio 9 d., DLK Birutės draugijos Čikagos c. sk. 50 metų jubiliejinėje šventėje. Iškilmoms vadovauja inž. K. Oželis (dešinėje).

kenčiantiems lietuviams pavergtoje Lietuvoje ir Sibire. Linkėjo išlaikyti savo papročius ir gimtąją kalbą jaunojoje kartoje.

Plk. J. Švedas sveikino Savanorių Kūrėjų vardu, plk. A. Tveras — LVS Ramovės Čikagos skyriaus vardu, plk. A. Rėklaitis — Lietuvių Fondo vardu, M. Klivečkienė — New Yorko skyriaus birutininkių vardu, LB Marquette parko apyl. pirm. P. Indreika — studentų atšargos karininkų korp. Ramovės vardu, J. Dainauskas — Akademikų skautų vardu, kun. J. Borevičius, SJ — Lietuvos Jėzuitų vardu.

Meninę programą atliko Lietuvos operos solistė Alodija Dičiūtė-Trečiokienė, akompanuojant prof. Vl. Jakubėnui. Solistė padainavo "Giesmę" kun. Birutės garbei, K. Banaičio, aranžuotą komp. G. Gudauskienės, "Svetimi kalnai" komp. Vl. Jakubėno specialiai šiam jubiliejui sukurtą ir dedikuotą sol. A. Dičiūtei, Dalios ariją iš operos "Samsonas ir Dalila", "Elegiją" (Massenet). Su ypatingai pakilia nuotaika padainavo Zibelio ariją iš operos "Faustas", kuria, jos pačios žodžiais, prieš 45 metus debiutavo Lietuvoje. Visos dainos buvo palydėtos gausiais plojimais, ir solistė buvo apdovanota gėlių puokštėmis.

Po programos buvo pagerbtos ir vicepirm. V. Kulikauskienės gėlėmis papuoštos birutininkių garbės narės: gen.

konsulė J. Daužvardienė, S. Oželienė, M. Tumienė, S. Statkevičienė, M. Babickienė ir V. Genienė. Taip pat gėlėmis buvo papuoštos New Yorko skyriaus pirm. M. Klivečkienė ir V. Rūtenienė.

Raštu sveikino: Lietuvos atstovas J. Kajeckas ir O. Kajeckienė, Liet. Mot. Klubų Federacijos c.v. vardu I. Banaitienė, LDK Birutės dr-jos Detroito skyriaus vardu K. Daugvydienė, LDK Birutės dr-jos Klevelando skyrius, Liet. Mot. Federacijos Čikagos klubo vardu M. Marcinkienė, LSS Skaučių Seserijos vardu L. Milukienė, Korp. Giedros kultūrininkių vardu D. Šlenienė, Ateit. Korp. Giedros vyresniųjų visuomenininkių vardu E. Vilimaitė, Liet. Istorijos dr-jos vardu A. Rūgytė, gen. J. Černius ir V. Černienė, O ir J. Liorentai, I. Plechavičienė, J. Kutkuvienė iš Australijos.

Ypatingai gražius sveikinimus prisiuntė Lietuvos ministras St. Lozoraitis ir V. Lozoraitienė, skatindami remti Lietuvos Nepriklausomybės bylą, saugojant ir ginant lietuvių šeimose. LDK Birutės dr-jos Los Angeles skyriaus pirm. E. Pažerienė sveikina ir tiki, kad teisė ir teisybė nugalės sovietiškojo komunizmo apgaulę, smurtą ir vergiją, tik reikia ryžtingai ir vieningai dirbti pavergtos tėvynės išvadavimui. Jūrų šaulių kuopos "Klaipėda" vardu pirm. K. Milko-

vaitis linki, kad birutininkių skleidžiama tautinės dvasios idėja nesiliautų tol, kol tos idėjos žibintas bus parneštas į išlaisvintą tėvynę Lietuvą.

Visi sveikinimai žodžiu ir raštu buvo prasmingi ir mieli birutininkių širdžiai, paskadindami dar energingiau, ištvarkingiau ir vieningiau siekti didžiojo tikslo — Lietuvos išlaisvinimo.

Iškilmingai šventės daliai pasibaigus, vyko šaunus banketas. Po vakarienės buvo svečiams staigmena — tai didelis raguolis su auksiniu užrašu 50 METŲ, o ant jo ragų apdėliotos baltos gelytės. M. Tumienė raguolį piaustė ir vaišino svečius, o jų buvo pilna salė, Stelmoko orkestrui grojant, svečiai linksminosi iki vėlumos.

Tokią iškilmingą 50-čio šventę suruošė darbščioji c. sk. valdyba: pirm. M. Babickienė, vicepirm-kės V. Kulikauskienė ir M. Stasiūnienė, sekr. M. Ališauskienė, kult. pareng. vadovė J. Šimkienė. Joms talkininkavo Revizijos komisijos narės: pirm. V. Genienė, B. Gustaitienė, I. Kulikauskaitė ir jubiliejaus rengimo komiteto narės S. Oželienė ir M. Tumienė.

Šiais metais birutininkės užbaigė savo gražaus veikimo 50 metų laikotarpį, pasiryžusios ir toliau nenuilstamai dirbti, turėdamos vilties išvysti savo tėvynę laisvą nuo žiaurios okupacijos.

Elena Songinienė

KARIUOMENĖS ATKŪRIMO MINĖJIMAI

Ročesteris, New York

Lapkričio 23 dieną įvyko Lietuvos kariuomenės atkūrimo sukakties minėjimas, prisiminimas tų visai Lietuvai džiaugsmingų dienų, kai mes atgavom nepriklausomybę, suorganizavom savo kariuomenę.

Minėjimas prasidėjo 11 val. Šv. Jurgio bažnyčioje, į kurią atvyko su vėliavomis organizacijos: ramovėnai, ateitininkai ir skautai. Muzikas Raimondas Obalius jas sutiko su maršu. Klebonas J. Dyburys atnašavo mišias už mirusius ramovėnus, jų šeimų narius, bei visus žuvusius už Lietuvos laisvę ir pasakė tai dienai paruoštą gražų pamokslą. Pritariant vargonais muzikai Raimondui Obaliui, solistė Janina Armonienė gražiai pagiedojo "Ave Maria".

Po mišių, Ročesterio Jaunimo Sekcija buvo paruošusi kalakutienos pietus, bei kavą su pyragaičiais.

Tuoju po pietų viršutinėje salėje įvyko minėjimas. Minėjimą pravedė Vytautas Žmuidzinas. L.V.S. "Ramovės" sk. pirmininkas Aleksas Beresnevičius atidarė minėjimą ir į garbės prezidiumą pakviėtė buvusius savanorius: plk. Raimondą Liormoną, Zigmą Arlauską, Petrą Drušėikį ir Edvardą Petkevičių. Kiekvienam prisegė po tautinį ženklėlį. Visi susirinkusieji buvo pakviesti atsistojimu pagerbti mirusius bei žuvusius už Lietuvą.

Istorikas Aloyzas Jančys skaitė paskaitą. Jis savo sukoncentruotą paskaitą padarė apžvalgą I ir II Pasaulinio karo ir vaidmenį mūsų tautos tuose karuose. Be to, suminėjo Lietuvos padėtį dabar ir ateityje, bei viso pasaulio politikos eigą, kuri mums susidarė labai nepalanki. Kaip toliau bus, parodys ateitis, bei mūsų pažiūrų pasiryžimas, kova ir viltis.

Toliau programą išpildė solistė Janina Armonienė. Jai akomponavo jauna pianistė Dana Staškevičiūtė. Solistė dainavo lietuvių kompozitorių kūrinius.

Įteikus gėles solistei ir akompaniatoriui (raudonas rožės ir baltus gvazdikus) solistė publikos buvo išprašyta pakartoti dainą "Lietuvos laukai". Gėles įteikė mažoji skautė Lina Alverado.

Po to pianistė Dana Staškevičiūtė dar išpildė pora kūrinių.

Vytautas Žmuidzinas uždarė minėjimą ir padėkojo programos išpildytojams ir dalyviams. Ta proga buvo surinkta invalidams šelpti 72 dol.

Omaha, Nebraska

Omahos ramovėnai suruošė kariuomenės atkūrimo minėjimą lapkričio 23 d. Iš ryto 10 val. bažnyčioje vyko pamaldos už žuvusius karius bei partizanus, kurias atnašavo kun. Juozas Tautkus. Jis pamokslo metu priminė savanorių didelį ryžtą atkovojant Tėvynei laisvę, kai nebuvo apsieita be aukų ir daugeliu sužeistų, kai kuriems liekant net invalidais.

3 val. p.p. parapijos salėje, buvo tęsiamas minėjimas toliau; atidarymą pravedė skyr. pirm. Pranas Totilas. Baigdamas savo žodį, jis paprašė visų vienos minutės susikaupimu pagerbti žuvusius ir mirusius Lietuvos karius. Tai dienai pritaikytą paskaitą skaitė Stasys Radžiūnas. Daugiausia buvo paliesta 13-15 amžiaus Lietuva bei jos kariuomenė, o ypač jos apginklavimas bei kovų taktika, kaip to meto svetimi istorikai yra aprašę.

Po trumpos pertraukos įvyko meninis pasirodymas, kurį išpildė skautai ir tautinių šokių grupė. Skautų pasirodymą pravedė Irena Lileikienė: deklamavo Laima Šarkaitė Gavelio eilėraštį "Pasimelsk vaikuti"; Aliukas Prišmantas — "Lyk lietuti", Vytės Nemunėlio; Audrius Reškevičius — "Po laisvės žygių", žodžiai Minėlgos. Buvo sudainuotos trys dainos: "Į kovą, į kovą", "Toli, toli", "Gaudžia trimitai". Šokių grupę pašoko Audėjėlė. Grupės mokytojos yra Gražina

Reškevičienė ir Laima Antanėlienė. Pianinu akomponavo Prišmantaitė-Bartlett, akordeonu grojo Marytė Starkevičiūtė. Ir dar papildomai, Stasys Radžiūnas paskaitė labai patriotinio turinio apyskaitę "Berželis", parašytą Vytauto Volerto, kurioje daugiausia yra paliesta partizanų kovos su rusiško komunizmo gaujomis ir po Lietuvos miškus išmėtyti partizanų kapai.

Dar noriu truputi pabrėžti apie ramovėną Stasį Radžiūną — paskaita ir apyskaitė buvo paruoštos labai turiningai, ką galima buvo pastebėti iš publikos reagavimo — gausiai plojant. Geros sėkmės jaunesniems ramovėnams ateities skyriaus veikloje!

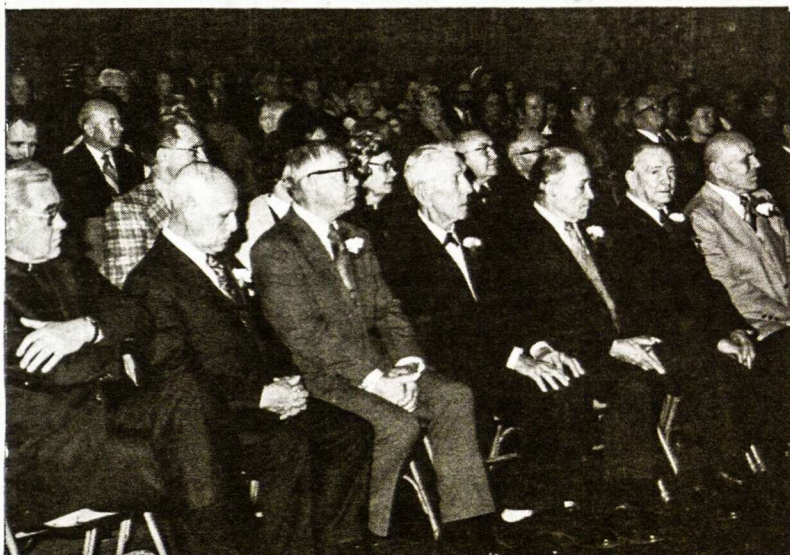
Užbaigai visi dalyviai buvo pavaišinti kava ir pyragaičiais, aptarnaujant Emilijai Totilenei ir jos talkininkei, anūkei Silvijai Totilaitėi. Karo invalidams aukų surinkta 114 dol.

Kapsas

Bostonas, Mass.

Kariuomenės atkūrimo sukaktis iškilmingai paminėta lapkričio 23 d., sekmadienį. Prasidėjo pamaldomis Šv. Petro lietuvių parapijos bažnyčioje už žuvusius Lietuvos Laisvės kovose. Mišias atnašavo klebonas kun. A. Baltrašiūnas. Užbaigiant buvo sugiedoti Amerikos ir Lietuvos himnai. Iškilmingas minėjimas prasidėjo 3 val. po pietų, Lietuvių Klubo auditorijoje. Organizacijų vėliavų įnešimui vadovavo Amerikos Lietuvių Ve-

Bostoniečiai Kariuomenės Šventėje. I eilėje sėdi baltom gėlėm papuošti kur.-savanoriai (iš k.): S. Kontautas, G. Valickas, St. Griežė-Jurgelevičius, P. Janavičius, K. Merkis, J. Liutkonis ir pirmas kairėje — kun. kleb. A. Baltrašiūnas. Nuotr. S. Urbono

Dalyvė

teranų Sąjungos "Dariaus-Girėno" postas. Skyriaus pirm. Vl. Bajerčius pasakė trumpą atidarymo žodį, buvo sugiedoti abiejų valstybių himnai ir sukalbėta malda už Lietuvą. Danutė Račkauskaitė, pasipuošusi tautiniais rūbais, paskaitė dedikaciją "Prie savanorio — partizano kapo". Po susikaupimo ir tylos minutės p. Tumienė ir B. Šakenienė savanoriams-kūrėjams prisegė po baltą gvazdiką. Jų Bostone gyvena 10. Dėl sveikatos nedalyvavo plk. Stapulionis, "Kario" bendradarbis Petras Būtenas ir Bartašiūnas.

Labai turiningą, gilią ir poetišką kalbą pasakė rašyt. St. Santvaras. Savo kalboje jis sūrišo Žemaičių vyskupo M. Valančiaus nuopelnus Lietuvos švietimui, kalbai ir literatūrai su Mikalojaus K. Čiurlionio meno paveikslais ir muzikos kūriniais, kuriuose atsispindi lietuviško genijaus kūrybos dvasia. Abudu vyrai buvo didieji mūsų tautos atgimimo sąmonės žadintojai tamsiausiam Lietuvos istorijos laikmetyje, pastoję kelią Muravjovo suplanuotam Lietuvos surusiniui ir suprovaslaviniui. Valančiaus ir Čiurlionio paskleistų tautinio atgimimo

spindulių veikiami, pribrendus laikui, pirmieji savanoriai griebėsi ginklo ir prie Radviliškio, Giedraičių-Širvintų, kovų laukuose, sumušė daug skaitlingesnius priešus ir atnešė Lietuvai laisvę ir nepriklausomybę. Savo turiningą kalbą rašyt. Santvaras baigė dar Lietuvoje parašyta eiliuota poema: "Apie karžygių motiną".

Meninę programos dalį atliko Hartfordo, Conn., lietuvių moterų choras su soliste Petkaitiene, vedamas muz. Jurgio Petkaičio. Kaimyninės valstijos tautiniais rūbais sesių choras, pristatytas programos vedėjo J. Vizbaro, bostoniečių buvo šlta sutiktas. Jų dainų repertuaras buvo tautinio-lyrinio pobūdžio ir tas labai derinosi su šventės nuotaika. Pradžioje choras padainavo: Gimtinės dangus, Nemunėlis, Piršleliai — muz. A. Bražinsko; Kelk, dukrele, pamigai — liaudies daina, harmonizuota M.K. Čiurlionio, Bars močiutė — muz. R. Žigaičio.

Solistė Petkaitienė padainavo St. Šimkaus: Kur bakūžė samanota, ir Oi, grei-

čiau, greičiau. Vėl choras — neapolitanišką dainą — Puiki naktelė, liaudies dainą, harmon. J. Petkaičio — Išėjo mergelė, Prie Šventosios, ir Ištark mano vardą, muz. L. Raudonikio. Kampelis — harmonizuota J. Petkaičio moterų chorui, baritono partiją atliko pats dirigentas palydimas pianino, ir pabaigai — bisui — modernią, nuotaikingą "Barzda", muz. J. Petkaičio.

Už taip švelnias dainas sesės hartfordiškės ir dirigentas sesių šaulių bostoniečių — B. Šakenienės ir Tumienės buvo papuošti raudonų gvazdikų žiedais.

Malonu pastebėti, kad prie šio kariuomenės minėjimo aktyviai prisidėjo naujai suformuotos Naujosios Anglijos šaulių rinktinės vadas inž. J. Stašaitis, St. Urbonas ir sesės šaulės. Po programos vyko vaišės, kurias skoningai parėngė savo gaminius ramovėnų ir šaulių ponios. Vaišių užbaigime buvo pagerbtas ramovėnų valdybos ir kitų lietuviškų organizacijų veiklus narys Antanas Andriulionis, sulaukęs 70-tąjį gim-

Kariuomenės atkūrimo minėjime Klevelande pagerbti savanoriai-kūrėjai, stovi iš k.: A. Johansonas, V. Šenbergas, dr. K. Pautienis, J. Lozoraitis. Sėdi: V. Braziulis, ponios iš k. Braziulienė, Lozoraitienė ir Šenbergienė. Nuotr. J. Carlos

tadienį. Ramovėnų valdyba nuoširdžiai dėkoja visiems, prisidėjusiems prie gražaus šventės pasisekimo.

J. V. Sūduvas

Minėjimas Klevelande

LKVS "Ramovės" Klevelando Syriaus valdybos, lapkričio 22-23 dienomis, buvo suruoštas Lietuvos kariuomenės atskūrimo 57-nerių metų minėjimas.

Minėjimas susidėjo iš trijų dalių:

1. Oficialioji dalis, 2. vaišės ir šokiai, 3. pamaldos-mišios bažnyčiose.

Minėjimas pradėtas Amerikos ir Lietuvos himnais.

Kyriaus pirm. A. Jonaitis atidarė minėjimą ir pasveikino savanorius-kūrėjus, ramovėnus, birutininkes ir svečius. Minėjimą pravedė S. Astrauskas.

Trumpą, gana gerą kalbą, apie Lietuvos kariuomenę, pasakė skyriaus pirm. A. Jonaitis. Šventės proga ramovėnus žodžiu sveikino LB Klevelando apylinkės pirm. J. Malskis, birutininkių pirm. V. Nagevičienė ir "Karininko Juozapavičiaus" šaulių kuopos pirm. dr. K. Pautienis.

Mening dalį išpildė sol. Aldona Stempuzienė-Švedienė, akompanavo kompozitorius J. Švedas. Dainų pasirinkimas ir jų išpildymas, pagal svečių nuomonę, buvo aukšto lygio.

Antroji dalis — pasilinksminimas, praėjo su pakilia nuotaika.

Ir, pagaliau, sekmadienį, lapkričio 23, Šv. Jurgio parapijos bažnyčioje, dalyvaujant "Ramovės", šaulių "Kar. Juozapavičiaus", "Žalgirio" ir kitų organizacijų vėliavoms, buvo atlaikytos pamaldos už žuvusius bei mirusius karius ir partizanus.

Skyriaus Valdyba nuoširdžiai dėkoja programos išpildytojams, visiems auka ar darbu prisidėjusiems ir visiems minėjimo dalyviams.

S. Astrauskas

PHILADELPHIJOS RAMOVĖNŲ 25-tis ir Lapkričio 23-sios paminėjimas

1950 metų vėlyvą rudenį, Philadelphijoje apsigyvenę iš Vokietijos DP stovyklų atvykusieji buv. Lietuvos kariai, susibūrė į organizacinę vienetą, vėliau tapusį LVS "Ramovės" skyriumi.

Philadelphijos ramovėnų skaičius buvo pasiekęs virš 60 narių, tačiau, laikui bėgant, dalis išsikėlė į kitus miestus, o 14 jų mirė, tai šiuo metu beliko tik 32 nariai.

Per 25 metus Philadelphijos ramovėnai yra aktyviai prisidėję prie vietos lietuviškos veiklos, ypač svarią duoklę įnešdami į Lietuvių Bendruomenės organizacinės pastangas.

Š.m. spalio 16 d. metiniame susirinkime, prisiminus 25 metų ramovėnų gyvavimo sukaktį, ją įprasminant, iš skyriaus išdo buvo paskirta: 100 dol. Philadelphijos Lietuvių Bendrovės namų remontui, Lietuvos karo invalidams paremti — 50 dol., Kariui — 25 dol., Balfui — 20 dol., Pasaulio Lietuvių Jaunimo kongresui — 20 dol. ir padegėlei Dirvai — 25 dol. ir VLIKui — 10 dol. Patį skyriaus 25 metų sukakties paminėjimą nutarta sujungti su Lietuvos Kariuomenės atkūrimo sukaktimi, kurios minėjimas ir įvyko lapkričio 16 d.

Minėjimas prasidėjo pamaldomis šv. Andriejaus parapijos bažnyčioje. Pamaldos buvo skirtos už žuvusiuosius karius ir visus kitus, kovojusius dėl Lietuvos laisvės. Pamokslą, pritaikytą šiai dienai, pasakė mišias laikantis kun. K. Sakalauskas. Pamaldose dalyvavo ir kai kurių vietos lietuvių organizacijų vėliavos.

Tuoju po mišių žmonės susirinko į parapijos salę, kur įvyko minėjimas. Minėjimą pradėjo ramovėnų dabartinis pirmininkas K. Špakauskas, primindamas dienos reikšmę. Kun. K. Sakalauskui su-

Kalba plk. K. Škirpa Nuotr. K. Čikotos

kalbėjus invokaciją, pirmininkas paprašė susirinkusiuosius tylos minute pagerbti žuvusiuosius kovotojus už Lietuvos laisvę, o taip pat ir mirusiuosius skyriaus narius. Jis paskelbė ir mirusiųjų pavardes. Mirusieji skyriaus ramovėnai: plk. V. Šaudzis, plk. lt. A. Jurskis, mjr. A. Impolėnas, mjr. J. Naras, kpt. J. Česonis, kpt. L. Paulauskas, kpt. A. Gaigalas, virš. A.K. Kriščiūnas, psk. J. Bakuckas, partizanas A. Rukšys, sav.-kūrėjas J. Plungė, sav.-kūrėjas A. Eigelis, sav.-kūrėjas P. Jeleskevičius ir sav.-kūrėjas K.D. Dalinkevičius.

Paminėjus skyriaus mirusius, visos našlės buvo pagerbtos prisegant po gėlę, o Lietuvos laisvės kovų pirmieji savanoriai, K. Škirpa su B. Tvarčūnu buvo atžymėti specialiomis juostelėmis su gėle.

Po to, tolesnį minėjimo vadovavimą pirmininkas perdavė B. Raugui, kuris, pristatydamas K. Škirpą, pabrėžė, kad neeilinis atvejis išgirsti K. Škirpos žodį,

Pirmoji Philadelphijos ramovėnų valdyba. Iš k.: mjr. A. Impolėnas (miręs), plk. lt. A. Jurskis (miręs), plk. A. Butkus (miręs), j. lt. B. Raugas ir kpt. A. Gaigalas (miręs). Dabartinę Philadelphijos skyriaus valdybą sudaro: lt. K. Špakauskas — pirm., psk. A. Šparkevičius — sekr. ir virš. J. Malinauskas — išdininkas.

nes jis tikrąja to žodžio prasme visą savo amžių paskyrė Lietuvai. Jis pirmasis savanoris-kūrėjas, jis pirmasis iškėlė Lietuvos Trispalvę Gedimino kalne, jis Lietuvos laisvės kovų frontuose vadas, jis Lietuvos įgaliotas ministras užsieniuose, jis 1941 metų sukilimo vyriausybės ministras pirmininkas, jis ir dabar, atšventęs savo amžiaus 80 metų sukaktį, tebesirūpina Lietuva ir mums šiomet atidavė didžiulį savo veikalą "Sukilimas".

Plk. K. Škirpa klausytojų buvo sutiktas ilgais plojymais ir atsistoja; jo amžiaus sukakties proga, publika jam sugiedojo "ilgiausių metų".

Prelegentas kalbėjo ilgai, bet tikrai niekas nenuobodžiavo: visi kalbą išklaušė su įtemptu dėmesiu. Kadangi jo kalba spaudoje skelbiama pilnu tekstu, čia jos turinys ir neatpasakojamas.

Minėjimas buvo baigtas Lietuvos himnu. Pietų metu spaudos platintojas K. Kazlauskas pardavinėjo K. Škirpos sukilimą, o autorius į knygą visiems pasirašė.

B. Raugas

Dail. Jurgis Juodis, 30 metų išėivijoje atžymėti, 1976 sausio 10-11 d.d., Klevelande, Tautiniuose Namuose, savo paveikslais pavaizduos mūsų Tėvynės sunkų, bet garbingą kelią.

Parodą ruošia Klevelando Lietuvių Bendruomenė, vadovaujant pirminkui J. Malskiui.

A.A. LEONAS VASILIŪNAS

Š.m. spalio 24 d. su šiuo pasauliu atsiskyrė paskutinis Adelaidėje gyvenantis savanoris-kūrėjas, Nepriklausomybės kovų dalyvis, Vyčio Kryžiaus kavaliierius Leonas Vasilūnas.

Velionis buvo gimęs 1899 m. kovo 18 d., Grušlaukės miestelyje, Darbėnų valsč., Kretingos apskr. 1918 m. vasario 22 d. stojo savanoriu į Lietuvos kariuomenę. Tarnavo 2 pėst. pulke. Po trumpo apmokymo buvo pasiūstas į frontą. Dalyvavo kautynėse prieš bermontininkus, bolševikus ir lenkus. Tris kartus buvo sužeistas. Už sumanumą ir drąsumą buvo apdovanotas Vyčio Kryžiaus ordinu su kardais, Savanorių-Kūrėjų medaliu, 10 Metų Nepriklausomybės medaliu, Vytauto Didžiojo ir Klaipėdos Atvadavimo medaliais, Lietuvos Šaulių Sąjungos Žvaigžde. Nepriklausomybės kovoms pasibaigus, 1922 m. išėjo į atsargą viršilos laipsniu ir perėjo dirbti policijon. Aktyviai įsijungė Šaulių Sąjungos veiklon.

Išgyvenęs karo žiaurumus, su šeima atvyko Australijon. 1954 metais Leoną ištiko naujas smūgis. Tragiškai žuvo, tramvajaus suvažinėta, žmona. Kantriai Leonas ėjo ir motinos pareigas. Išaugino sūnų tauriu, susipratusių lietuviu. Leonas junioras — tautinių šokių grupės šokėjas, vėliau vadovas, akordeonistas, skautas, savaitgalio mokyklos mokytojas. Pats Leonas lengviau atsikvėpė. Sūnus baigė mokslus, vedė veiklą

lietuvaite, žinomų visoj Australijoj visuomenininkų Valerijos (Marcinkonytės) ir Jono Neverauskų vienturtę dukterį. Vasilūnas įsijungė gyviau į visuomeninį gyvenimą. Vedė platų susirašinėjimą su draugais, Nepriklausomybės kovų dalyviais, uoliai platino "Karių" Adelaidėje. Kad laikraštis nenukentėtų, metų pabaigoje, savo pinigais, sumokėdavo už visus "Kario" skaitytojus, o tik paskui išrinkdavo prenumeratas. Bet amžius ir gautos žaizdos Nepriklausomybės karuose, trumpino Leono gyvenimo dienas. Per paskutinį 16 Vasario minėjimą, nuleidžiant vėliavas, stovėdamas rikiuotėje, Leonas nualpo. Tai buvo jo paskutinė pagarba lietuviškai vėliavai ir "Žuvusiems už Lietuvos Laisvę" paminklui. Likusias savo gyvenimo dienas praleidavo pusiau namuose, pusiau ligoninėj.

Dar dvi savaites prieš mirtį, aplankiau Leoną jo namuose. Skundėsi galvos skausmais ir minėjo greit artėjančią mirtį. Kalbėjo paprastai, natūraliai, tartum išvykdamas papraston kelionėn. Čia ant stalo, sako, prenumeratorių sąrašas; visi yra susimokėję. Jei rašysi, sako, pasveikink Leoną (administratorių Bilerį). Su juo dažnai susirašinėju. Ant stalo visi ordinarai, pažymėjimai, visa mano biografija, kad kai numirsiu, jums nebūtų klapato apie mane žinias surinkti.

Sekantį kartą lankiau Leoną jau ligoninėj. Tą dieną (18.1075) palaidojom ramovėną aviacijos mjr. Joną Pyragių,

su kuriuo Vasilūnas kartu dalyvavo Radviliškio kautynėse. Po 6 dienų Šv. Kazimiero bažnyčioje, ramovėnų garbės sargyba stovėjo jau prie Leono karsto. Šv. Mišias aukėjo ramovėnas Tėvas Spurgis. Velionis buvo palaidotas viename kape su žmona, Cheltenham kapinėse. Atsisveikinimo kalbas pasakė Adelaidės Apylinkės valdybos, Lietuvių Namų Sąjungos, LKVS "Ramovė" atstovas ir Nepriklausomybės kovų dalyvis, ramovėnas Juozas Gučius.

K. Taparas

ATSIŪSTA PAMINĖTI

Petras Jurgėla, Lietuviškoji Skautija. Išleido Lietuvių Skautų Sąjunga, 1975 m. Iliustravo P. Jurkus, spaudė Pranciškonų spaustuvė. 824 psl. Kieti viršeliai. Vertingas veikalas lietuvių skautų istorijai pažinti.

Vilius Bražėnas, Sąmokslas Prieš Žmoniją. Išleido "Laisvosios Lietuvos" Knygų Leidykla, 1975 m. Spaudė M. Morkūno spaustuvė Čikagoje. Tiražas 1,500 egz. 110 psl.

Kun. dr. J. Gutauskas, Krikščionybė Lietuvoje. Išleido JAV LB Švietimo Taryba, 1973 m. Spaudė "Draugo" spaustuvė. Iliustruota, kieti viršeliai, 106 psl.

Ignas Medziukas, Šv. Kazimiero Lituanistinė Šeštadieninė Mokykla, 1949-1974 m. Iliustruota, 64 psl. (Los Angeles, California).

Didžiojo Karo Istorija Plakatuose

Čikagos istoriškosios draugijos muziejuje yra kambarys, skirtas I Pas. karo atvaizdavimui plakatuose. Pirmiausia, daugybė Jungtinių Valstybių plakatų: kvietimas stoti į kariuomenę ir laivyną, kvietimas remti kuriamąjį laivyną jėgoms į Europą kelti, Raudonojo Kryžiaus, duonos taupymo, ir panašių, vis įvairių rūšių (dailininkai pasirašę — tuo darbu prisideda prie raginamojo reikalo: Amerika vaizduojama moderniškos išvaizdos mergina, arba senuoju dėde Samu). Vienas laivyno plakatas vaizduoja būrį sąjungininkų jūrininkų, kur yra ir prancūzas, ir japonas, ir rusas su "Avrora" vardu kepurė. Prancūzų plakatai kviečia ginti tėvynę: kareivis nuo žagrės; iš už vandenyno kylanti Laisvės Stautula (prancūzų dovana Amerikai), — taigi, pagalba iš Jungtinių Valstybių pusės. Rusijos kvietimai remti karo paskolą: senosios valdžios (kareivis atakoj), Kerenskio valdžios (vėliavos su žodžiu "Laisvė"), bolševikų; karikatūros, aiškinančios kaip anglas ir amerikonas stūmė rusų muziką mirti už jų reikalus...

Reikia pasakyti, kad tik Jungtinės Valstybėse, čia, galimas toks pilnas rinkinys dalykų, kad ir muziejuje. Dabartinio pasaulinio antagonizmo metu vargu bau kur kitur taip išsamiai, nekreipiant dėmesio ir į save, būtų galima tokį rinkinį sudaryti. Plakatai Lenkijos propagandai: lenkų kovos daliniai Prancūzijoje, čia organizuoti; komitetai Lenkiją šelpti, Amerikoje ir Anglijoje. Čekoslovakų kariuomenė ir šalpos gyventojams reikalai. Vokietijos plakatai, su ryškiu tipo pišku vokišku jaunu kareiviu su plieno šalmu, žiauriai ir bauginančiai iškreiptu veidu — "heraus!" (kas vengia karo tarnybos) centre: vokiečių kareivis ir darbininkas (šovinių dirbtuvėje) rankas pasidavęs; plakatas, rodąs, kiek nuolat nuskandinama priešų laivų, ir kiek povandeninių Vokietijos laivų priauga — atvaizduotas skandinamas ne kariškas laivas(!). Italijos kvietimai karo paskolai: aukso tvane stovi patranka, ir vėl aukso pinigai... Britanijos ir Kanados kvietimai kariuomenėn, Raudonasis Kryžius, paskolos. Šie pavaikslai labiausia išlaikyto tono, taip ir rodo anglą. Perėjus eiles tų įvairiarūšių plakatų gauni pasaulinės kovos vaizdą: daug lemtingų obalsių, gyvybinių šauksmų, kurie beveik tie patys iš visų pusių...

Arėjas Vitkauskas

AUKOJO KARIUI:

(Gruodis, 1975)

- \$45.00:**
Kanados šaulės
- \$19.84:**
LKVS "Ramovė" Adelaide Sk.
- \$11.00:**
Pabrėža Leonas, Chicago, IL
- \$10.00:**
Numgaudas V., Chicago, IL
LKVS "Ramovė" Rochester Sk.
Ūselienė Eug., Brooklyn, NY
- \$5.00:**
Astrauskas St., Willowick, OH
Balanda G., Warren, MI
Būdas St., Lemont, IL
Dudėjus S., Chicago, IL
Butėnas J., Chicago, IL
Ceilius J., Woodhaven, NY
Dautas, Vl., Willoughby Hills, OH
Draugelis Br., Chicago, IL
Gepneris J., Chicago, IL
Janošonis Vyt., Dousman, WI
Kaciliauskas J., Lemont, IL
Kazitėnas J., Kenosha, WI
Kiaunė J., Jamaica, NY
Lukas Alf., Detroit, MI
Mikoliūnas A., Cleveland, OH
Ramonas K., Chicago, IL
Smelstorius M., Euclid, OH
Šapetka K., Waterbury, CT
Šepetys J., Detroit, MI
Tamulis A., Cleveland, OH
Tiškevičius St., Chicago, IL
Tyla Pov., Foxboro, MA
- \$3.00:**
Duda Rap., Baltimore, MD
Mironas A., Carlsbad, CA
Vasikauskas Vl., Richmond Hill, NY
Zamoiskis C.J., Kensington Australia
- \$2.40:**
Šliogeris V., Belmore, Australia
- \$2.00:**
Balzaras L., Chicago, IL
Brazauskas L., Cleveland, OH
Galdikas A., Los Angeles, CA
Grybauskas R., Baltimore, MD
Krinickas A., Maspeth, NY
Karkevičius V., Chicago, IL
Mockus A., Hartford, CT
Pučius M., Rochester, NY
Puskunigis K., Chicago, IL
Skopas Apol., Cicero, IL
Smaily J., Omaha, NB
Šlapelis J., Euclid, OH
Tarutis Z., Willowick, OH

Tumas J., Oak Lawn, IL
Urbšaitis K., Middlebury, CT
Vedeckas L., Worcester, MA

\$1.00:
Mantautas V.A., W. Hartford, CT

(Lapkritis, 1975)

\$986.08:
LVKS "Ramovė", Chicago sk.

\$200.00:
LŠST Centro Valdyba

\$15.00:
Karos Pov., New Britain, CT
Kiaunė J., Jamaica Estates, NY

\$10.00:
Dreyer H., Chicago, IL

\$5.00:
Budreckas Alg., Chicago, IL
Bukšnys J., Omaha, NB
Noakas Eug., Ozone Park, NY
Sakalas Jz., Omaha, NB
Tamošaitis L., Woodhaven, NY

\$3.00:
Augutis M., Rockford, IL
Tauras Vyt., Chicago, IL
Totilas Pr., Omaha, NB

\$2.00:
Čėsna Jz., Chicago, IL
Venckus J., So. Boston, MA

\$1.50:
Motuzas St., W. Germany

\$1.00:
Zinkus V., Chicago, IL

Aukojusiems KARYS nuoširdžiai dėkoja!

LAIŠKAI "KARIUI"

Mano atsiminimus "16 dienų užfron-tėje" Karys 3 ir 4 No., radau keletą netikslumų. Maloniai prašau šiuos netikslumus atitaistyti ir papildyti, kaip seka:

1. Batalionas iš Vilniaus į Oze-Hoza išvyko ne rugpjūčio, o rugsėjo viduryje. Puslapis 88.

2. — Kurios tik oda ir kaulai buvo, 200 vyrų... Turi būti 500 vyrų. Psl. 88.

3. Papildyti — Po nelaimingo ir labai nuostolingio veiksmo, kuopos vadas susirgo ir visą žygio laikotarpį vežime gulėjo. Psl. 88.

Su pagarba
J. Černius

Prie žuvusiems dėl Lietuvos Laisvės paminklo, lapkričio 9 d., Čikagos c. sk. birutininkų 50 metų jubiliejinėje šventėje, aukurą uždega (iš k.): V. Kulikauskienė, M. Tumienė ir M. Babickienė. Nuotr. V. Noreikos

Įvairių autorių straipsniai skelbiami KARYJE nevisada reiškia redakcijos ar leidėjų nuomonę • KARYS išleidžiamas kiekvieno mėnesio pradžioje. Jam skirtami straipsniai turi pasiekti redakciją nemažiau dvi savaites prieš išleidimą. Rankraščiai redakcijoje nesaugomi • Keisdami adresą nedelsdami praneškite KARIUI, pažymėdami naująjį ir senąjį adresą • Čekius, arba "Money Order" adresuoti tik "KARYS" vardu, — ne "Warrior" ar kt.